



ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

πρόσθεση όχι αφαίρεση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Δράση 9/ Υποέργο 2/ ΑΠΘ/ Πακέτο Εργασίας 2.5

**ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΕΡΓΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

9.2 Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Έκθεση αξιολόγησης

2010-2013

Υπεύθυνες της δράσης:

Βενετία Αποστολίδου, Αναπλ. Καθηγ. Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και
Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ

Ελένη Χοντολίδου, Αναπλ. Καθηγήτρια Σχολικής Παιδαγωγικής και
Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης, Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



**ΕΣΠΑ
2007-2013**
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κατάλογος συνεργατών της δράσης

Υπεύθυνες της δράσης

Βενετία Αποστολίδου, Αναπλ. Καθηγ. Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ

Ελένη Χοντολίδου, Αναπλ. Καθηγ. Σχολικής Παιδαγωγικής και Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης, Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.

Υπεύθυνοι των μαθημάτων

Νεοελληνική Γλώσσα

Άννα Ιορδανίδου, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών.

Λογοτεχνία

Βενετία Αποστολίδου και Ελένη Χοντολίδου.

Ιστορία

Εφη Αβδελά, Καθηγήτρια Νεότερης Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας _ Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Μαθηματικά

Χαράλαμπος Σακονίδης, Καθηγητής Διδακτικής των Μαθηματικών στο ΠΤΔΕ του ΔΠΘ

Φυσικές Επιστήμες

Βασίλης Τσελφές, Καθηγητής Διδακτικής ΦΕ στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του ΕΚΠΑ.

Επόπτες

Φιλολόγων

2011-12

Ελένη Παπαμερή, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Δέσποινα Ναβροζίδου, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

2012-13

Ελένη Παπαδοπούλου, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης, διδάκτορας Γλωσσολογίας.

Αθηνά Σεβδυνίδου, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Γιώργος Χαβιαράς, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Μαθηματικών

Νίκος Ανταμπούφης, μαθηματικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Αχμέτ Νιζάμ, εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ε. Φακούδης, μαθηματικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Φυσικών Επιστημών

Χρήστος Γκοτζαρίδης, Σύμβουλος Φυσικών Επιστημών Θράκης. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Παιδαγωγική και τη Δημιουργική Μάθηση

Επιμορφωτές

Γλώσσα

Στέση Αμπάτη, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας

Ιωάννα Παρασκελίδη, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Αγγελική Σηφάκη, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Α/θμιας εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Γιάννης Φραγκιαδάκης, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Λογοτεχνία

Αννη Βασιλείου, ψυχολόγος υπεύθυνη των ΔΕΝ στο ΠΕΜ

Χρήστος Δανιήλ, διδάκτωρ Φιλολογίας, μέλος ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Μάρθα Κατσαρίδου, εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης, διδάκτωρ Παιδαγωγικής Γρηγόρης Πασχαλίδης, αναπληρωτής καθηγητής ΑΠΘ.

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου, εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης με μεταπτυχιακή ειδίκευση.

Ιστορία

Δήμητρα Βασιλειάδου, ιστορικός, υποψήφια διδακτόρισα, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Τριαντάφυλλος Πετρίδης, ιστορικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Θεοδώρα Ρόμπου, αρχαιολόγος, διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Μαθηματικά

Νικόλαος Ανταμπούφης, μαθηματικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Αχιλλέας Δραμαλίδης, επίκουρος καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Άννα Κλώθου, εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διδάκτωρ Πανεπιστημίου Θράκης.

Αχμέτ Νιζάμ, εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ευάγγελος Φακούδης, μαθηματικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Χουρμούζης Μαργαρίτης, μαθηματικός, εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

~~Φυσικές Επιστήμες~~
Φυσικός, εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών

Χρ. Γκοτζαρίδης. Σύμβουλος Φυσικών Επιστημών Θράκης. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Παιδαγωγική και τη Δημιουργική Μάθηση

Ν. Κανδεράκης, Σύμβουλος Φυσικών Επιστημών Δυτικής Αττικής. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές και Διδακτορικό στην Ιστορία των Φυσικών Επιστημών.

Π. Τζαμαλής, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Φυσικοχημεία.

Γ. Φασουλόπουλος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας. Φυσικός, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Ραδιοηλεκτρολογία και Διδακτορικό στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.Στόχοι της δράσης	5
2. Χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού πλαισίου υλοποίησης της δράσης	6
2.1 Η εκπαίδευση της μειονότητας στη Θράκη	6
2.2 Το πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας του ΠΕΜ	7
3. Γενική περιγραφή περιεχομένου της δράσης	9
3.1 Στελέχωση – Ανθρώπινο δυναμικό της δράσης	9
3.2 Μορφές επιμόρφωσης	10
3.3 Σχολικό έτος 2010-11	11
3.4 Σχολικό έτος 2011-12	14
3.5 Σχολικό έτος 2012-13	16
4. Μεθοδολογία αξιολόγησης. Περιγραφή ερευνητικών εργαλείων αξιολόγησης	18
5. Αποτελέσματα της αξιολόγησης	20
5.1 Γλώσσα	20
5.2 Λογοτεχνία	32
5.3 Ιστορία	45
5.4 Μαθηματικά	47
5.5 Φυσικές Επιστήμες	58
6. Συμπεράσματα	67
7. Δράσεις Δημοσιότητας	73
Παράρτημα I: Ανακοινώσεις επιμορφωμένων εκπαιδευτικών στο συνέδριο του ΠΕΜ	74
Παράρτημα II: Εκθέσεις επιμορφωτών	83
Παράρτημα III: Ερωτηματολόγια αξιολόγησης των επιμορφώσεων	97

1. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Γενικός στόχος όλων των επιμορφώσεων ήταν η εμπέδωση και η άσκηση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στην Ενισχυτική Διδασκαλία (ΕΔ) του Προγράμματος για την Εκπαίδευση των παιδιών της Μειονότητας (ΠΕΜ) σε καλές διδακτικές πρακτικές, κατάλληλες για να αξιοποιήσουν τα διδακτικά υλικά που έχει εκπονήσει το ΠΕΜ και να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες διδασκαλίας σε αλλόγλωσσους μαθητές. Ο συνδυασμός των διδακτικών υλικών του ΠΕΜ με καλές διδακτικές πρακτικές είναι αυτός που μπορεί να φέρει ουσιαστικό αποτέλεσμα στην εκπαίδευση των μουσουλμάνων μαθητών, να αναπτύξει δηλαδή την ελληνομάθειά τους και να συμβάλει στην ακαδημαϊκή πρόοδό τους, τόσο τη γενική όσο και ειδικά σε κάθε ξεχωριστό μάθημα.

Συγκεκριμένα, οι επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών – συνεργατών που διδάσκουν στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας έχουν γενικούς και ειδικούς στόχους. Οι **γενικοί στόχοι** είναι:

- α) η κατανόηση της ειδικής εκπαιδευτικής συνθήκης στην οποία βρίσκονται τα παιδιά της μειονότητας
- β) η συνειδητοποίηση των λόγων για τους οποίους οι επιδόσεις των μουσουλμάνων μαθητών στο Γυμνάσιο είναι χαμηλές και γενικά και ειδικά σε κάθε μάθημα
- γ) η εμπέδωση βασικών αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μεταξύ των οποίων υψηλή θέση κατέχει η αρχή ότι όλοι οι μαθητές είναι ικανοί για καλές επιδόσεις καθώς και ότι ο σεβασμός της ταυτότητας και της μητρικής γλώσσας των μαθητών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ακαδημαϊκή τους πρόοδο και τη δημιουργική τους σχέση με το θεσμό του σχολείου.
- δ) η ενίσχυση της υποκειμενικότητας των εκπαιδευτικών και των αναστοχαστικών τους ικανοτήτων.
- ε) η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τις μεθόδους ενεργητικής μάθησης και η εμπέδωση της αξίας του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω».
- στ) η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τις τελευταίες εξελίξεις της διδακτικής των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων και της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- ζ) η εξοικείωση με τα διδακτικά υλικά που παρήχθησαν από το πρόγραμμα για κάθε μάθημα και τις διδακτικές μεθόδους που συνάδουν με αυτά.

Οι **ειδικοί στόχοι** σχετίζονται με την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται στην εκπαιδευτική συνθήκη της ΕΔ όπως:

- α) Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, ειδικά σε μικρές και ανομοιογενείς ομάδες όπως είναι αυτές που δημιουργούνται στα τμήματα της ΕΔ.
- β) Η σχέση του μαθήματος της ΕΔ με το πρωινό πρόγραμμα. Πρόκειται για μια σχέση που δεν είναι ευθύγραμμη και πολλές φορές δεν γίνεται κατανοητή από τους μαθητές και από τους γονείς.
- γ) Η αξιολόγηση των μαθητών στο πλαίσιο της ΕΔ. Τα κριτήρια της αξιολόγησης στην ΕΔ είναι πιο ποικίλα σε σχέση με το πρωινό πρόγραμμα και παίρνουν υπόψη τους τη γενικότερη ενδυνάμωση και κοινωνικοποίηση των μαθητών.

2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

2.1 Η εκπαίδευση της μειονότητας στη Θράκη

Οι εκπαιδευτικοί – συνεργάτες του ΠΕΜ τους οποίους στοχεύει να επιμορφώσει η συγκεκριμένη δράση διδάσκουν σε σχολεία σε ολόκληρη την Θράκη και

αντιμετωπίζουν εκπαιδευτικές συνθήκες και ακροατήρια πολύ διαφορετικά μεταξύ τους. Για να προσδιοριστούν οι επιμορφωτικές τους ανάγκες είναι απαραίτητο να αναφερθούμε στα είδη των σχολείων στα οποία παρεμβαίνει το ΠΕΜ και στα χαρακτηριστικά της φοίτησης των μειονοτικών μαθητών.

Τα Γυμνάσια της Θράκης στα οποία παρεμβαίνουμε διακρίνονται καταρχάς σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τα δημόσια ελληνόγλωσσα σχολεία και τα μειονοτικά Γυμνάσια και Ιεροσπουδαστήρια. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται μαζικός προσανατολισμός προς την ελληνόγλωσσα δημόσια εκπαίδευση ο οποίος σε μεγάλο βαθμό καθορίζεται από τους περιορισμούς του σχολικού δικτύου (τα μειονοτικά γυμνάσια-λύκεια μπορούν να δεχτούν περιορισμένο αριθμό μαθητών). Παράλληλα όμως, όπως δείχνουν τα ερευνητικά δεδομένα, εκφράζει την επιθυμία ένταξης στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα. Ένας από τους βασικότερους λόγους αυτής της επιλογής είναι η ελληνομάθεια, την οποία γονείς και μαθητές αναγνωρίζουν ως αναγκαία για την ακαδημαϊκή και κοινωνική πρόοδο.¹ Τα δημόσια Γυμνάσια διακρίνονται σε εκείνα που έχουν αμιγή μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό όπως είναι π.χ. τα Γυμνάσια Σμίνθης και Γλαύκης στο νομό Ξάνθης και σε εκείνα με μικτό μαθητικό πληθυσμό, πλειονοτικό και μειονοτικό, όπως είναι τα περισσότερα Γυμνάσια των πόλεων Ξάνθης, Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης.

Από την άλλη μεριά, στη δευτεροβάθμια μειονοτική εκπαίδευση ανήκουν δύο μειονοτικά γυμνάσια, το «Τζελάλ Μπαγιάρ» στην Κομοτηνή και το Μειονοτικό Γυμνάσιο Ξάνθης. Από αυτά, το ΠΕΜ έχει σταθερή συνεργασία με το πρώτο, στο οποίο έχουμε πολλά τμήματα ΕΔ σε όλες τις τάξεις. Τα σχολεία αυτά έχουν χαρακτηριστικά αντίστοιχα των μειονοτικών δημοτικών. Ορίζονται μεν ως ιδιωτικά, λειτουργούν όμως με ένα ιδιότυπο πλαίσιο που εμπεριέχει και βασικές ρυθμίσεις της δημόσιας εκπαίδευσης. Το πρόγραμμά τους είναι επίσης δίγλωσσο και η κατανομή των μαθημάτων στις δύο γλώσσες είναι περίπου ισοδύναμη. Διαφορετικό είδος σχολείου είναι τα ιεροσπουδαστήρια (medrese) τα οποία είναι ιερατικά σχολεία, που τυπικά παρέχουν βασική εκπαίδευση για μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς. Ιεροσπουδαστήρια υπήρχαν στην περιοχή της Θράκης από την οθωμανική περίοδο και συνέχισαν τη λειτουργία τους μετά την προσάρτηση της Θράκης στο ελληνικό κράτος. Τα μόνα που εξακολουθούν να λειτουργούν από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα είναι δύο, ένα στην Κομοτηνή και ένα στον Εχίνο της Ξάνθης. Το ΠΕΜ διατηρεί σταθερή συνεργασία με το πρώτο. Το 1998 ρυθμίζεται για πρώτη φορά το καθεστώς των ιεροσπουδαστηρίων, αυξάνεται η διάρκεια σπουδών σε 6 χρόνια (2 τριετείς κύκλους), οι τίτλοι σπουδών τους ορίζονται ως ισότιμοι των δημοσίων εκκλησιαστικών γυμνασίων και λυκείων αντίστοιχα, και στη συνέχεια καθορίζεται αναλυτικά το πρόγραμμα μαθημάτων σε αντιστοιχία με αυτό που ισχύει στη δημόσια εκπαίδευση. Το πρόγραμμα των ιεροσπουδαστηρίων παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από αυτό των μειονοτικών γυμνασίων-λυκείων. Ο κύριος κορμός αποτελείται από μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα. Στα τουρκικά διδάσκονται, εκτός από το μάθημα της τουρκικής γλώσσας, τα θρησκευτικά και η ισλαμική ιστορία, ενώ παράλληλα περιλαμβάνονται η αραβική γλώσσα και το κοράνιο στα αραβικά. Σύμφωνα με το επίσημο ωρολόγιο πρόγραμμα, τα μαθήματα που διδάσκονται στην τουρκική και

¹ . , « μ : μ μ »
http://museduc.gr/images/stories/docs/ekpaideysi_meionotitas_domi_kai_thesmiko_plaisio.pdf

αραβική γλώσσα αποτελούν κατά μέσο όρο το ¼ του συνολικού χρόνου διδασκαλίας. Φαίνεται ότι η πρόσφατη αναβάθμιση των ιεροσπουδαστηρίων συνοδεύεται από άμβλυνση του θρησκευτικού τους χαρακτήρα. Ένα τέτοιο συμπέρασμα προκύπτει και από το ότι για πρώτη φορά το 2001-02 εγγράφονται κορίτσια στο ιεροσπουδαστήριο Κομοτηνής.²

Όπως είναι προφανές, το επίπεδο ελληνομάθειας των μειονοτικών μαθητών αλλά και η νοοτροπία τους και το πολιτισμικό τους κεφάλαιο παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές ανάλογα με το αν φοιτούν σε δημόσιο ή μειονοτικό σχολείο, σε αμιγές ή μικτό, αν ζουν στην πόλη ή σε απομονωμένα αμιγή χωριά στις ορεινές περιοχές ή σε αγροτικές περιοχές στον κάμπο. Ακόμη και στο ίδιο σχολείο, μπορεί να φοιτούν μαθητές από χωριά πολύ διαφορετικά μεταξύ τους ή από την πόλη και τα γύρω χωριά. Οι μαθητές των περισσότερων σχολείων μετακινούνται καθημερινά με λεωφορεία και με άλλους τρόπους, ακόμη και με τα πόδια, ενώ κάποιοι στο Τζελάλ Μπαγιάρ μένουν σε οικοτροφείο, μακριά από την οικογένειά τους. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά συνηγορούν στο ότι η κοινωνικοποίησή τους, τα κίνητρα για μάθηση που έχουν ή δεν έχουν, τα προβλήματα που καθημερινά αντιμετωπίζουν, οι σχέσεις των δύο φύλων παρουσιάζουν πολλές διαφοροποιήσεις που καθιστούν την εκπαιδευτική συνθήκη σε κάθε σχολείο ιδιαίτερη. Οι εκπαιδευτικοί που έχουμε να επιμορφώσουμε πρέπει να μπορούν να ανταποκριθούν σε όλες αυτές τις ιδιαιτερότητες των μαθητών τους.

2.2 Το πρόγραμμα της Ενισχυτικής Διδασκαλίας του ΠΕΜ

Το πρόγραμμα ΕΔ που αποτελεί την εκπαιδευτική συνθήκη στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί αφορά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά της μειονότητας σε Γυμνάσια και Λύκεια των τριών νομών της Θράκης. Πρόκειται για πρόσθετες ώρες διδασκαλίας στα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας, της Λογοτεχνίας, των Μαθηματικών και των Φυσικών Επιστημών. Βασικός στόχος των μαθημάτων είναι η ενίσχυση της ελληνομάθειας και της γνωστικής υποδομής των μειονοτικών μαθητών και η βελτίωση του επιπέδου κατανόησης του περιεχομένου των συγκεκριμένων γνωστικών αντικείμενων και, κατά συνέπεια, της σχολικής επίδοσης των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε στις προηγούμενες φάσεις του Προγράμματος οι ενισχυτικές διδακτικές παρεμβάσεις για το Γυμνάσιο επιδιώκουν: α) τη συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης των μαθητών, με στόχο την αποτελεσματική υποστήριξη της μαθησιακής τους προσπάθειας, β) τη σαφή και ρητή σύνδεση των διδακτικών παρεμβάσεων με το τρέχον κανονικό πρόγραμμα του σχολείου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινισθεί πως, ενώ τα μαθήματα της ΕΔ παρακολουθούν και συντονίζονται με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, δεν έχουν το χαρακτήρα φροντιστηρίου, όπου επαναλαμβάνεται το πρωινό μάθημα. Αξιοποιούνται τα εκπαιδευτικά υλικά του προγράμματος για να ενισχυθούν οι μειονοτικοί μαθητές στην ελληνομάθειά τους και στη σχέση τους με το κάθε γνωστικό αντικείμενο έτσι ώστε να βελτιωθεί η επίδοσή τους στο πρωινό πρόγραμμα.

Για το Λύκειο βασικός στόχος είναι η υποστήριξη των μαθητών στην προετοιμασία τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ. Το πρόγραμμα δεν έχει εκπονήσει εκπαιδευτικά υλικά για το Λύκειο και γι αυτό οι εκπαιδευτικοί

που διδάσκουν στην ΕΔ του Λυκείου δεν υποχρεούνται να παρακολουθούν τις επιμορφώσεις.

Τα μαθήματα της Ενισχυτικής Διδασκαλίας (ΕΔ) αναλαμβάνουν είτε διορισμένοι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στα σχολεία τα οποία συμμετέχουν στο πρόγραμμα, είτε αδιόριστοι εκπαιδευτικοί που έχουν επιλεγεί μετά από σχετική προκήρυξη και αξιολογηθεί με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Όλοι οι παραπάνω εκπαιδευτικοί συμμετέχουν υποχρεωτικά στο πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Κατά το σχολικό έτος 2010-11 οργανώθηκαν μαθήματα σε 26 Γυμνάσια και 6 Λύκεια των Νομών Ξάνθης Ροδόπης και Έβρου, τα οποία παρακολούθησαν 1535 μαθητές/τριες και δίδαξαν 227 εκπαιδευτικοί. Κατά το σχολικό έτος 2011-12 έγιναν μαθήματα ΕΔ σε 25 Γυμνάσια και 7 Λύκεια της Θράκης. Τα παρακολούθησαν συστηματικά 1.246 μαθητές/τριες και δίδαξαν 215 εκπαιδευτικοί. Κατά το σχολικό έτος 2012-13 στο πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας συμμετείχαν 30 Γυμνάσια και 7 Λύκεια. Οι εγγεγραμμένοι μαθητές το Μάρτιο 2013 ήταν 2.127 και δίδαξαν 204 εκπαιδευτικοί.³

Το επιμορφωτικό έργο του Προγράμματος είχε, κατά την πρώτη σχολική χρονιά, διττή απεύθυνση: αφορούσε αφενός όλους τους εκπαιδευτικούς των Γυμνασίων της Θράκης με μουσουλμάνους μαθητές και αφετέρου τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στο πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας του ΠΕΜ. Μετά την εμπειρία της πρώτης χρονιάς αποφασίστηκε ότι το επιμορφωτικό έργο θα απευθυνθεί αποκλειστικά στους εκπαιδευτικούς της ΕΔ και έτσι έγινε τις δύο επόμενες χρονιές. Θα εξηγηθεί παρακάτω η απόφαση αυτή με βάση τα συμπεράσματα της πρώτης χρονιάς. Στα δύο τελευταία επομένως σχολικά έτη (2011-12 και 2012-13) η δράση της επιμόρφωσης είναι στενά συνδεδεμένη με τη δράση της ΕΔ και το ίδιο ισχύει για την αξιολόγηση των δύο δράσεων. Η αξιολόγηση των επιμορφώσεων θα πρέπει να ιδωθεί σε συνάρτηση με την αξιολόγηση της ΕΔ: οι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται για να διδάξουν αποτελεσματικότερα στην ΕΔ και οι καλές διδακτικές πρακτικές που ακολουθούν ή δεν ακολουθούν στην ΕΔ, μαζί με την πρόοδο των μαθητών που παρακολουθούν την ΕΔ είναι το σημαντικότερο παιδαγωγικά εργαλείο αξιολόγησης των επιμορφώσεων. Όπως, ανάλογα, μπορεί οι ωφέλιμες γνώσεις και εμπειρίες που προσλαμβάνουν πιθανώς οι εκπαιδευτικοί στις επιμορφώσεις να μην μπορούν να γίνουν πράξη εξαιτίας ενδεχόμενων προβλημάτων της ΕΔ. Η παρούσα έκθεση, καθώς γράφεται ανεξάρτητα από την έκθεση αξιολόγησης της ΕΔ, θα περιοριστεί μόνον στην αξιολόγηση των επιμορφώσεων με βάση εργαλεία όπως είναι οι εκθέσεις των επιμορφωτών, τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι εκπαιδευτικοί και τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου που κατέθεσαν οι εκπαιδευτικοί της ΕΔ. Βασίζεται δηλαδή εν πολλοίς στις εντυπώσεις που αποκόμισαν οι επιμορφωτές και οι επιμορφούμενοι. Για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης, θα πρέπει

3

να διαβαστούν παράλληλα και να συσχετιστούν οι δύο εκθέσεις αξιολόγησης, των επιμορφώσεων και της ΕΔ.

Ένα άλλο στοιχείο που θα πρέπει να επισημανθεί εισαγωγικά είναι ότι οι επιμορφώσεις στη Δευτεροβάθμια, σε αντίθεση με την Πρωτοβάθμια, καθώς αφορούν διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα με διαφορετικό επιστημονικό υπεύθυνο για κάθε αντικείμενο, δεν μπορεί να παρουσιάζουν απόλυτη ενότητα στους στόχους και στις μεθόδους. Όλες βέβαια μοιράζονται τους κοινούς στόχους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Πέραν αυτού όμως, η εξειδίκευση των στόχων και οι μέθοδοι προσέγγισης των εκπαιδευτικών έχουν σχέση με το γνωστικό αντικείμενο και το επαγγελματικό προφίλ των εκπαιδευτικών του κάθε κλάδου. Για τους λόγους αυτούς η αξιολόγηση της δράσης θα γίνει κυρίως κατά μάθημα ενώ θα εξαχθούν και συγκεντρωτικά συμπεράσματα.

3. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

3.1 Στελέχωση – Ανθρώπινο δυναμικό της δράσης

Το ανθρώπινο δυναμικό που σχεδιάζει και υλοποιεί τις επιμορφώσεις διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες. α) Τους υπευθύνους των μαθημάτων (καθηγητές Πανεπιστημίου) οι οποίοι ήταν και οι υπεύθυνοι του σχεδιασμού και της παραγωγής του διδακτικού υλικού, εργασία που ολοκληρώθηκε σε προηγούμενες φάσεις του Προγράμματος. β) Τους επόπτες του μαθήματος οι οποίοι είναι εκπαιδευτικοί με ειδικότητα στο σχετικό γνωστικό αντικείμενο, συνήθως με μεταπτυχιακές σπουδές και πολύχρονη πείρα στο ΠΕΜ, οι οποίοι έχουν στην ευθύνη τους συγκεκριμένα σχολεία, και επομένως συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς, τους οποίους συναντούν σε μικρές ομάδες ή επισκέπτονται στα σχολεία τους και τους παρέχουν επιμορφωτική στήριξη με διάφορες μορφές. γ) Τους επιμορφωτές που λαμβάνουν μέρος στις γενικές επιμορφώσεις, συνήθως μαζί με τους υπευθύνους του μαθήματος, είτε άπαξ, λόγω κάποιας ειδίκευσης που έχουν σχετικά με το θέμα της επιμόρφωσης, είτε σε περισσότερες επιμορφώσεις, καθώς υπήρξαν μέλη και των ομάδων σχεδίασης του διδακτικού υλικού.

Επιστημονικές υπεύθυνες για το συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της δράσης είναι η Βενετία Αποστολίδου, Αναπλ. Καθηγήτρια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης στο ΠΤΔΕ του ΑΠΘ και η Ελένη Χοντολίδου, Αναπλ. Καθηγήτρια Σχολικής Παιδαγωγικής και Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης στο Τμήμα Φιλοσοφίας – Παιδαγωγικής του ΑΠΘ. Οι ίδιες είναι υπεύθυνες για την επιμόρφωση στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Για το μάθημα της Γλώσσας υπεύθυνη είναι η Άννα Ιορδανίδου, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Όπως είναι αναμενόμενο, τα μαθήματα της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας τα οποία διδάσκονται από τους ίδιους φιλόλογους καθηγητές, συνεργάζονται στην επιμόρφωση. Η συνεργασία αυτή είτε έχει τη μορφή κοινής επιμόρφωσης με ενιαίο θέμα (βλ. παρακάτω σ. 21) το οποίο προσεγγίζεται με τον ανάλογο τρόπο για το κάθε μάθημα, είτε αξιοποιεί τους ίδιους επόπτες. Επόπτες των φιλόλογων ήταν κατά τη χρονιά 2011-12 η Ελένη Παπαμερή (για το νομό Ξάνθης) και Δέσποινα Ναβροζίδου (για τους νομούς Ροδόπης και Έβρου). Τη χρονιά 2012-13 επόπτες των φιλόλογων ήταν οι Ελένη Παπαδοπούλου, Αθηνά Σεβδυνίδου και Γιώργος Χαβιάρης. Με τη βοήθεια των υπευθύνων, οι τρεις επόπτες χώρισαν τα σχολεία της ΕΔ σε ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό των εκπαιδευτικών, τη γειτνίαση

ή τον παρόμοιο χαρακτήρα των σχολείων και ανέλαβε ο καθένας μία ή περισσότερες ομάδες.

Για το μάθημα των Μαθηματικών υπεύθυνος είναι ο Χαράλαμπος Σακονίδης, Καθηγητής Διδακτικής των Μαθηματικών στο ΠΤΔΕ του ΔΠΘ. Ο κ. Σακονίδης είναι υπεύθυνος και για τη δράση της ΕΔ. Συνεργάζεται για πολλά χρόνια λειτουργίας του ΠΕΜ με τρεις επόπτες, έναν για κάθε νομό, οι οποίοι έχουν διπλό ρόλο: είναι επόπτες και της λειτουργίας της ΕΔ και της επιμόρφωσης των Μαθηματικών. Πρόκειται για τους Ν. Ανταμπούφη (Ν. Ξάνθης), Α. Νιζάμ (Ν. Ροδόπης), Ε. Φακούδη (Ν. Εβρου). Λόγω ακριβώς ότι οι τρεις επόπτες έχουν διπλό ρόλο, επισκέπτονται πολύ συχνά τα σχολεία και έτσι οι μαθηματικοί έχουν σε σχέση με τους άλλους εκπαιδευτικούς, πολύ στενότερη παρακολούθηση και στήριξη.

Για το μάθημα των Φυσικών Επιστημών υπεύθυνος είναι ο Βασίλης Τσελφές, Καθηγητής Διδακτικής ΦΕ στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του ΕΚΠΑ. Συνεργάζεται στενά με τον Σχολικό Σύμβουλο ΠΕ4 Χρήστο Γκοτζαρίδη ο οποίος είναι επόπτης και για τους τρεις νομούς. Πρόκειται για έναν επόπτη με αυξημένη δυνατότητα παρέμβασης, λόγω και της επίσημης ιδιότητάς του. Ο κ. Γκοτζαρίδης λειτουργεί και ως κρίκος επικοινωνίας με τα ΕΚΦΕ (Εργαστηριακά Κέντρα Φυσικών Επιστημών) τα οποία αξιοποιούνται ως χώροι με τον εξοπλισμό τους για τις επιμορφώσεις.

3.2 Μορφές επιμόρφωσης

Οι επιμορφωτικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς της Β/θμιας του ΠΕΜ διακρίνονται ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε: **α) γενικές**, γύρω δηλαδή από την εκπαιδευτική συνθήκη της μειονότητας καθώς και τους στόχους, την ιστορία και τα επιτεύγματα του ΠΕΜ **β) ειδικές**, γύρω από τη διδακτική του κάθε μαθήματος (Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ιστορία, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες). Στην πρώτη κατηγορία ανήκει η πρώτη επιμόρφωση της τριετίας η οποία είχε στόχο να επανασυστήσει το ΠΕΜ στη Θράκη, να ενισχύσει παλαιούς δεσμούς των εκπαιδευτικών με το ΠΕΜ καθώς και να δημιουργήσει νέους. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν όλες οι υπόλοιπες επιμορφώσεις οι οποίες έχουν κατά κανόνα τη μορφή εργαστηρίου.

Ανάλογα με τη μορφή και τον αριθμό των συμμετεχόντων διακρίνονται σε: α) συναντήσεις σε ολομέλεια όπου συμμετέχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας ή του μαθήματος, συνήθως σε επίπεδο νομού β) συναντήσεις σε μικρές ομάδες εκπαιδευτικών είτε με τη μορφή επίσκεψης σε σχολείο είτε με τη μορφή συνάντησης στα ΚΕΣΠΕΜ εκπαιδευτικών γειτονικών ή ομοειδών σχολείων. Οι υπεύθυνοι των μαθημάτων κατά κανόνα πραγματοποιούν τις πρώτες, ενώ οι δεύτερες πραγματοποιούνται από τους επόπτες. Οι επιμορφωτικές επισκέψεις στα σχολεία συχνά παίρνουν τη μορφή παρακολούθησης του μαθήματος, συνδιδασκαλίας με τους εκπαιδευτικούς ή παραδειγματικής διδασκαλίας.

Παρακάτω χρησιμοποιείται ο όρος «κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων». Έτσι ονομάζεται μια σειρά επιμορφωτικών συναντήσεων με το ίδιο περιεχόμενο και στόχευση, η κάθε μία από τις οποίες πραγματοποιείται σε διαφορετική πόλη (Ξάνθη, Κομοτηνή και Αλεξανδρούπολη) για τους εκπαιδευτικούς του αντίστοιχου νομού. Οι επιμορφώσεις είναι υποχρεωτικές για τους εκπαιδευτικούς της ΕΔ, όπως ήδη σημειώθηκε. Οι γενικές επιμορφώσεις και οι ειδικές σε ολομέλεια για ζητήματα διδακτικής των γνωστικών αντικειμένων είναι ανοικτές και για άλλους

εκπαιδευτικούς της Θράκης που θα ήθελαν να τις παρακολουθήσουν. Καθώς το ΠΕΜ ήθελε να κρατήσει τους αριθμούς των επιμορφούμενων σε χαμηλό επίπεδο, προς όφελος της ποιότητας και της έμφασης στις ανάγκες των εκπαιδευτικών της ΕΔ, δεν έστειλε προσκλήσεις σε σχολεία της Θράκης τα οποία δεν συμμετείχαν στην ΕΔ.

Η παραπάνω κατηγοριοποίηση αποδίδει σε γενικές γραμμές την πολυμορφία του επιμορφωτικού έργου διότι υπήρξαν τελικά αρκετές διαφοροποιήσεις ανά μάθημα και ανά σχολικό έτος. Παρακάτω παρουσιάζεται το επιμορφωτικό έργο κατά σχολικά έτη και δικαιολογούνται οι επιμέρους στοχεύσεις και επιλογές.

3.3 Σχολικό έτος 2010-11

Οι επιμορφώσεις που έγιναν την πρώτη χρονιά του Προγράμματος είχαν τον επιπλέον στόχο να γνωστοποιήσουν την παρουσία του προγράμματος στη Θράκη, μετά από την τρίχρονη απουσία, και να συνάψουν νέους δεσμούς με τον εκπαιδευτικό κόσμο. Έπρεπε δηλαδή να παρουσιάσουν στους εκπαιδευτικούς της Θράκης την ιστορία και τα επιτεύγματα του ΠΕΜ, καθώς και τα υλικά που έχουν εκπονηθεί και γενικότερα τη φιλοσοφία της παρέμβασής μας. Εξάλλου, στη λογική του προγράμματος ήταν πάντοτε η αξιοποίηση των διδακτικών υλικών του ΠΕΜ και στο πρωινό πρόγραμμα των Γυμνασίων, πόσο μάλλον που τα βιβλία και τα υπόλοιπα υλικά είχαν εγκριθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τυπωθεί από τον ΟΕΣΒ, οπότε αναμενόταν τη χρονιά εκείνη ότι θα μοιράζονταν στους μαθητές της μειονότητας. Για όλους τους παραπάνω λόγους, το επιμορφωτικό έργο της πρώτης χρονιάς, παρ' ότι μικρής διάρκειας, είναι δυναμικό και πλούσιο. Ξεκίνησε με μια γενική επιμόρφωση που απευθυνόταν σε όλους τους εκπαιδευτικούς της Θράκης και πραγματοποιήθηκε στις 13 & 14 Ιανουαρίου 2011 με σκοπό την παρουσίαση των βασικών στόχων του προγράμματος, το έργο του προγράμματος από το 1997 μέχρι σήμερα, τα βιβλία και εκπαιδευτικά υλικά, την επιμόρφωση και τις ενισχυτικές εκπαιδευτικές δράσεις εντός και εκτός σχολείου. Την παρακολούθησαν 75 εκπαιδευτικοί στην Ξάνθη και 105 στην Κομοτηνή. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν επιμορφωτικές συναντήσεις για κάθε μάθημα ως εξής:

Μάθημα	Κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων		Ώρες	Εκπαιδευτικοί
	Για όλους	Για την ΕΔ		
Γενική επιμόρφωση	1		8	180
Γλώσσα	1		8	118
Λογοτεχνία	2	2	32	208
Ιστορία	2		16	154
Μαθηματικά	3		24	116
Φυσικές Επιστήμες	6	2	69	471
Σύνολο	17		157	1247

Στον παραπάνω πίνακα (αλλά και σε όλους τους επόμενους) ο αριθμός των εκπαιδευτικών αντιστοιχεί στις παρουσίες που δηλώνονται στα παρουσιολόγια. Είναι προφανές ότι οι εκπαιδευτικοί αυτοί δεν είναι διαφορετικά άτομα σε κάθε επιμόρφωση της ίδιας ειδικότητας. Κάποιοι τις παρακολουθούν όλες, κάποιοι ορισμένες και κάποιοι παρακολουθούν μόνον μία από αυτές. Παρατηρείται επίσης ανισορροπία στην κατανομή του επιμορφωτικού έργου στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Το μικρότερο επιμορφωτικό έργο είχε η Γλώσσα και το μεγαλύτερο οι Φυσικές Επιστήμες. Ένας λόγος γι αυτό είναι πως οι φιλόλογοι ήταν πολύ επιβαρυνμένοι διότι έπρεπε να επιμορφωθούν σε τρία μαθήματα (τελικά παρακολούθησαν 56 ώρες επιμόρφωση συνολικά) και ως εκ τούτου ούτε χρόνος υπήρχε για περισσότερες επιμορφωτικές συναντήσεις (το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Ιανουάριο 2011) αλλά ούτε η υποκειμενική δυνατότητα για τον κάθε φιλόλογο να παρακολουθεί πολλές ώρες επιμόρφωσης. Οπωσδήποτε πάντως πρέπει να καταγραφούν στα αρνητικά οι λίγες ώρες επιμόρφωσης της Γλώσσας. Σύμφωνα όμως με τον σχεδιασμό της επιμόρφωσης στο συγκεκριμένο μάθημα, κρίθηκε πως το βάρος έπρεπε να δοθεί, στο σύντομο χρονικό διάστημα που ήταν διαθέσιμο, στην ενδοσχολική επιμόρφωση. Οι Φυσικές Επιστήμες από την άλλη, είχαν ένα ιδιαίτερα βαρύ επιμορφωτικό πρόγραμμα διότι είχαν θέσει κάποιους ερευνητικούς – διαγνωστικούς στόχους που θα αναφερθούν στη συνέχεια.

Οι επιμορφώσεις πραγματοποιήθηκαν την περίοδο από τέλη Ιανουαρίου έως τέλη Απριλίου. Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, κάποιες επιμορφωτικές συναντήσεις απευθύνονταν αποκλειστικά στους εκπαιδευτικούς – συνεργάτες της ΕΔ με σκοπό την παρακολούθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας, τον εντοπισμό των προβλημάτων που παρουσιάζονται, και την από κοινού διατύπωση προτάσεων για την επίλυσή τους. Εννοείται ότι οι εκπαιδευτικοί της ΕΔ ήταν υποχρεωμένοι να παρακολουθούν και τις επιμορφώσεις με γενικά θέματα. Για τα μαθήματα της Γλώσσας και των Μαθηματικών η ειδική επιμόρφωση-παρακολούθηση της ΕΔ υλοποιήθηκε μέσω ενδοσχολικών επισκέψεων/συναντήσεων.

Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά στη **Γλώσσα**, πραγματοποιήθηκε ενδοσχολική επιμόρφωση με επισκέψεις επιμορφωτών στα Γυμνάσια που έχουν ΕΔ. Έγινε προσπάθεια να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερα σχολεία, σε περιοχές εντός και εκτός πόλεων, ώστε να καταγραφούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν είναι εύκολο να αναδειχθούν στις μαζικές επιμορφώσεις. Οι επισκέψεις στα σχολεία είχαν σκοπό την υποστήριξη, στην ίδια τη διδακτική πράξη, των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση, μέσα από συζήτηση και ανάλυση συγκεκριμένων διδακτικών πρακτικών, της παρεχόμενης διδασκαλίας. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τις επισκέψεις στα σχολεία ήταν: παρακολούθηση του μαθήματος και, κατά περίπτωση, δειγματική διδασκαλία από τον επιμορφωτή, συζήτηση και ανάλυση των διδακτικών πρακτικών με τον εκπαιδευτικό, μετά το τέλος του μαθήματος. Ανάλογα, για τους καθηγητές που δίδαξαν **Μαθηματικά** στην ΕΔ πραγματοποιήθηκε συστηματική ενδοσχολική επιμόρφωση με τακτικές επισκέψεις στα σχολεία, παρακολούθηση μαθημάτων και συζήτηση με εκπαιδευτικούς για τις διδακτικές πρακτικές στα Μαθηματικά και ζητήματα χρήσης του εκπαιδευτικού υλικού. Και για τις **ΦΕ**, εκτός από τις δύο ειδικά οργανωμένες για την ΕΔ επιμορφωτικές συναντήσεις, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στα

σχολεία της ΕΔ με σκοπό την ενδοσχολική επιμόρφωση και την επί τόπου συζήτηση και αντιμετώπιση προβλημάτων. Συγκεντρωτικά:

Μάθημα	Αριθμός επισκέψεων/συναντήσεων
Γλώσσα	9
Μαθηματικά	60
Φυσικές Επιστήμες	5
Σύνολο	74

Ο μεγάλος αριθμός επιμορφωτικών επισκέψεων στα Μαθηματικά δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι επόπτες των Μαθηματικών έχουν και το ρόλο των εποπτών της λειτουργίας της ΕΔ συνολικά, επομένως πηγαίνουν στα σχολεία πολύ συχνά και συνεργάζονται στις επισκέψεις τους αυτές με τους μαθηματικούς.

Η θεματική των επιμορφώσεων αφορά την παρουσίαση του διδακτικού υλικού του Προγράμματος και τις διδακτικές πρακτικές που το αξιοποιούν. Κάποιες θεματικές είναι πιο εξειδικευμένες: οι Φυσικές Επιστήμες ανέπτυξαν μια σειρά από ειδικά θέματα διότι είχαν τον ερευνητικό σκοπό να διαγνώσουν τις απόψεις και κλίσεις των εκπαιδευτικών απέναντι σε διάφορες διδακτικές μεθόδους. (βλ. παρακάτω σ. 49-50)

Μάθημα	Θέματα επιμόρφωσης
Γλώσσα	Διδακτικό υλικό του ΠΕΜ για το μάθημα της ΝΕ Γλώσσας στο Γυμνάσιο
Λογοτεχνία	Νέες διδακτικές πρακτικές στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Παρουσίαση του διδακτικού υλικού του ΠΕΜ
Ιστορία	Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης του νέου εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο.
	Δουλεύοντας με τις πηγές στο μάθημα της Ιστορίας
Μαθηματικά	Η τάξη ως πεδίο μύησης του μαθητή στη μαθηματική σκέψη: διαχείριση της μαθηματικής γνώσης και της μάθησης
	Η τάξη ως πεδίο μύησης του μαθητή στη μαθηματική σκέψη: διαχείριση της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας
	Αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη: επιχειρώντας μια πρώτη αποτίμηση
	«Διερευνητική Διδακτική Προσέγγιση της έννοιας Πίεση»
	Καθοδηγούμενη ανακάλυψη της δύναμης της Άνωσης»

Φυσικές επιστήμες	Διαφοροποιημένη διδασκαλία με βάση το δημόσιο ενδιαφέρον για περιεχόμενα της Βιολογίας-DNA
	Διδασκαλία της ενέργειας: μια διαθεματική προσέγγιση
	Γλωσσική προσέγγιση της διδασκαλίας των βασικών μηχανισμών λειτουργίας του ανθρώπινου ματιού»
	Θερμική ισορροπία: μια διδακτική πρόταση στηριγμένη σε γεγονότα της Ιστορίας των Φυσικών Επιστημών

Συμπερασματικά, στο σχολικό έτος 2010-11 υλοποιήθηκε ένα ογκώδες και πυκνό επιμορφωτικό έργο. Ογκώδες διότι αφορούσε 157 ώρες επιμόρφωσης και 1247 εκπαιδευτικούς, πυκνό διότι υλοποιήθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα από τον Ιανουάριο έως τέλη Απριλίου. Καθώς οι επιμορφώσεις αποτελούν κατά κάποιον τρόπο, το δίαυλο της επικοινωνίας του Προγράμματος με τους εκπαιδευτικούς, η επανεμφάνιση του Προγράμματος στη Θράκη μπορεί να χαρακτηριστεί δυναμική και έντονη. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την πρώτη αυτή χρονιά και πώς αξιοποιήθηκαν για την αναδιοργάνωση της δράσης θα φανούν στη συνέχεια.

3.4 Σχολικό έτος 2011-12

Κατά το σχολικό έτος 2011-2012 οι επιμορφωτικές δράσεις των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας, σύμφωνα με τις αποφάσεις της επιστημονικής ομάδας του έργου και των υπευθύνων της δράσης και των μαθημάτων, δεν απευθύνθηκαν σε όλους τους καθηγητές των Γυμνασίων της Θράκης, όπως παλαιότερα, αλλά επικεντρώθηκαν, σχεδόν αποκλειστικά, στους καθηγητές που διδάσκουν στο πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας του ΠΕΜ, είτε είναι διορισμένοι είτε ωρομίσθιοι που προσλαμβάνονται ειδικά για την ΕΔ. Δευτερευόντως, κάποιες από τις επιμορφώσεις απευθύνονταν στους καθηγητές των σχολείων στα οποία λειτουργεί η Ενισχυτική Διδασκαλία του ΠΕΜ. Κρίθηκε προσφορότερο και οικονομικότερο για το Πρόγραμμα να εντατικοποιήσουμε την παρέμβασή μας σ' αυτά τα σχολεία, έτσι ώστε η διδασκαλία των μουσουλμάνων μαθητών στο πρωινό και απογευματινό πρόγραμμα ΕΔ να έχει συνέπεια και συνεργασία και να παραχθούν καλύτερα αποτελέσματα ως προς την πρόοδο της ελληνομάθειάς τους. Εξάλλου στη χρονιά αυτή έγινε πλέον αντιληπτό ότι τα βιβλία και τα υλικά του ΠΕΜ, παρ' όλο ότι τυπώθηκαν από τον ΟΕΣΒ, δεν επρόκειτο να μοιραστούν στους μουσουλμάνους μαθητές της Θράκης. Υπό το φως αυτών των δεδομένων, η επιμόρφωση μεγάλων αριθμών εκπαιδευτικών της Θράκης δεν ήταν πλέον απαραίτητη. Αντίθετα, η εντατικότερη παρακολούθηση και στήριξη των συνεργατών εκπαιδευτικών της ΕΔ θα μπορούσε να φέρει ποιοτικότερα αποτελέσματα. Τα μαθήματα λοιπόν στα οποία έγινε επιμόρφωση είναι τα μαθήματα τα οποία διδάσκονται στην ΕΔ: Γλώσσα, Λογοτεχνία, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες. Οι επιμορφώσεις στο μάθημα της Ιστορίας δεν συνεχίστηκαν δεδομένου ότι το μάθημα αυτό δεν διδάσκεται στην ΕΔ.

Οι επιμορφώσεις ξεκίνησαν τις πρώτες μέρες του Δεκεμβρίου, διότι έπρεπε πρώτα να οριστικοποιηθεί η ένταξη των σχολείων στο πρόγραμμα της ΕΔ και η πρόσληψη των εκπαιδευτικών και έληξαν τέλη Απριλίου 2012. Το συνολικό σχήμα στην οργάνωση των επιμορφώσεων που αποφασίστηκε ομόφωνα από όλους τους υπευθύνους των μαθημάτων ήταν: Δύο γενικές επιμορφώσεις σε θέματα διδακτικής του γνωστικού αντικείμενου και, επιπλέον, ενδοσχολική επιμόρφωση με επισκέψεις σε σχολεία (ή –σε κάποιες περιπτώσεις– συναντήσεις σε μικρές ομάδες στα ΚΕΣΠΕΜ).⁴ Οι δύο επιμορφώσεις (μία στην αρχή κάθε εξαμήνου) θεωρήθηκε ότι είναι ικανοποιητικός αριθμός για να δώσει στους εκπαιδευτικούς τις βασικές κατευθύνσεις της διδασκαλίας χωρίς να τους επιβαρύνει, ενώ η έμφαση θα δινόταν στη συστηματική επιμορφωτική συνεργασία σε μικρές ομάδες. Τα συγκεντρωτικά στοιχεία όλων των επιμορφώσεων έχουν ως εξής:

Μάθημα	Ωρες	Εκπαιδευτικοί
Γλώσσα	10	110
Λογοτεχνία	22	138
Μαθηματικά	15	73
Φυσικές Επιστήμες	9	49
Σύνολο	56	370

Εκ πρώτης όψεως ο παραπάνω πίνακας δείχνει ένα πολύ πιο περιορισμένο σε όγκο επιμορφωτικό έργο από την προηγούμενη χρονιά. Τούτο όμως αφορά μόνον τις επιμορφώσεις με γενικά θέματα.⁵ Πρέπει να συνυπολογιστούν οι επιμορφωτικές συναντήσεις που γίνονται στα σχολεία ή στα ΚΕΣΠΕΜ σε μικρές ομάδες από τους επόπτες των φιλολόγων (προσελήφθησαν για πρώτη φορά δύο επόπτες του έργου των φιλολόγων), τους επόπτες των Μαθηματικών και τον επόπτη των Φυσικών Επιστημών. Το περιεχόμενο των ενδοσχολικών επιμορφωτικών αυτών συναντήσεων ήταν να αντιμετωπιστούν ειδικά προβλήματα της οργάνωσης της διδασκαλίας μαθημάτων στην ΕΔ, να λυθούν απορίες των εκπαιδευτικών και να συλλεγούν στοιχεία που θα αξιοποιούνταν στην αξιολόγηση της ΕΔ. Συγκεντρωτικός πίνακας των επισκέψεων /συναντήσεων των καθηγητών με τους επόπτες είναι ο παρακάτω:

Μάθημα	Αριθμός επισκέψεων/συναντήσεων
Γλώσσα	24
Μαθηματικά	55
Φυσικές Επιστήμες	6
Σύνολο	85

Τα θέματα τη δεύτερη χρονιά ήταν πιο εξειδικευμένα αφού είχαν ήδη παρουσιαστεί οι βασικές πλευρές του υλικού :

⁴ Με την εξαίρεση των Φυσικών Επιστημών που πραγματοποίησαν μία μόνον επιμόρφωση με γενικό θέμα.

⁵ Περιλαμβάνει όμως και τις δύο ειδικές επιμορφωτικές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ΕΔ στο μάθημα της Λογοτεχνίας οι οποίες γίνονται σε ολομέλεια και δεν μπορούν να θεωρηθούν ενδοσχολικές επιμορφώσεις ή συναντήσεις σε μικρές ομάδες όπως είναι αυτές που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

Μάθημα	Θέματα επιμόρφωσης
Γλώσσα	Διαφοροποίηση της διδασκαλίας και κατανόηση κειμένου
	Νέες τεχνολογίες στο μάθημα της Γλώσσας
Λογοτεχνία	Κατανόηση κειμένου στη Λογοτεχνία
	Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας
Μαθηματικά	Αξιοποίηση του εκπ/κού υλικού των μαθηματικών
	Όψεις αξιοποίησης του υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη
Φυσικές Επιστήμες	Διαφοροποιημένη διδασκαλία και διδακτικά σενάρια

Κατά το σχολικό έτος 2011-2012 παρήχθη ένα πιο περιορισμένο σε όγκο αλλά σημαντικό σε ποιότητα και στοχευμένο επιμορφωτικό έργο το οποίο αφορούσε τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στην ΕΔ του προγράμματος. Την επιμόρφωση παρακολούθησαν περισσότεροι από το 80% των εκπαιδευτικών της ΕΔ και αυτό θεωρείται ένα πολύ καλό ποσοστό, καλύτερο από κάθε άλλη χρονιά της λειτουργίας του Προγράμματος. Αυτή τη χρονιά ως αρνητικό στοιχείο πρέπει να καταγραφεί το μικρό σχετικά επιμορφωτικό έργο στο μάθημα των Φυσικών Επιστημών.

3.5 Σχολικό έτος 2012-13

Κατά το σχολικό έτος 2012-2013 τηρήθηκαν οι αποφάσεις που είχαν ληφθεί για ολόκληρη τη διετία και είχαν επιβεβαιωθεί ως σωστές κατά το 2011-12. Συγκεκριμένα, οι επιμορφωτικές δράσεις των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας, σύμφωνα με τις αποφάσεις της επιστημονικής ομάδας του έργου και των υπευθύνων της δράσης και των μαθημάτων, δεν απευθύνθηκαν σε όλους τους καθηγητές των Γυμνασίων της Θράκης, όπως παλαιότερα, αλλά επικεντρώθηκαν, σχεδόν αποκλειστικά, στους καθηγητές που διδάσκουν στο πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας του ΠΕΜ, είτε είναι διορισμένοι είτε ωρομίσθιοι που προσλαμβάνονται ειδικά για την ΕΔ. Κατ' εξαίρεση, μια επιμόρφωση των Φυσικών Επιστημών απευθύνθηκε σε όλους τους εκπαιδευτικούς ΠΕ4 της Θράκης διότι στόχος ήταν να διαδοθούν τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής.⁶ Το συνολικό σχήμα στην οργάνωση των επιμορφώσεων που ακολουθήθηκε για όλα τα μαθήματα ήταν το ίδιο με την προηγούμενη χρονιά: Δύο γενικές επιμορφώσεις σε θέματα διδακτικής του γνωστικού αντικείμενου και, επιπλέον, ενδοσχολική επιμόρφωση με επισκέψεις σε σχολεία (ή –σε κάποιες περιπτώσεις– συναντήσεις σε μικρές ομάδες στα ΚΕΣΠΕΜ). Οι επιμορφώσεις ξεκίνησαν πιο έγκαιρα από ποτέ, στις αρχές Νοεμβρίου 2012 και τέλειωσαν στα μέσα Απριλίου 2013. Συγκεντρωτικά:

Μάθημα	Ωρες	Εκπαιδευτικοί
Γλώσσα	18	125

⁶ Η πιλοτική εφαρμογή των διδακτικών υλικών του ΠΕΜ σε επιλεγμένες τάξεις στο πρωινό πρόγραμμα είναι μια άλλη δράση του ΠΕΜ. Αφορά στα μαθήματα της Λογοτεχνίας, της Ιστορίας και των Φυσικών Επιστημών και έχει σκοπό την αξιολόγηση των υλικών και την παραγωγή διδακτικών προτάσεων με παράλληλη αξιοποίηση των σχολικών βιβλίων και των διδακτικών υλικών του ΠΕΜ.

Λογοτεχνία	28	105
Μαθηματικά	11	53
Φυσικές Επιστήμες	21	124
Σύνολο	78	407

Συνεχίστηκαν οι επιμορφωτικές συναντήσεις που γίνονται στα σχολεία ή στα ΚΕΣΠΕΜ σε μικρές ομάδες από τους επόπτες των φιλόλογων, τους επόπτες των Μαθηματικών και τον επόπτη των Φυσικών Επιστημών.

Μάθημα	Αριθμός επισκέψεων/συναντήσεων
Γλώσσα	20
Μαθηματικά	61
Φυσικές Επιστήμες	8
Σύνολο	89

Οι θεματικές των επιμορφώσεων σε ολομέλεια είναι όλες νέες:

Μάθημα	Θέματα επιμόρφωσης
Γλώσσα	Καλές και κακές διδακτικές πρακτικές γλωσσικής διδασκαλίας
	Καλές και κακές διδακτικές πρακτικές γλωσσικής διδασκαλίας – διόρθωση μαθητικών γραπτών
Λογοτεχνία	Εργαστήριο – προσομοίωση διδασκαλίας στο μάθημα της λογοτεχνίας
	Η περιπέτεια της ενηλικίωσης στη ζωή και στα βιβλία
Μαθηματικά	Αξιοποίηση του υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη: δυνατότητες, περιορισμοί και αποτελέσματα της μέχρι σήμερα πορείας
	Μαθηματικά και Νέες Τεχνολογίες - Προβλήματα μη κατανόησης μαθηματικών εννοιών από τους μαθητές, λόγω των διαφορών της Ελληνικής με την Τουρκική γλώσσα
Φυσικές Επιστήμες	Δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού για τις ΦΕ.
	Κατασκευή δραστηριοτήτων στις ΦΕ φύλλα εργασίας: κλασικές γραπτές περιγραφές, hands-on δραστηριότητες και ψηφιακές αναπαραστάσεις
	Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής: Επιλογή – Διδακτικός Σχεδιασμός – Υλοποίηση – Εμπόδια

Κατά το σχολικό έτος 2012-13 παρήχθη επιμορφωτικό έργο ελαφρώς μεγαλύτερο από την προηγούμενη χρονιά. Όπως θα φανεί παρακάτω στην αξιολόγηση ήταν και το επιτυχέστερο διότι ξεπεράστηκαν πολλά από τα προβλήματα που είχαν εντοπιστεί.

Συνολικά για την τριετία, ξεχωρίζει η πρώτη χρονιά από τις δύο επόμενες. Στην πρώτη χρονιά η επιμόρφωση ήταν πολύ διευρυμένη ως προς το ακροατήριό της λόγω του νέου ξεκινήματος του προγράμματος και της ενδεχόμενης χρήσης των

διδασκικών υλικών στο πρωινό πρόγραμμα των Γυμνασίων με μουσουλμάνους μαθητές. Καθώς το ενδεχόμενο αυτό αποκλείστηκε στη συνέχεια, στις δύο επόμενες χρονιές η επιμόρφωση στόχευσε στους εκπαιδευτικούς της ΕΔ και συστηματοποίησε την στήριξή τους. Με βάση το νέο αυτό στόχο, τη δεύτερη χρονιά εντοπίστηκαν προβλήματα που λύθηκαν την τρίτη χρονιά που κρίνεται ως η επιτυχέστερη του συνολικού επιμορφωτικού έργου της Β/θμιας.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ-ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Όπως σημειώθηκε και εισαγωγικά, η αποτελεσματικότητα των επιμορφώσεων, από τη στιγμή που απευθύνονταν στους καθηγητές της ΕΔ, θα πρέπει να αξιολογηθεί σε σχέση με τα κριτήρια με τα οποία αξιολογούμε την ίδια την ΕΔ: κατά πόσον δηλαδή εφαρμόστηκαν καλές διδακτικές πρακτικές, αξιοποιήθηκαν τα διδακτικά υλικά του ΠΕΜ και εξελίχθηκαν μαθησιακά οι μαθητές, όπως ορίζεται η μαθησιακή εξέλιξη σε κάθε γνωστικό αντικείμενο. Δεδομένου ότι αυτά συμπεριλαμβάνονται στην έκθεση αξιολόγησης της ΕΔ, στην παρούσα έκθεση θα αξιολογήσουμε τις επιμορφώσεις ως προς:

- ✓ Τη συνεπή και σταθερή προσέλευση των εκπαιδευτικών όπως φαίνεται από τα παρουσιολόγια.
- ✓ Τις αντιδράσεις τους και την ουσιαστική συμμετοχή τους στις επιμορφώσεις, όπως καταγράφεται από τους επιμορφωτές στις εκθέσεις τους.
- ✓ Τις απόψεις που εκφράζουν οι εκπαιδευτικοί για την ωφέλεια που είχαν από τις επιμορφώσεις και τις ειδικές παρατηρήσεις για τα καλά και τα αδύναμα σημεία των επιμορφώσεων, όπως προκύπτουν από τα αξιολογικά ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν και από τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ, όπου υπάρχουν σχετικά ερωτήματα.

Τα εργαλεία επομένως που θα χρησιμοποιήσουμε είναι:

- ✓ **Τα παρουσιολόγια.**
- ✓ **Οι εκθέσεις των επιμορφώσεων.**
Μετά από κάθε επιμορφωτικό κύκλο, ο υπεύθυνος του μαθήματος συντάσσει έκθεση όπου περιγράφει αναλυτικά τους σκοπούς, το περιεχόμενο και τη μέθοδο της επιμόρφωσης, τις αντιδράσεις των εκπαιδευτικών, τις απόψεις που εξέφρασαν και εξάγει αξιολογικά συμπεράσματα. Οι εκθέσεις αυτές είναι πολύτιμες διότι μας δίνουν την οπτική γωνία των επιμορφωτών. Τα συμπεράσματά τους συσχετίζονται και συγκρίνονται με την αξιολόγηση που κάνουν οι εκπαιδευτικοί μέσω των ερωτηματολογίων που συμπληρώνουν. Έχουμε 37 τέτοιες εκθέσεις.⁷
- ✓ **Οι εκθέσεις των εποπτικών / τριών της ΕΔ**
Οι επόπτες των φιλολόγων, μετά από κάθε επιμορφωτική συνάντηση που κάνουν με ομάδα εκπαιδευτικών, συντάσσουν έκθεση με όσα συζητήθηκαν, τις απορίες και τις αντιδράσεις των εκπαιδευτικών και τις δικές τους αξιολογήσεις. Έχουμε 44 τέτοιες εκθέσεις για τα δύο χρόνια που απασχολήθηκαν επόπτες για

⁷ Οι επιμορφωτικοί κύκλοι των τριών χρόνων είναι 36 αλλά προσθέτουμε και μία έκθεση της υπεύθυνης του μαθήματος της Γλώσσας που καταγράφει τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τις επισκέψεις στα σχολεία κατά την πρώτη χρονιά 2010-11 και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν. Στο Παράρτημα II παρατίθενται ενδεικτικά μία έκθεση για κάθε μάθημα.

τους φιλολόγους (2011-12 και 2012-13). Οι επόπτες των Μαθηματικών και ο επόπτης των ΦΕ συντάσσουν εκθέσεις που απευθύνουν προς τους υπευθύνους των μαθημάτων. Οι τελευταίοι τις επεξεργάζονται και ενσωματώνουν τις παρατηρήσεις τους και τα συμπεράσματά τους στις εκθέσεις των επιμορφώσεων της αντίστοιχης χρονικής περιόδου.

- ✓ **Τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης** που συμπλήρωσαν οι εκπαιδευτικοί για τις επιμορφώσεις. Δόθηκαν συνολικά 13 ερωτηματολόγια (βλ. Παράρτημα). Την πρώτη χρονιά συμπληρώθηκαν τέτοια ερωτηματολόγια (ένα για κάθε μάθημα, τα οποία αξιολογούσαν συνολικά τις επιμορφώσεις) για όλα τα μαθήματα πλην της Γλώσσας. Τη δεύτερη χρονιά άλλα μαθήματα έδωσαν ερωτηματολόγιο για κάθε επιμόρφωση χωριστά (Γλώσσα – Λογοτεχνία) και άλλα (Μαθηματικά) ένα ερωτηματολόγιο για όλες τις επιμορφώσεις. Για το μάθημα των Φυσικών Επιστημών δε δόθηκε ερωτηματολόγιο. Την τρίτη χρονιά συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια μόνο για καθεμία από τις επιμορφώσεις της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας.
- ✓ **Οι εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου** που καταθέτουν οι εκπαιδευτικοί της ΕΔ. Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση έργου που υπογράφουν οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στην ΕΔ, στο τέλος κάθε εξαμήνου συντάσσουν μια έκθεση εκπαιδευτικού έργου. Πρόκειται για μια φόρμα με συγκεκριμένες ερωτήσεις, μεταξύ των οποίων ερωτώνται και για την επιμορφωτική στήριξη που είχαν στο έργο τους και τη συνεργασία με τους υπευθύνους. Οι εκθέσεις αυτές χρησιμοποιούνται κυρίως επικουρικά για τις περιπτώσεις που δεν έχουν δοθεί ερωτηματολόγια.

Η ανάλυση των ερωτηματολογίων γίνεται από τους υπεύθυνους των μαθημάτων και η μεθοδολογία της ανάλυσης δεν είναι ενιαία. Κάθε μάθημα αναζητεί διαφορετικές παραμέτρους. Άλλες αναλύσεις προχωρούν σε συσχετίσεις μεταβλητών και άλλες όχι. Για όλους αυτούς τους λόγους, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης παρακάτω θα δοθούν κατά μάθημα. Στο εσωτερικό κάθε μαθήματος θα γίνει διάκριση κατά έτος έτσι ώστε να αναδειχθεί η εξέλιξη, η αναδιοργάνωση, η βελτίωση των επιμορφώσεων του κάθε μαθήματος μέσα στην τριετία.

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

5.1 ΓΛΩΣΣΑ

Σχολικό έτος 2010-11

Οργάνωση της επιμόρφωσης

Για το μάθημα της Γλώσσας πραγματοποιήθηκαν οι εξής επιμορφώσεις:

- ✓ γενική κοινή επιμόρφωση 13-14/1/2011
- ✓ ένας κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων 10-11/2/2011
- ✓ εννέα επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία 4/4/2011 έως 8/4/2011

Στόχοι

Ο μοναδικός κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων με τίτλο «Διδακτικό υλικό του ΠΕΜ για το μάθημα της ΝΕ Γλώσσας στο Γυμνάσιο» είχε σκοπό την εισαγωγή στο επιμορφωτικό υλικό του ΠΕΜ για το μάθημα της Νεοελληνικής (ΝΕ) Γλώσσας και τις

μεθόδους διδασκαλίας σε μαθητές που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα ελληνικά. Συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε να δοθεί συνοπτικά το πλαίσιο της κειμενοκεντρικής προσέγγισης με αναφορά σε εφαρμογές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας και, επίσης, έμφαση σε ζητήματα λειτουργικής σύνδεσης κειμένου-συμφραζομένων-γραμματικής. Όσον αφορά τις επισκέψεις στα σχολεία, σε συνεννόηση με τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς καταρτίστηκε πρόγραμμα συναντήσεων για να συζητηθούν θέματα που αφορούν το μάθημα της ΝΕ Γλώσσας στους μαθητές της μειονότητας, κυρίως στην ΕΔ. Έγινε προσπάθεια να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερα σχολεία, σε περιοχές εντός και εκτός πόλεων, ώστε να καταγραφούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν είναι εύκολο να αναδειχθούν στις μαζικές επιμορφώσεις. Όπου ήταν εφικτό, έγινε παρακολούθηση μαθημάτων της ενισχυτικής και ακολούθησε συζήτηση με τους φιλολόγους για τα προβλήματα που προκύπτουν από τους τρόπους επεξεργασίας του υποστηρικτικού υλικού ΠΕΜ και των ασκήσεων γραμματικής ΠΕΜ.

Συμμετοχή

Τον επιμορφωτικό κύκλο (13-14/1/2011) παρακολούθησαν 118 εκπαιδευτικοί.

Αξιολόγηση

Από τις επισκέψεις στα σχολεία προέκυψε μία πολύ χρήσιμη καταγραφή των προβλημάτων των σχολείων και των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι οι διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών είναι σε μεγάλο ποσοστό λανθασμένες. Η επιμορφωτική ομάδα της Γλώσσας αποκόμισε την εντύπωση ότι οι μαζικές επιμορφώσεις αποδίδουν ελάχιστα αποτελέσματα, δυσανάλογα με τον κόπο και τα έξοδα που απαιτούνται. Ακόμα και όταν η εισήγηση δεν είναι θεωρητικού τύπου, αλλά έχει τη μορφή παραδείγματος με συγκεκριμένη πρόταση για διδασκαλία θεματικής ενότητας του σχολικού βιβλίου στην Ε.Δ., όπως έγινε στην επιμόρφωση Ν.Ε. Γλώσσας 10-11.2.11 φαίνεται ότι οι επιμορφούμενοι δεν κατορθώνουν να αξιοποιήσουν στη διδακτική τους πράξη το υλικό που τους παρέχεται (ούτε ως προς τις διδακτικές αρχές ούτε ως προς τις διδακτικές εφαρμογές). Εξακολουθούν να διδάσκουν γλώσσα με παρωχημένους και ακατάλληλους τρόπους, π.χ. επιμένοντας στη γραμματική ορολογία, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών. Χρειάζεται πρώτον η επιμόρφωση σε ολομέλεια να είναι εργαστηριακού τύπου στην οποία να συμμετέχουν ενεργά και όχι απλώς να παρακολουθούν και δεύτερον εποπτεία και επιμορφωτική στήριξη, αν όχι στον καθένα εκπαιδευτικό χωριστά, τουλάχιστον σε μικρές ομάδες.

Επισημάνσεις – δυσκολίες

Το επιμορφωτικό έργο της Γλώσσας την πρώτη χρονιά ήταν μικρής εμβέλειας, γι αυτό και δε δόθηκαν ερωτηματολόγια αξιολόγησης. Μία μαζική επιμόρφωση σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής. Οι επισκέψεις στα σχολεία ήταν επίσης λίγες και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν περισσότερο διερευνητικές των προβλημάτων και όχι υποστηρικτικές της διδακτικής πράξης.

Στόχοι για την επόμενη χρονιά

Τα παραπάνω συμπεράσματα πρέπει να αξιοποιηθούν για την καλύτερη οργάνωση της επιμόρφωσης την επόμενη χρονιά. Θα πρέπει να οργανωθούν επιμορφώσεις σε ολομέλεια με εργαστηριακό χαρακτήρα και να προσληφθούν επόπτες των εκπαιδευτικών που θα εδρεύουν στη Θράκη και θα κάνουν τακτικές επισκέψεις σε σχολεία – συναντήσεις με εκπαιδευτικούς έτσι ώστε να υπάρχει διαρκής και άμεση υποστήριξη στο διδακτικό τους έργο.

Σχολικό έτος 2011-12

Οργάνωση της επιμόρφωσης

Πραγματοποιήθηκαν οι εξής επιμορφώσεις:

- ✓ μία κοινή επιμόρφωση με τη Λογοτεχνία 3/12/2011
- ✓ ένας κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων 2-3/3/2012
- ✓ 24 επιμορφωτικές συναντήσεις σε μικρές ομάδες των δύο εποπτριών

Στόχοι

Η πρώτη επιμόρφωση ήταν κοινή για τα δύο μαθήματα Γλώσσα και Λογοτεχνία. Το ενιαίο θέμα ήταν «Κατανόηση κειμένου» και ο γενικός σκοπός να προσεγγιστεί επακριβώς τι σημαίνει, τι προϋποθέτει η κατανόηση κειμένου από τους μαθητές και πώς τεκμαίρεται, τόσο στο μάθημα της Γλώσσας όσο και στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Ειδικότερα για τη Γλώσσα ο σκοπός ήταν, μέσω της από κοινού επεξεργασίας διαφόρων ειδών και τύπων κειμένων από το (επικαιροποιημένο) υποστηρικτικό διδακτικό υλικό για το μάθημα της ΝΕ Γλώσσας του Γυμνασίου, να αναδειχθούν ζητήματα διδακτικής πρακτικής που αφορούν την κατανόηση των κειμένων.

Η δεύτερη επιμόρφωση με τίτλο «Νέες τεχνολογίες στο μάθημα της Γλώσσας» είχε στόχο, μέσω της επεξεργασίας κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή διαθέσιμων στο Διαδίκτυο, να αναδείξει ζητήματα διδακτικής πρακτικής. Επίσης, να γίνει ενημέρωση για γραμματικές και λεξικά σε ηλεκτρονική μορφή στο Διαδίκτυο.

Για τη στήριξη και την παρακολούθηση της διδασκαλίας της Γλώσσας (και δευτερευόντως της Λογοτεχνίας) έγιναν μία σειρά από επιμορφωτικές επισκέψεις στα σχολεία (και ελάχιστα στα ΚΕΣΠΕΜ) από τις επόπτριες των φιλολόγων. Το περιεχόμενο των ενδοσχολικών επιμορφωτικών αυτών συναντήσεων ήταν να αντιμετωπισθούν ειδικά προβλήματα της οργάνωσης της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων στην ΕΔ, να λυθούν απορίες των εκπαιδευτικών, να συλλεχθούν στοιχεία που θα αξιοποιηθούν στην αξιολόγηση της ΕΔ. Οι επισκέψεις του Μαΐου απέβλεπαν κυρίως στην αξιολόγηση.

Συμμετοχή

Το ποσοστό συμμετοχής στην πρώτη επιμόρφωση δεν ήταν ικανοποιητικό. Συμμετείχαν οι μισοί (41) ενώ ο συνολικός αριθμός των φιλολόγων που δίδαξαν στην ΕΔ διαμορφώθηκε τελικά σε 80. Οι λόγοι είναι κυρίως δύο: στις αρχές Δεκεμβρίου 2011 δεν είχαν ολοκληρωθεί ακόμη οι προσλήψεις των εκπαιδευτικών, επομένως ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευτικών δεν ήταν αυτός που κατέληξε αργότερα. Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι η επιμόρφωση έγινε για όλους τους φιλολόγους της Θράκης στην Κομοτηνή, οπότε έπρεπε να μετακινηθούν εκεί από τους δύο άλλους νομούς, πράγμα που πολλοί αρνήθηκαν να κάνουν. Το γεγονός πάντως ότι πολλοί εκπαιδευτικοί (για τον πρώτο ή τον δεύτερο λόγο) έχασαν την

πρώτη αυτή επιμόρφωση μπορεί να θεωρηθεί σημαντική αποτυχία. Το χαμένο έδαφος έγινε προσπάθεια να καλυφθεί αργότερα με ενδοσχολική επιμόρφωση αλλά η αξία του επιμορφωτικού εργαστηρίου δεν αναπληρώνεται εύκολα. Στη δεύτερη επιμόρφωση, η προσέλευση μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική: 69 επιμορφούμενοι από τους 80 που όφειλαν να συμμετάσχουν, σύμφωνα με τους παραπάνω υπολογισμούς, αποτελούν ποσοστό 86% το οποίο είναι ικανοποιητικό, αν ληφθούν υπόψη οι δικαιολογημένες απουσίες και οι ελάχιστοι αμελείς.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Από τις εκθέσεις της επιμορφώτριας εξάγεται το συμπέρασμα πως η μεν πρώτη επιμόρφωση πήγε αρκετά καλά, έγινε γόνιμη συζήτηση, προφανώς διότι το θέμα («Κατανόηση κειμένου») ήταν ενδιαφέρον για όλους και πολύ κρίσιμο για την όλη διδασκαλία στην ΕΔ, αλλά δεν συνέβη το ίδιο με τη δεύτερη επιμόρφωση. Ο λόγος είναι πως το θέμα «Νέες Τεχνολογίες στη διδασκαλία της Γλώσσας» έφερε στην επιφάνεια την απουσία ικανοποιητικού υπόβαθρου και άρα η επιμορφώτρια έπρεπε να τροποποιήσει το πρόγραμμά της για να καλύψει κενά που είναι αμφίβολο αν καλύπτονται σε μία επιμόρφωση. Προφανώς δεν εκτιμήθηκε σωστά η σχέση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ και επομένως δεν σχεδιάστηκε καλά η επιμόρφωση.

Σ' αυτή τη σχολική χρονιά προσελήφθησαν για πρώτη φορά δύο επόπτριες των φιλολόγων που διδάσκουν στην ΕΔ. Πραγματοποίησαν 24 επισκέψεις σε σχολεία (σε κάποιες περιπτώσεις οι συναντήσεις με ολιγομελείς ομάδες εκπαιδευτικών έγιναν στα ΚΕΣΠΕΜ) με επιμορφωτικό-υποστηρικτικό χαρακτήρα. Παρ' όλο που και οι δύο είχαν αυξημένα προσόντα (μεταπτυχιακές σπουδές) και πολυετή εμπειρία στο Πρόγραμμα, από τις εκθέσεις τους και από τις κατ' ιδίαν συνομιλίες εξάγεται το συμπέρασμα πως δεν κατόρθωσαν να παραγάγουν ουσιαστικό επιμορφωτικό έργο. Ταυτίζονταν με τους εκπαιδευτικούς και δεν ανέλαμβαναν ρόλο καθοδηγητή και διορθωτή των αδύναμων διδακτικών πρακτικών. Στις συζητήσεις τους με τους εκπαιδευτικούς κυριάρχησαν πρακτικά θέματα και όχι θέματα ουσίας της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Στις δύο επιμορφώσεις της Γλώσσας δόθηκαν στους εκπαιδευτικούς για συμπλήρωση ερωτηματολόγια αξιολόγησης (Παράρτημα σ.105-108). Τα ερωτηματολόγια, εκτός από τα προσωπικά στοιχεία (φύλο, χρόνια υπηρεσίας, μαθητικός πληθυσμός του σχολείου τους, τάξη στην οποία διδάσκουν) κυρίως σκοπεύουν να ανιχνεύσουν, με ένα συνδυασμό κλειστών και ανοικτών ερωτήσεων, τις προσδοκίες που είχαν οι εκπαιδευτικοί από την συγκεκριμένη επιμόρφωση, τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία της επιμόρφωσης και τις προτάσεις που έχουν να κάνουν για τη βελτίωση των επιμορφώσεων.⁸ Θα δοθούν εδώ μόνον τα αξιοσημείωτα συμπεράσματα (πλήρη ανάλυση βλ. στην ετήσια αξιολογική έκθεση).

Σε ό,τι αφορά την πρώτη επιμόρφωση: Στην ερώτηση πολλαπλής επιλογής «Τι περιμένατε από την επιμόρφωση της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας σχετικά με την κατανόηση κειμένου;» τις λιγότερες προτιμήσεις (μόνον 3 από τους 38) αποσπά η

⁸ Τούτο ισχύει για όλα τα ερωτηματολόγια Γλώσσας και Λογοτεχνίας τα οποία έχουν πολύ μικρές διαφορές ανάλογα με τον χαρακτήρα της κάθε επιμόρφωσης.

πρώτη απάντηση η οποία αφορά στα αίτια στα οποία οφείλεται η δυσκολία κατανόησης των μουσουλμάνων μαθητών. Είναι σαν να μην ενδιαφέρονται για τα αίτια και να πηγαίνουν κατευθείαν στις μεθόδους διδασκαλίας με τις οποίες πρέπει να διδάξουν (30 επιλογές). Πολύ λίγες θεωρούνται και οι προτιμήσεις της απάντησης σχετικά με τα κριτήρια επιλογής των κειμένων. Πρόκειται για ένα κρίσιμο ζήτημα διότι, καθώς οι μαθητές έχουν πολύ διαφορετικά επίπεδα ελληνομάθειας, θα πρέπει να ασχολούνται με κείμενα διαφοροποιημένης δυσκολίας, η επιλογή των οποίων (ακόμη και αν γίνεται από το υλικό του ΠΕΜ), θα πρέπει να γίνεται από τους εκπαιδευτικούς με βάση κάποια κριτήρια. Η προτίμηση στην απάντηση σχετικά με την ενημέρωση για το υλικό του ΠΕΜ θεωρείται αναμενόμενη. Κάποιοι το γνωρίζουν ήδη από παλαιότερες χρονιές. Συμπέρασμα: Οι εκπαιδευτικοί δεν επιθυμούν να εμβαθύνουν σε ζητήματα καίρια για την εκπαιδευτική συνθήκη των μουσουλμάνων μαθητών. Επιδιώκουν τη γρήγορη γνωριμία με τις διδακτικές μεθόδους. Είναι η γνωστή αντίθεση ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη η οποία αναδείχθηκε και από τις απαντήσεις τους στις ανοικτές ερωτήσεις. Μια αντίθεση που είναι γερά ριζωμένη στη νοοτροπία των εκπαιδευτικών και που, δυστυχώς, εμποδίζει και την ουσιαστική οικείωση των καλών διδακτικών πρακτικών που κατά τα άλλα επιθυμούν διακαώς. Συμπερασματικά, παρόλο που οι ερωτήσεις ήταν ανοικτές και δε μπορούν να εξαχθούν ποσοτικά στοιχεία, η πρώτη επιμόρφωση της Γλώσσας, σύμφωνα με τη γνώμη της πλειοψηφίας των επιμορφούμενων, πήγε καλά. Ένα δείγμα από τα καλά στοιχεία που επισημαίνουν στη σχετική ερώτηση:

«Ήταν ουσιώδης, εποικοδομητική, εύληπτη και πρακτική». «Ο τρόπος μετάδοσης των γνώσεων της διδάσκουσας». «Η συζήτηση που έγινε πάνω στις δυσκολίες που συναντούν οι καθηγητές και η ανάλυση που υπήρξε σε σχέση με το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ και τη χρήση αυτού». «Οι προτάσεις της επιμορφώτριας καθώς και των συναδέλφων που έδειξαν διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης της Γλώσσας». «Η ποικιλία στην επιλογή των ενδεικτικών κειμένων για επεξεργασία και οι προτάσεις για ασκήσεις-δραστηριότητες». «Το είδος των κειμένων και οι μέθοδοι διδασκαλίας στις οποίες δίνεται σημασία στο νόημα και όχι στην ερμηνεία κάθε λέξης». Ο τρόπος που μπορώ να διδάξω γραμματικά φαινόμενα χωρίς ορολογία». «Η αλληλεπίδραση των επιμορφούμενων μεταξύ τους, με την αναφορά προσωπικών εμπειριών και απόψεων, αλλά και η επικοινωνία μεταξύ της επιμορφώτριας και των επιμορφούμενων». «Ο επικοινωνιακός τρόπος και η μεταδοτικότητα της διδάσκουσας».

Τα καλά στοιχεία που επισημαίνουν δείχνουν ότι κατάλαβαν τα ουσιώδη σημεία της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και ικανοποιήθηκαν από τη μέθοδο της επιμόρφωσης και το επικοινωνιακό κλίμα που επικράτησε σε αυτήν. Η επιτυχία της επιμόρφωσης φαίνεται από το γεγονός ότι δεν συμπλήρωσαν την ερώτηση σχετικά με τις αδυναμίες και, εξάλλου, πολλοί σημείωσαν στη θέση αυτή πρακτικές αδυναμίες οργάνωσης. Ένα δείγμα από τις σχετικές απαντήσεις:

«Πολλά κείμενα είναι δύσκολα προς κατανόηση». «Δεν λαμβάνεται υπόψη ότι τα πιο πολλά παιδιά δεν γνωρίζουν την αλφαβήτα». «Δεν υπήρχε χρόνος

για άμεση πρακτική εφαρμογή». «Δεν είναι εφικτό να εφαρμοστούν οι προτεινόμενες μέθοδοι 100%». «Λιγότερη θεωρία χρειάζεται και περισσότερη πρακτική εφαρμογή». «Πολλές επαναλήψεις με την περσινή χρονιά».

Οι ουσιαστικές αδυναμίες που σημειώνουν θυμίζουν τις πάγιες επιφυλάξεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διδασκαλία σε αλλόγλωσσους μαθητές, επιφυλάξεις που ακριβώς οι επιμορφώσεις πρέπει να εξαλείψουν. Οι λίγες προτάσεις που διατυπώνουν είναι ουσιαστικές, στρέφονται γύρω από γενικότερα θέματα διδακτικής μεθοδολογίας και δείχνουν τα κενά που έχουν οι φιλόλογοι στα παιδαγωγικά θέματα και που η επιμόρφωση του ΠΕΜ αδυνατεί να καλύψει σε όλο το εύρος. Π.χ.

«Σχέση της ΕΔ με τους διδακτικούς στόχους και τις μεθόδους αξιολόγησης του αναλυτικού προγράμματος». «Θέματα συμπεριφοράς των μαθητών και πώς θα μπορούσαμε να τα αντιμετωπίσουμε». «Τα προβλήματα που προκύπτουν από την προσπάθεια των τουρκόφωνων μαθητών να μεταφράσουν στην ελληνική παραλείποντας π.χ. άρθρα ή εμπρόθετους και πώς μπορούμε πρακτικά να το αντιμετωπίσουμε». «Να ασχοληθούμε πιο πολύ με τη γραμματική». «Διόρθωση κειμένων και αξιολόγηση». «Η μέθοδος της δραματοποίησης λογοτεχνικών κειμένων». «Περισσότερες ώρες επιμόρφωσης στη Γλώσσα». «Μέθοδος πρότζεκτ. Διαθεματικότητα». «Εργασία σε ομάδες». «Θα προτιμούσα να δω τους επιμορφωτές να παραδίδουν ένα μάθημα σε μαθητές στην τάξη».

Εδώ ακριβώς διαπιστώνεται μια αντίφαση, διότι από τη μια ζητούν περισσότερες επιμορφώσεις για μία σειρά από ζητήματα ενώ, όπως έχει φανεί από τις προηγούμενες χρονιές, όταν αυξάνουμε τις επιμορφωτικές συναντήσεις, η δυσφορία των εκπαιδευτικών είναι τεράστια.

Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη επιμόρφωση: Στην ερώτηση «Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Γλώσσας» εκείνο που προκαλεί εντύπωση είναι οι λίγες σχετικά προτιμήσεις για την απάντηση «Να ενημερωθώ για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Γλώσσας», δεδομένου ότι αυτό ήταν το θέμα της επιμόρφωσης. Τούτο δείχνει αναμφισβήτητα το πολύ περιορισμένο ενδιαφέρον των επιμορφούμενων για το ζήτημα της αξιοποίησης των ΤΠΕ. Στην κλειστή ερώτηση «Η συνολική μου άποψη για την επιμόρφωση της Γλώσσας είναι» απάντησαν:

πολύ θετική	3
θετική	24
μέτρια	20
αρνητική	2
πολύ αρνητική	2
Σύνολο	51

Μια οριακή πλειονότητα των επιμορφούμενων αξιολόγησε την επιμόρφωση ως θετική αλλά οπωσδήποτε υπάρχει ένα σεβαστό ποσοστό που την αξιολόγησε ως

μέτρια. Η εικόνα της δεύτερης επιμόρφωσης παρουσιάζεται διχασμένη. Ένα μεγάλο μέρος του προβλήματος ξεκινά από το θέμα της (η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Γλώσσας) το οποίο δεν ενδιαφέρει αρκετά τους εκπαιδευτικούς και πολλοί ήρθαν στην επιμόρφωση με άλλες προσδοκίες. Η μη εξοικείωσή τους με τις ΤΠΕ ανάγκασε την επιμορφώτρια να τροποποιήσει τον αρχικό σχεδιασμό της πράγμα που έφερε κάποια σύγχυση. Η κακή οργάνωση που δεν προέβλεψε περισσότερους επιμορφωτές έτσι ώστε να χωριστούν οι εκπαιδευτικοί σε μικρότερες ομάδες δημιούργησε επιπρόσθετα προβλήματα συνεννόησης και επικοινωνίας. Παρ' όλες τις δυσκολίες, υπερτερούν ελαφρά οι εκπαιδευτικοί που έμειναν ικανοποιημένοι από την επιμόρφωση ενώ, όπως προκύπτει από άλλη ερώτηση, θετικό είναι το μεγάλο ποσοστό 57,6% που δηλώνουν ότι θα εφαρμόσουν τις προτάσεις για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην τάξη. Η δεύτερη επιμόρφωση βγάζει στην επιφάνεια τις μεγάλες διαφορές των επιμορφούμενων μεταξύ τους, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που κάποιοι να δηλώνουν ενοχλημένοι από τη συμπεριφορά των συναδέλφων τους, γεγονός ασυνήθιστο. Είναι χαρακτηριστικός ο διχασμός τους επίσης ως προς την αξιολόγηση της επιμορφώτριας: άλλοι τη βρίσκουν δυναμική με επικοινωνιακή ικανότητα και απλή γλώσσα και άλλοι αυταρχική και ακαδημαϊκή. Εδώ χρειάζεται να αναφέρουμε ότι για την πρώτη επιμόρφωση οι εκπαιδευτικοί έκαναν θετικά σχόλια για τη διδακτική ικανότητα της επιμορφώτριας. Γεγονός που σημαίνει πως η δεύτερη επιμόρφωση δεν πήγε καλά για ειδικούς λόγους. Υπάρχει μια μικρότερη αριθμητικά μερίδα οι οποίοι ενδιαφέρονται, παρακολούθησαν και τις δύο επιμορφώσεις (34 άτομα και στις δύο πόλεις), είναι ανοικτοί σε νέα θέματα και προσπαθούν να επωφεληθούν από όσα τους δίνονται. Υπάρχει όμως μια μεγάλη μερίδα εκπαιδευτικών οι οποίοι είναι κλειστοί σε καινοτόμες πρακτικές τις οποίες τις χαρακτηρίζουν ανεφάρμοστες, επιθυμούν συγκεκριμένες οδηγίες διδασκαλίας και τίποτε άλλο. Είναι φανερό ότι η δεύτερη επιμόρφωση της Γλώσσας, με το μεγάλο ακροατήριο, τη μετωπική διδασκαλία και το δυσπρόσιτο θέμα δε μπόρεσε να ελκύσει τη δεύτερη αυτή μεγάλη κατηγορία εκπαιδευτικών.

Επισημάνσεις – δυσκολίες

Συμπερασματικά, το επιμορφωτικό έργο στο μάθημα της Γλώσσας μπορεί να χαρακτηριστεί ελλιπές για τους εξής λόγους: όταν οι επιμορφώσεις είναι δύο μόνον (κάτι που έχει αποφασιστεί για όλα τα μαθήματα) και μία από τις δύο παρουσιάσει προβλήματα, δεν υπάρχει χρόνος να καλυφθούν τα κενά. Η πρώτη, πιο επιτυχημένη, είχε όμως λιγότερους επιμορφούμενους, η δεύτερη είχε ικανοποιητική προσέλευση αλλά παρουσίασε εγγενή προβλήματα. Ενδιαφέρον έχει η ερώτηση αν είχαν παρακολουθήσει την πρώτη επιμόρφωση. Οι 34, ποσοστό 65% την είχαν παρακολουθήσει ενώ οι 16 (31%) όχι. Δύο δεν απάντησαν σ' αυτή την ερώτηση. Τούτο σημαίνει πως δημιουργήθηκε ένας σταθερός πυρήνας 34 εκπαιδευτικών, οι οποίοι μπορούμε να πούμε ότι επιμορφώθηκαν ικανοποιητικά. Το ζήτημα είναι ότι, αν πάρουμε υπόψη μας ότι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στην ΕΔ είναι περίπου 80, από αυτούς μόνον οι 34, δηλαδή ποσοστό 42,5% μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι καλά επιμορφωμένο. Οι υπόλοιποι είτε παρακολούθησαν μόνο τη μία επιμόρφωση είτε καμία. Ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε να καλυφθούν τα κενά από τις ενδοσχολικές επιμορφώσεις των εποπτριών. Οπωσδήποτε καλύφθηκαν εν μέρει αλλά το επιμορφωτικό έργο των εποπτριών δεν είχε την επιθυμητή ποιότητα.

Στόχοι για την επόμενη χρονιά

Θα πρέπει να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη προσέλευση στις επιμορφώσεις, μέσω διαρκών υπενθυμίσεων των υποχρεώσεών τους. Θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί ο σχεδιασμός των επιμορφώσεων ώστε να παίρνει υπόψη του περισσότερο τις ανάγκες των εκπαιδευτικών και να αντικατασταθούν οι δύο επόπτριες από περισσότερους και καταλληλότερους συνεργάτες.

Σχολικό έτος 2012-13

Οργάνωση της επιμόρφωσης

Πραγματοποιήθηκαν οι εξής επιμορφώσεις:

- ✓ δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων 2-3/11/2012 και 1-2/2/2013
- ✓ 20 επιμορφωτικές συναντήσεις σε μικρές ομάδες των τριών εποπτών

Στόχοι

Ο στόχος της πρώτης επιμόρφωσης (με τίτλο «Καλές και κακές διδακτικές πρακτικές γλωσσικής διδασκαλίας») ήταν, μέσω της επεξεργασίας δύο θεματικών ενοτήτων από το σχολικό βιβλίο της ΝΕ Γλώσσας Α' και Γ' Γυμνασίου και του αντίστοιχου υλικού του Προγράμματος, να αναδειχθούν ζητήματα καλής και κακής διδακτικής πρακτικής. Ο στόχος της δεύτερης επιμόρφωσης («Καλές και κακές διδακτικές πρακτικές γλωσσικής διδασκαλίας – διόρθωση μαθητικών γραπτών») ήταν α) μέσω της επεξεργασίας θεματικής ενότητας από το σχολικό βιβλίο της ΝΕ Γλώσσας Β' Γυμνασίου («Εργασία-επάγγελμα») και του αντίστοιχου υλικού του Προγράμματος, να επαναληφθούν τα βασικά στοιχεία της προηγούμενης επιμόρφωσης για καλές και κακές διδακτικές πρακτικές και β) να αναλυθούν ζητήματα διόρθωσης μαθητικών γραπτών με βάση αυθεντικό υλικό.

Για τη στήριξη και την παρακολούθηση της διδασκαλίας της Γλώσσας έγιναν μία σειρά από επιμορφωτικές επισκέψεις - συναντήσεις στα σχολεία και στα ΚΕΣΠΕΜ από τους επόπτες των φιλολόγων. Με τη βοήθεια των υπευθύνων, οι τρεις επόπτες χώρισαν τα σχολεία της ΕΔ σε ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό των εκπαιδευτικών, τη γειτνίαση ή τον παρόμοιο χαρακτήρα των σχολείων και ανέλαβε ο καθένας μία ή περισσότερες ομάδες. Το περιεχόμενο των επιμορφωτικών αυτών συναντήσεων σε μικρές ομάδες ήταν να επιμορφωθούν όσοι δεν είχαν παρακολουθήσει τις επιμορφώσεις της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας, να αντιμετωπισθούν ειδικά προβλήματα της οργάνωσης της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων στην ΕΔ και να λυθούν απορίες των εκπαιδευτικών.

Συμμετοχή

Στη σχολική χρονιά 2012-13 η υποχρέωση των εκπαιδευτικών να παρακολουθούν τις επιμορφώσεις έγινε κατανοητή και οι απουσίες μειώθηκαν στο ελάχιστο. Οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι όφειλαν να συμμετάσχουν στις επιμορφώσεις είναι περίπου 66. Στην πρώτη επιμόρφωση συμμετείχαν 60 εκπαιδευτικοί. Πρόκειται για πολύ μεγάλο ποσοστό συμμετοχής δεδομένου ότι δεν είχαν προσληφθεί τότε ακόμη όλοι οι εκπαιδευτικοί που εργάστηκαν στην ΕΔ. Στη δεύτερη επιμόρφωση, η προσέλευση άγγιξε το 100%: 65 εκπαιδευτικοί. Όσο και αν υπάρχει πάντα η περίπτωση να ήρθαν στην επιμόρφωση κάποιοι που δεν όφειλαν και να έλειπαν κάποιοι που όφειλαν (γνωρίζουμε με βεβαιότητα, με βάση τα συμπληρωμένα

ερωτηματολόγια ότι 12 εκπαιδευτικοί από τους συμμετέχοντες δεν διδάσκουν στην ΕΔ), αναμφισβήτητο γεγονός παραμένει πως την χρονιά 2012-13 οι εκπαιδευτικοί της ΕΔ επιμορφώθηκαν σε μεγάλο ποσοστό σύμφωνα με το σχεδιασμό. Επιπλέον ακολουθήθηκε το εξής σύστημα: μετά το πέρας μιας επιμόρφωσης ταυτοποιούνταν οι απουσίες και όσοι απουσίασαν καλούνταν από τους επόπτες σε ομαδική συνάντηση.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Οι εκθέσεις για τις δύο επιμορφώσεις της Γλώσσας αποδίδουν με λιτότητα την ικανοποίηση των επιμορφωτών: «Η συζήτηση για την καταλληλότητα των κειμένων και των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου σε σύγκριση με το αντίστοιχο υλικό του Προγράμματος με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα ήταν εποικοδομητική και υπήρχε σημαντική συμμετοχή». Για τη δεύτερη επιμόρφωση προστίθεται ότι η παρουσία και η παρέμβαση των εποπτών ήταν θετικές. Συμπεραίνουμε δηλαδή ότι δεν σημειώθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα και το κλίμα της συνεργασίας ήταν καλό.

Οι επόπτες των φιλολόγων στη χρονιά αυτή αντικαταστάθηκαν και αυξήθηκαν από δύο σε τρεις. Πραγματοποίησαν 20 συναντήσεις με ομάδες εκπαιδευτικών του ίδιου ή ομοειδών σχολείων με επιμορφωτικό-υποστηρικτικό χαρακτήρα. Από τις εκθέσεις τους και από τις κατ' ιδίαν συνομιλίες εξάγεται καταρχάς το συμπέρασμα ότι το επιμορφωτικό έργο που επιτέλεσαν ήταν πολύ ανώτερο από αυτό που είχε επιτευχθεί κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά. Οι εκθέσεις τους αντανακλούν τις ουσιώδεις συζητήσεις που έκαναν με τους εκπαιδευτικούς αλλά και τη δική τους παρέμβαση η οποία δεν ήταν μόνο στο επίπεδο να ακούν τις δυσκολίες και να δίνουν πρακτικές οδηγίες αλλά και στο επίπεδο της βαθύτερης γλωσσολογικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης. Εν ολίγοις, οι παρεμβάσεις τους επικεντρώθηκαν στην αντιμετώπιση της παραγωγής γραπτού λόγου, της εμπέδωσης και της αξιοποίησης της νέας γνώσης, της αποτελεσματικότερης επιλογής και διαχείρισης των θεμάτων των κειμένων, την ομαδοσυνεργατική και την εξατομικευμένη διδασκαλία. Το συμπέρασμα που εξάγουν οι τρεις επόπτες είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών είχαν πολύ καλή πληροφόρηση γύρω από την ιδιαιτερότητα του μαθητικού τους κοινού και τη φιλοσοφία που θα πρέπει να έχουν κατά τη διδασκαλία. Ελάχιστοι ήταν αυτοί που επέμεναν σε μια πιο παραδοσιακή ή στερεοτυπική διδασκαλία.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Δόθηκαν δύο ερωτηματολόγια, ένα μετά από κάθε επιμορφωτική συνάντηση (Παράρτημα σ.115-118). Κρίνεται ως πολύ θετικό ότι στην ερώτηση «τι περίμενα από την επιμόρφωση» τις περισσότερες επιλογές λαμβάνει η απάντηση «να μάθω να αποφεύγω τις κακές διδακτικές πρακτικές» διότι δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί κατανόησαν τον σκοπό του σεμιναρίου ή, για να το πούμε διαφορετικά, ο σκοπός του σεμιναρίου ανταποκρινόταν στις ανάγκες των εκπαιδευτικών. Η δεύτερη απάντηση που έλαβε επίσης πολλές επιλογές («να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Γλώσσας σε μειονοτικούς μαθητές») δείχνει υψηλή συνείδηση των διαφορετικών απαιτήσεων της διδασκαλίας της Γλώσσας σε μη φυσικούς ομιλητές. Στη συνέχεια ζητείται η συνολική τους εκτίμηση για την επιμόρφωση:

πολύ θετική	11
θετική	37
μέτρια	2
αρνητική	0
πολύ αρνητική	0
Σύνολο	50

Η γνώμη των εκπαιδευτικών είναι σε ποσοστό 96% θετική και πολύ θετική, άρα χωρίς αμφιβολία η επιμόρφωση μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα επιτυχής. Οι απαντήσεις στην ανοικτή ερώτηση «στην επιμόρφωση μού άρεσε περισσότερο» επιβεβαιώνουν την επιτυχία της επιμόρφωσης και ως προς τους στόχους της και ως προς τη μέθοδο που ακολουθήθηκε. Π.χ.

«Η πρακτική καθοδήγηση μέσω παραστατικών παραδειγμάτων και η παρουσίαση του προσφερόμενου υλικού». «Η σύνδεση που έγινε ανάμεσα στο υλικό του ΠΕΜ και του σχολικού βιβλίου, όσον αφορά την ενότητα που εξετάστηκε». «Η ενημέρωση σχετικά με τα βιβλία του Προγράμματος καθώς και η αποφυγή κάποιων λανθασμένων μορφών διδασκαλίας». «Παράλληλη εικόνα μέσω υπολογιστή και φωτοτυπιών». «Θεωρώ ότι ο τρόπος παρουσίασης του μαθήματος ήταν ιδιαίτερα παραστατικός, με βοήθησε πάρα πολύ. Θα ετοιμάζω πλέον τις παραδόσεις μου ευκολότερα». «Η συζήτηση γύρω από συγκεκριμένες δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε μέσα στην τάξη». «Η κριτική των κειμένων των σχολικών βιβλίων». «Που δεν ακούσαμε διάφορες θεωρίες αλλά προβλήματα και σχέδια διδασκαλίας για το μάθημα». «Η υπόδειξη των κακών πρακτικών». «Το γεγονός ότι η επιμόρφωση σχετιζόταν άμεσα με το μάθημα του σχολείου και έμαθα πώς να χειρίζομαι καλύτερα το υλικό του ΠΕΜ από το διαδίκτυο».

Λίγοι απάντησαν σχετικά με το τι τους άρεσε λιγότερο. Π.χ.

«Η απόστασή της από τη σχολική πραγματικότητα των παιδιών της μειονότητας». «Η αίσθηση που έχω ότι δεν καταλαβαίνετε αρκετά τη σχολική πραγματικότητα στην οποία εργάζομαι». «Η ώρα της επιμόρφωσης είναι πολύ νωρίς, δεν προλαβαίνουμε να έρθουμε». «Η επανάληψη των ίδιων». «Ότι περιορίστηκε στο Γυμνάσιο». «Το γεγονός ότι αναγκάζομαστε, παρά τη θέλησή μας, να αφήσουμε εκτός ύλης σημαντικά κεφάλαια, λόγω των ελλείψεων των παιδιών. Αυτή η συνειδητοποίηση με ξένισε λιγάκι αλλά κατανοώ ότι δεν γίνεται αλλιώς». «Ο χρόνος της επιμόρφωσης δεν μου φάνηκε αρκετός». «Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να υπάρξει μεγαλύτερη παράθεση διαβαθμισμένων παραδειγμάτων, σε σχέση με το επίπεδο της εκάστοτε τάξης». «Ο χώρος διεξαγωγής της».

Αν εξαιρέσουμε παράπονα πρακτικής φύσεως σχετικά με την ώρα διεξαγωγής της, αναγνωρίζουμε στις παραπάνω απαντήσεις τη γνωστή επιφύλαξη ότι οι προτάσεις του ΠΕΜ είναι άσχετες με την σχολική πραγματικότητα και το επίπεδο των μαθητών της μειονότητας (επιφύλαξη που συνήθως προέρχεται από τους νέους συνεργάτες) καθώς και το παράπονο για επαναλήψεις (που προέρχεται από τους παλιούς). Οι δύο αυτές επιφυλάξεις έχουν πάντως περιοριστεί στο ελάχιστο.

Σε ό,τι αφορά στη δεύτερη επιμόρφωση, οι προσδοκίες τους κατευθύνθηκαν στο κεντρικό θέμα της επιμόρφωσης και αυτό είναι θετικό. Εξίσου σημαντική θεωρούν την εμφάνιση στη διδασκαλία σε μειονοτικούς μαθητές ενώ έχουν συνειδητοποιήσει τον κίνδυνο των κακών πρακτικών. Ως προς τη γενική εκτίμηση της επιμόρφωσης:

πολύ θετική	13
θετική	32
μέτρια	3
αρνητική	0
πολύ αρνητική	0
Σύνολο	48

Η συντριπτική πλειονότητα (σχεδόν το 94%) των επιμορφούμενων αξιολόγησε την επιμόρφωση ως θετική έως πολύ θετική. Τούτο είναι μια πολύ μεγάλη επιτυχία.

Οι ανοικτές ερωτήσεις είναι, ως συνήθως τρεις: «Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε πιο πολύ». «Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε λιγότερο». «Παρακαλούμε προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη η οποία κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις». Από τις απαντήσεις τους είναι φανερό πως το θέμα και η διεξαγωγή αυτής της επιμόρφωσης ενθουσίασε τους εκπαιδευτικούς. Μερικά δείγματα:

«Η εφευρετικότητα, το χιούμορ και η φιλική διάθεση της υπευθύνου της επιμόρφωσης. Επίσης η χρήση προτζέκτορα καθώς και πραγματικών γραπτών μαθητών ενίσχυσε θετικά τη διεξαγωγή του σεμιναρίου». «Η συζήτηση πάνω στα καλές και τις κακές πρακτικές του μαθήματος της Γλώσσας». «Που περάσαμε από τη θεωρία στην πράξη και ασχοληθήκαμε με γραπτά μαθητών». «Η γνώση, η καλή διάθεση, η γενικότερη 'κατάθεση' εκ μέρους της εισηγήτριας». «Τα κείμενα που μας μοιράστηκαν και η διόρθωση των γραπτών τους. Μας βοήθησε πολύ στην πράξη πώς να διορθώνουμε τα γραπτά των μειονοτικών μαθητών». «Η κλίμακα σπουδαιότητας των λαθών στα γραπτά κείμενα». «Το εισαγωγικό κομμάτι, τα κριτήρια για τη διόρθωση ενός κειμένου». «Η πληροφορία ότι έχει άμεση σχέση ο τρόπος σκέψης στη μητρική γλώσσα για τη γραπτή απόδοση μιας σκέψης στα νέα ελληνικά από τα μουσουλμανόπαιδα». «Που κατανόησα με ποια σειρά προτεραιότητας πρέπει να διορθώνω τα γραπτά και πώς αυτή προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών». «Να αναμορφώνω την πρακτική της διόρθωσης των γραπτών». «Που σήμερα σχοληθήκαμε με υπαρκτά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στην τάξη».

Οι αδυναμίες της επιμόρφωσης κατά τη γνώμη τους ήταν:

«Ότι δεν προλάβουμε να εξετάσουμε περισσότερα γραπτά και ότι δεν έγινε η επιμόρφωση με μορφή μικροδιδασκαλίας». «Το γεγονός ότι δεν έλαβε υπόψη της το ενδεχόμενο στην ίδια τάξη να υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα όσον αφορά τη γραπτή έκφραση των μαθητών και πώς αντιμετωπίσουμε το χάσμα αυτό των μαθητών». «Θα έπρεπε να διορθώσουμε όλα τα κείμενα των

φωτοτυπιών». «Η επανάληψη των ίδιων θεμάτων». «Η επιμονή κάποιων συναδέλφων για προβολή της προσωπικότητάς τους και όχι ως αρωγοί στη συζήτηση. «Η μονομερής ενασχόληση με τη διόρθωση ενός γραπτού κειμένου». «Δεν μου άρεσε ιδιαίτερα ο τρόπος αντιμετώπισης των γραπτών των παιδιών». «Υπήρχε μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων στην τάξη. Θα προτιμούσα λιγότερους συμμετέχοντες για μεγαλύτερη αλληλεπίδραση».

Κάποια από τα παραπάνω είναι πρακτικής φύσεως και αφορούν την οργάνωση της επιμόρφωσης. Ένας διαφωνεί με τη συνολική αντιμετώπιση του γραπτού λόγου των παιδιών αλλά δεν γνωρίζουμε γιατί. Κάποιοι ήθελαν να αναλυθούν περισσότερα γραπτά ενώ κάποιος άλλος θεώρησε μονομερή ενασχόληση την επικέντρωση σε ένα γραπτό (και στις δύο περιπτώσεις δεν αντιλαμβάνονται την έννοια του «παραδείγματος»).

Τέλος οι υποδείξεις-προτάσεις:

«Χρειάζεται περισσότερη ενημέρωση για τη διαφοροποιημένη διδασκαλία σε ανομοιογενή τμήματα». «Συχνότερες επιμορφώσεις με λιγότερα άτομα στην αίθουσα». «Θα ήθελα μια υποδειγματική διδασκαλία με βάση ένα σενάριο». «Περισσότερος χρόνος για διατύπωση εκ μέρους των συμμετεχόντων ερωτήσεων – αποριών». «θα βοηθούσε αν μας προτείνατε συμπληρωματική βιβλιογραφία». «Θα ήθελα να ξαναγίνει επιμόρφωση σχετική με διόρθωση γραπτών». «Πιστεύω ότι βασικό στοιχείο της επιμόρφωσης των μειονοτικών ομάδων είναι ο σεβασμός απέναντί τους». «Ένα σενάριο διδασκαλίας της Ν. Γλώσσας σύμφωνα με τις νέες μεθόδους διδασκαλίας σε πραγματικό σχολικό χρόνο 40-45 λεπτών». «Θα ήθελα να παρακολουθήσω μια επιμόρφωση εργαστηριακού χαρακτήρα στην οποία θα παρουσιάζεται διεξοδικά η διδασκαλία μιας διδακτικής ενότητας ή ενός γραμματικού φαινομένου και θα λάμβανε υπόψη όλες τις πιθανές περιπτώσεις μαθητών που μπορούν να συνυπάρχουν σε μια τάξη». «Να ενημερωθούμε για τα προβλήματα διαχείρισης τάξης».

Το πρόβλημα της διόρθωσης των γραπτών και τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα για αυτούς και η εργασία πάνω σε πραγματικά μαθητικά γραπτά ήταν πολύ αποδοτική. Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα δείχνουν πως η επιτυχία των δύο επιμορφώσεων δημιούργησε επιθυμία (τουλάχιστον σε αυτούς που απάντησαν στη σχετική ανοικτή ερώτηση) για περισσότερες επιμορφώσεις εργαστηριακού χαρακτήρα που θα μπορούσαν να στηριχθούν σε ένα σενάριο και να δώσουν έμφαση στις πρακτικές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Φαίνεται ότι ήθελαν περισσότερο χρόνο για συζήτηση και ότι είχαν και άλλες απορίες να λύσουν. Τούτο είναι μια επιπλέον απόδειξη ότι το επιμορφωτικό έργο στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη σχολική χρονιά 2012-13 πέτυχε τους στόχους του. Εμπεδώθηκε η συνείδηση των καλών και κακών πρακτικών στη διδασκαλία της Γλώσσας σε μειονοτικούς μαθητές και, με τη βοήθεια και των εποπτών, οι εκπαιδευτικοί είχαν μια ουσιαστική στήριξη, όπως φαίνεται και από την ικανοποίηση που δηλώνουν στα ερωτηματολόγια.

Συμπεράσματα για την τριετία

Το επιμορφωτικό έργο στη Γλώσσα είχε να ξεπεράσει εγγενείς δυσκολίες αλλά εμφάνισε μια σταθερά ανοδική πορεία η οποία έδωσε τους καρπούς της κυρίως την τρίτη χρονιά. Ο αριθμός των φιλολόγων που έπρεπε να επιμορφωθεί ήταν μεγάλος ενώ η επιμορφωτική ομάδα ήταν ολιγομελής. Η πρόσληψη εποπτών ήταν μια πολύ σωστή απόφαση: η πρώτη ομάδα εποπτών μπορεί να μην ανταποκρίθηκε όσο αναμενόταν αλλά η δεύτερη απέδωσε ιδιαίτερα ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι κακές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της Γλώσσας σε αλλόγλωσσους μαθητές είναι πολύ βαθιά ριζωμένες. Την τρίτη χρονιά, η στόχευση της επιμόρφωσης ακριβώς στην κατάδειξή τους έπιασε τόπο και μαζί με την στενότερη και ουσιαστικότερη εποπτεία κάλυψε σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των εκπαιδευτικών.

5.2 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σχολικό έτος 2010-11

Οργάνωση της επιμόρφωσης

Για το μάθημα της Λογοτεχνίας πραγματοποιήθηκαν οι εξής επιμορφώσεις:

- ✓ γενική κοινή επιμόρφωση 13-14/1/2011
- ✓ δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων 17-18/02/2011 και 30-31/03/2011
- ✓ δύο ειδικές σεμιναριακές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας 10-11/03/2011 και 13-14/04/2011

Οι υπεύθυνες του μαθήματος της λογοτεχνίας αποφάσισαν τη δημιουργία ηλεκτρονικής λίστας προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να έχουν την ενημέρωση και στον προσωπικό τους Η/Υ. Στη λίστα αποστέλλονται και άλλα στοιχεία πλην ενημερωτικών, όπως βιβλιογραφία, κ.ο.κ. Ο σκοπός ήταν να λειτουργήσει η λίστα και ως διάλογος μεταξύ των εκπαιδευτικών καθώς και των εκπαιδευτικών και των υπευθύνων, πράγμα που έγινε ως ένα μικρό βαθμό. Η μικρή συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην ηλεκτρονική επικοινωνία έκανε τις υπεύθυνες να την αδρανοποιήσουν τις επόμενες δύο χρονιές.

Στόχοι

Στόχος των δύο επιμορφώσεών μας ήταν η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις νέες διδακτικές πρακτικές στο μάθημα της λογοτεχνίας (ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, μέθοδος project, δραματοποίηση) και η παρουσίαση μέρους του διδακτικού υλικού που έχει εκπονηθεί ειδικά για το ΠΕΜ.

Στόχος των δύο ειδικών σεμιναριακών συναντήσεων για την παρακολούθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν να συζητηθούν εκ του σύνεγγυς τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην ΕΔ και να δοθούν λύσεις. Στην ενισχυτική δίδαξαν λογοτεχνία περί τους 30 εκπαιδευτικούς.

Συμμετοχή

Την πρώτη γενική επιμόρφωση παρακολούθησαν 83 και τη δεύτερη 68 εκπαιδευτικοί. Η μείωση ίσως να οφείλεται ότι στην πρώτη ήρθαν πολλοί εκπαιδευτικοί από διάφορα σχολεία (εκτός ΕΔ) οι οποίοι ήθελαν απλώς να γνωρίσουν καλύτερα τα διδακτικά υλικά του ΠΕΜ. Στη δεύτερη προσήλθαν όσοι είχαν περισσότερα κίνητρα είτε επειδή εργάζονται στην ΕΔ είτε επειδή ήθελαν να εμβαθύνουν στη διδακτική της λογοτεχνίας. Στα δύο ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια αποκλειστικά για τους εκπαιδευτικούς της ΕΔ συμμετείχαν, στη μεν πρώτη 26 στη δε δεύτερη 31 εκπαιδευτικοί. Η διαφορά οφείλεται στο ότι τη δεύτερη φορά είχαν προσληφθεί όλοι όσοι θα εργάζονταν στο ΠΕΜ ενώ έγινε και περισσότερο κατανοητή η υποχρέωσή τους.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Οι επιμορφωτές σημειώνουν πως το κλίμα ήταν θετικό, οι ερωτήσεις πολλές και ουσιαστικές και το αισιόδοξο μήνυμα ότι οι μειονοτικοί μαθητές έρχονται από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο καλύτερα εξοπλισμένα από άποψη γλώσσας, ίσως επειδή έχει αυξηθεί ο αριθμός που φοιτά σε δημόσια δημοτικά σχολεία. Επίσης θεωρούν

ιδιαίτερα σημαντική τη συνεργασία με το ΠΕΜ καθηγητών φιλολόγων από τη μειονότητα οι οποίοι συμβάλλουν με παρατηρήσεις και απόψεις.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης όλων των επιμορφώσεων της Λογοτεχνίας συνολικά το οποίο συμπλήρωσαν 54 εκπαιδευτικοί. Οι εκπαιδευτικοί ανέμεναν από τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας: να βοηθηθούν σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας σε μειονοτικούς μαθητές, να ενημερωθούν για τα βιβλία Λογοτεχνίας του ΠΕΜ και να μάθουν να τα χρησιμοποιούν και να ενημερωθούν γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Λογοτεχνίας. Η συνολική άποψή τους για τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας είναι πολύ θετική και θετική (42 εκπαιδευτικοί) και μέτρια (6 άτομα, μόνο ένας εκπαιδευτικός έχει πολύ αρνητική άποψη).

Ελάχιστοι δηλώνουν ότι δεν αποκόμισαν κάτι από τις επιμορφώσεις, όμως κάποιοι αναφέρουν ότι δεν έχουν σχέση με την τάξη τους και δεν είναι εφαρμόσιμες (14) ή ότι είναι υπερβολικά φιλόδοξες (17), πιστεύουν πως άλλαξαν στάσεις για τη λογοτεχνία ως μάθημα (27) και είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις συγκεκριμένες ανάγκες (28) και αισιοδοξούν ότι θα βοηθηθούν στην εργασία τους στα σχολεία της Θράκης (40).

Μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στη συζήτηση και το διάλογο ως θετικά στοιχεία των επιμορφώσεων. Η συζήτηση και ο διάλογος αφορούν κυρίως την ανταλλαγή των προσωπικών εμπειριών των εκπαιδευτικών, τις ανάγκες και τα προβλήματα που προκύπτουν, όσο και τους διαφορετικούς τρόπους διδασκαλίας της Λογοτεχνίας. Η ανταλλαγή απόψεων αφορά κυρίως τους εκπαιδευτικούς ως συναδέλφους και την από κοινού εμπειρία τους, ενώ η συζήτηση περί τρόπων διδασκαλίας εμπλέκει πιο ενεργά και τους επιμορφωτές, καθώς ενυπάρχει η αίσθηση της μετέπειτα καθοδήγησης. Αναφέρεται μάλιστα και η οικειότητα και η αίσθηση της ομάδας, πιθανόν εξαιτίας του διαλόγου μεταξύ επιμορφούμενων και επιμορφωτών.

Έντονη είναι και η αναφορά στη σημασία της ενημέρωσης που δέχονται οι εκπαιδευτικοί, κάνοντας λόγο για καινοτόμες ιδέες, νέες μεθόδους διδασκαλίας (τρόποι και δραστηριότητες) και νέους τρόπους προσέγγισης των κειμένων (κυρίως αναφέρονται στον τρόπο οργάνωσης του υλικού σε θεματικές ενότητες). Το αρνητικό σημείο που αναφέρεται είναι ότι οι προτάσεις είναι αρκετά φιλόδοξες ώστε να είναι εφαρμόσιμες στην πραγματικότητα. Άλλο αρνητικό σημείο είναι η επανάληψη ορισμένων θεμάτων (του υλικού/συγκεκριμένων εννοιών κτλ), καθώς και το γεγονός ότι οι ίδιοι επιμορφούμενοι, όταν έπαιρναν το λόγο, επαναλάμβαναν τις ίδιες παρατηρήσεις.

Η χρονική διάρκεια, επίσης, αναφέρεται ως μεγάλη άρα και κουραστική, αλλά γενικά ο αριθμός των επιμορφώσεων μικρός. Το γεγονός ότι αρκετοί βρίσκουν τις διδακτικές προτάσεις φιλόδοξες και μη εφαρμόσιμες σημαίνει ότι δεν έχουν κατανοήσει την ευελιξία στους στόχους τους, την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία που επιτρέπει διαφορετικές ταχύτητες και διαφορετικά κείμενα. Νύξεις για μεγαλύτερη και πιο ενεργή συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών στη διαδικασία της επιμόρφωσης, περισσότερη συζήτηση για ανατροφοδότηση, καθώς, επίσης, και μεγαλύτερη συχνότητα των συναντήσεων.

Επισημάνσεις /Δυσκολίες

Συμπερασματικά, η πρώτη χρονιά του επιμορφωτικού έργου στο μάθημα της Λογοτεχνίας έκανε ένα καλό ξεκίνημα. Υπήρξε ανταπόκριση, αλλά φάνηκε και το πόση δουλειά χρειάζεται για να εξοικειωθούν οι εκπαιδευτικοί με τις νέες διδακτικές πρακτικές. Η έμφαση που δίνουν στο ότι οι διδακτικές προτάσεις είναι υπερβολικά φιλόδοξες αποδεικνύει ακριβώς ότι δεν είναι εξοικειωμένοι με το υλικό και τις δυνατότητες που δίνει για διαφοροποιημένη διδασκαλία. Επίσης φάνηκε η μεγάλη ανάγκη για εργαστηριακής μορφής επιμόρφωση που θα δίνει περιθώριο για ενεργητικότερη συμμετοχή.

Στόχοι για την επόμενη χρονιά

Θα πρέπει τα θέματα διδακτικής της λογοτεχνίας τα οποία θα επιλεγούν για τις επιμορφώσεις να σχετίζονται με μεθόδους διδασκαλίας με τις οποίες οι εκπαιδευτικοί δεν είναι εξοικειωμένοι, όπως π.χ. η δραματοποίηση. Θα πρέπει να βιώσουν οι ίδιοι, σε προσομοίωση τάξης μάλλον, τις διδακτικές πρακτικές για να μπορέσουν να τις εφαρμόσουν αποτελεσματικά. Επίσης θα πρέπει να συνεχιστούν οι σεμιναριακές επιμορφωτικές συναντήσεις αποκλειστικά για τους καθηγητές της ΕΔ διότι φάνηκε ότι δίνουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν μεταξύ τους απόψεις, να μοιραστούν τα προβλήματα και να «χτιστεί» με αυτόν τον τρόπο μια κοινότητα μάθησης μεταξύ εκπαιδευτικών και επιμορφωτών.

Σχολικό έτος 2011-12

Οργάνωση της επιμόρφωσης

Για το μάθημα της Λογοτεχνίας πραγματοποιήθηκαν οι εξής επιμορφώσεις:

- ✓ μια κοινή επιμόρφωση με τη Γλώσσα 3/12/2011
- ✓ ένας κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων 1-2/3/2012
- ✓ δύο ειδικές σεμιναριακές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας 26-27/1/2012 και 26-27/4/2012

Στόχοι

Ο στόχος της κοινής επιμόρφωσης με τη Γλώσσα ήταν να εμβαθύνουμε στο τι σημαίνει κατανόηση λογοτεχνικού κειμένου από μαθητές που δεν έχουν την ελληνική ως μητρική γλώσσα. Να επεξεργαστούμε την άποψη που πολλές φορές έχουν εκφράσει οι εκπαιδευτικοί, ότι οι μουσουλμάνοι μαθητές δεν κατανοούν καθόλου τα λογοτεχνικά κείμενα κυρίως λόγω γλωσσικών δυσκολιών. Η άποψη τους αυτή, όπως έχει δείξει η παρακολούθηση της ΕΔ σε προηγούμενες χρονιές, τους οδηγεί να μετατρέπουν το μάθημα της Λογοτεχνίας σε ξερή γλωσσική διδασκαλία, ερμηνεία αγνώστων λέξεων κλπ. Θεωρήσαμε ότι από αυτό το σημαντικότερο ζήτημα θα έπρεπε να ξεκινήσει η φετινή μας επιμορφωτική δράση, έτσι ώστε να αποφευχθούν τα μεγάλα λάθη στην εφαρμογή. Επίσης, ένας δευτερεύων στόχος ήταν να συζητηθούν τα προβλήματα οργάνωσης και παρακολούθησης της ΕΔ, κυρίως για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται για πρώτη φορά στο Πρόγραμμα. Το διδακτικό υλικό της Λογοτεχνίας δεν παρουσιάστηκε εκτενώς αλλά μόνον στις εντελώς βασικές του αρχές, ως απάντηση στα προβλήματα κατανόησης των μουσουλμάνων μαθητών.

Το θέμα της δεύτερης επιμόρφωσης ήταν «Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας» και είχε στόχο να εξοικειωθούν οι εκπαιδευτικοί, μέσω βιωματικού εργαστηρίου, με τη μέθοδο της δραματοποίησης, για να την εφαρμόζουν στη διδασκαλία τους.

Ο στόχος της πρώτης επιμορφωτικής συνάντησης με τους καθηγητές που διδάσκουν λογοτεχνία στην ΕΔ ήταν να δοθούν οι κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο διδασκαλίας της λογοτεχνίας στην ΕΔ και την σωστή αξιοποίηση των υλικών του ΠΕΜ, να εντοπιστούν και να συζητηθούν προβλήματα που έχουν προκύψει ως τώρα, να ανταλλάξουν οι εκπαιδευτικοί απόψεις μεταξύ τους και να επεξεργαστούν τις εμπειρίες τους.

Ο στόχος της δεύτερης επιμορφωτικής συνάντησης με τους καθηγητές της ΕΔ ήταν να γίνει επισκόπηση και αξιολόγηση της δουλειάς που έγινε στο μάθημα της λογοτεχνίας κατά την ΕΔ όλης της χρονιάς και να εμβαθύνουμε ιδιαίτερα στην κατανόηση και αξιολόγηση της πορείας των μαθητών. Τι σημαίνει βελτίωση της επίδοσής τους στο μάθημα της λογοτεχνίας και από πού τεκμαίρεται.

Συμμετοχή

Οι φιλόλογοι που δίδαξαν λογοτεχνία κατά τη σχολική χρονιά 2011-12 στην ΕΔ ήταν 31 διότι το μάθημα δεν διδάσκεται σε όλα τα σχολεία της ΕΔ. Ωστόσο ο αριθμός αυτός αποκρυσταλλώθηκε αργά καθώς χρειάστηκε χρόνος για να οριστικοποιηθεί το πρόγραμμα της ΕΔ και δεν ήταν σαφές πόσοι και ποιοι εκπαιδευτικοί θα διδάξουν λογοτεχνία. Τούτο σημαίνει πως η πρώτη γενική επιμόρφωση τον Δεκέμβριο 2011 στην οποία προσήλθαν 41 άτομα απευθύνθηκε σε πολύ περισσότερους από αυτούς που τελικά δίδαξαν λογοτεχνία, χωρίς αυτό να μας ασφαλίσει από την πιθανότητα κάποιοι που δίδαξαν λογοτεχνία να προσλήφθηκαν αργότερα ή να έχασαν την πρώτη επιμόρφωση.

Ένα μήνα όμως μετά, τον Ιανουάριο 2012 έγινε η πρώτη ειδική επιμορφωτική συνάντηση για τους καθηγητές της ΕΔ στην οποία προσήλθαν όσοι δίδαξαν λογοτεχνία και έτσι δημιουργήθηκε ο σχετικά οριστικός κατάλογος των καθηγητών της Λογοτεχνίας. Έκτοτε, μπορούσαμε να διατηρούμε μαζί τους στενή επαφή, ηλεκτρονική ή τηλεφωνική. Οι εκπαιδευτικοί που πήραν μέρος στην ειδική αυτή επιμόρφωση ήταν 35. Από αυτούς λογοτεχνία δίδαξαν οι 24 (77%). Οι υπόλοιποι 11 συμμετείχαν από γενικότερο ενδιαφέρον. Τούτο σημαίνει ότι 7 εκπαιδευτικοί που όφειλαν να παρευρεθούν απουσίαζαν δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα.

Στη δεύτερη γενική επιμόρφωση τον Απρίλιο συμμετείχαν 43 εκπαιδευτικοί. Από αυτούς 26 δίδαξαν λογοτεχνία (84%) και οι υπόλοιποι 17 συμμετείχαν από προσωπικό ενδιαφέρον. Πρόκειται για μια πολύ ικανοποιητική προσέλευση που δείχνει πρώτον ότι συμμετείχαν σχεδόν όλοι από όσους δίδαξαν λογοτεχνία αλλά και πολλοί άλλοι οι οποίοι προφανώς προσελκύστηκαν από το θέμα (Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας).

Τέλος στην τελευταία ειδική επιμορφωτική συνάντηση για την ΕΔ τέλη Απριλίου συμμετείχαν 19 εκπαιδευτικοί, όλοι της ΕΔ. Ο αριθμός θεωρείται μικρός και δικαιολογείται μόνον από το γεγονός ότι ήταν στο τέλος της σχολικής χρονιάς και δεν θεωρούσαν ότι είχαν να πάρουν κάτι επιπλέον. Το θέμα της αξιολόγησης των μαθητών φαίνεται ότι δεν τους απασχολούσε και πολύ αφού στην ΕΔ δεν κατατίθεται βαθμολογία.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των επιμορφωτών, η πρώτη γενική επιμόρφωση (όπου πραγματοποιήθηκε ένα βιωματικό εργαστήριο κατανόησης δύσκολου λογοτεχνικού κειμένου με πολλές ιδιωματικές λέξεις) πήγε πολύ καλά διότι οι εκπαιδευτικοί διαπίστωσαν ότι δεν είχαν τόση σημασία οι άγνωστες λέξεις και οι γλωσσικές δυσκολίες που είχαν με το κείμενο όσο οι γνώσεις γύρω από την περιοχή (Ηπειρος, σύνορα με Αλβανία, Τουρκοτσάμηδες) και την ιστορική και πολιτισμική εμπειρία (Κατοχή, αρχή Εμφύλιου, πείνα, αγροτική ζωή). Το εργαστήριο πήγε καλά και η εμπειρία της ανάγνωσης του κειμένου του Σωτήρη Δημητρίου (κανείς δεν γνώριζε τον συγγραφέα) τους κλόνισε. Δεν πίστευαν ότι μπορεί να έχουν τόσες γλωσσικές δυσκολίες σε ένα νεοελληνικό κείμενο σύγχρονου συγγραφέα. Για τη δεύτερη γενική επιμόρφωση (με θέμα τη μέθοδο της δραματοποίησης): «Οι εκπαιδευτικοί έδειξαν ενδιαφέρον για το θέμα και ήταν πολύ δεκτικοί και πρόθυμοι να δοκιμάσουν οι ίδιοι τις τεχνικές δραματοποίησης. Δούλεψαν εποικοδομητικά στις ομάδες τους». Οι εκθέσεις των επιμορφωτών για τις δύο ειδικές συναντήσεις για την πορεία της ΕΔ αναφέρονται σε συγκεκριμένα ζητήματα διδακτικής. Αποπνέουν ένα θετικό και εποικοδομητικό κλίμα συνεργασίας, καθώς ασχολούνταν με τον κάθε εκπαιδευτικό ξεχωριστά.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Δόθηκαν τρία ερωτηματολόγια: Ένα για την πρώτη επιμόρφωση (κοινό με τη Γλώσσα), ένα για τη δεύτερη γενική επιμόρφωση και ένα τρίτο για την αξιολόγηση των δύο ειδικών επιμορφωτικών συναντήσεων.

Σε ό,τι αφορά στην πρώτη επιμόρφωση, οι παρατηρήσεις των επιμορφούμενων είναι όλες ουσιαστικές.⁹ Τα θετικά σημεία που επισημαίνουν δείχνουν ότι πολλοί είναι αυτοί που κατανόησαν το πνεύμα του βιωματικού εργαστηρίου και ωφελήθηκαν. Στην ανοικτή ερώτηση «Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ» έγραψαν:

«Η κατανόηση του κειμένου που γίνεται χωρίς να γνωρίζω όλες τις λέξεις». «Το πείραμα που κάναμε με το κείμενο του Σ. Δημητρίου». «Όλη η παρουσίαση. Η αποσαφήνιση τρόπων και μεθόδων διδακτικής». «Νέα προσέγγιση κειμένων». «Οι κατευθύνσεις που δόθηκαν για την προσέγγιση ενός κειμένου και οι εργασίες που ακολουθούν πάνω στο κείμενο». «Επικέντρωση σε ένα από τα βασικότερα θέματα που προβληματίζουν τους εκπαιδευτικούς». «Ο διάλογος, ακούστηκαν προβλήματα και τρόποι αντιμετώπισης». «Οι προτάσεις σχετικά με την ομαδοκεντρική διδασκαλία». «Η ανταλλαγή απόψεων και η βιωματική εμπειρία ανάγνωσης κειμένου ώστε να καταλάβω τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι μαθητές». «Οι μέθοδοι διδασκαλίας στις οποίες δίνεται σημασία στο νόημα του κειμένου και όχι στην ερμηνεία κάθε λέξης». «Το ότι με τη διανομή του κειμένου του Σ. Δημητρίου κληθήκαμε να μπούμε στη θέση των μαθητών και να γίνει η επιμόρφωση πιο βιωματική».

⁹ Στο ερωτηματολόγιο αυτό, όλες οι ερωτήσεις ήταν ανοικτές και επομένως δεν εξάγονται ποσοστά. Βλ. Παράρτημα σ. 105-106.

«Η συζήτηση σχετικά με το πολιτισμικό φορτίο το οποίο οφείλουμε οι εκπαιδευτικοί να λαμβάνουμε υπόψη μας πριν διαλέξουμε το κείμενο που θα διδάξουμε στους μουσουλμάνους μαθητές. Θεωρώ ότι πολλοί εκπαιδευτικοί δεν λαμβάνουν υπόψη τους την παράμετρο αυτή και η ανάγνωση του κειμένου του Δημητρίου βοήθησε στη συνειδητοποίηση της σημασίας του πολιτισμικού υπόβαθρου των μαθητών για την επιλογή των κατάλληλων λογοτεχνικών κειμένων».

Στα αρνητικά σημεία συμπεριλαμβάνονται κάποια που είναι καθαρά ιδεολογικές διαφωνίες, απολύτως θεμιτές, και κάποια τα οποία δεν ήταν μέσα στο στόχο της επιμόρφωσης όπως παραδείγματα δραστηριοτήτων για τους μαθητές. Ας σημειωθεί και η πάγια αντίδραση ορισμένων στη θεωρία. Επαναλήψεις προφανώς γίνονται στις επιμορφώσεις αλλά το συγκεκριμένο βιωματικό εργαστήριο έγινε πρώτη φορά στα τελευταία χρόνια της δουλειάς μας στη Θράκη. Μερικές αρνητικές επιστημονικές των εκπαιδευτικών:

«Η θεωρητική προσέγγιση του μαθήματος της Λογοτεχνίας. Θα προτιμούσα περισσότερες αναφορές στο πρακτικό μέρος της διδασκαλίας». «Αρκετές επαναλήψεις για όσους έχουν παρακολουθήσει τις παλιές επιμορφώσεις». «Να γινόταν συζήτηση για περισσότερα κείμενα και να αναφέρονταν δραστηριότητες για τους μαθητές». «Η θεωρία στην αρχή δεν συνδυάστηκε επαρκώς με διδακτικά παραδείγματα». «Η έλλειψη μεθοδολογικών εργαλείων-ερωτήσεων κατανόησης και επεξεργασίας λογοτεχνικών κειμένων». «Η επιμορφώτρια επέμενε ότι το θέμα των μουσουλμανοπαίδων δεν είναι πρωτίστως γλωσσικό». «Το πώς ορίστηκε ο πολιτισμός μας». «Η χρήση του συγκεκριμένου κειμένου το οποίο περιείχε ιδιωτισμούς στους οποίους δεν θα έδινα καμιά σημασία».

Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη επιμόρφωση, στην ερώτηση σχετικά με τις προσδοκίες τους, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι ανέμεναν να ενημερωθούν για τη μέθοδο της δραματοποίησης που ήταν και το θέμα της συνάντησης. Επομένως η επιμόρφωση ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες τους.

Στην ερώτηση: «Η συνολική μου άποψη για την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας είναι»

πολύ θετική	16
θετική	13
μέτρια	3
αρνητική	0
πολύ αρνητική	0
Σύνολο	32

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, σύμφωνα με τη γνώμη των εκπαιδευτικών, ήταν μια πολύ πετυχημένη επιμόρφωση. 90,6% είχαν από πολύ θετική έως θετική γνώμη. Ας σημειωθεί πως όλοι σχεδόν απάντησαν κάτι για τα θετικά σημεία ενώ πολλοί άφησαν κενή την ερώτηση για τα αρνητικά. Είναι φανερό ότι η επιμόρφωση αυτή ενθουσίασε τους εκπαιδευτικούς για τη βιωματικότητά της αλλά πρέπει να τονιστεί ότι και η ίδια η μέθοδος της δραματοποίησης έχει έναν χαρακτήρα ψυχαγωγικό.

Στην ερώτηση «Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε λιγότερο» έγραψαν:

«Ο χρόνος ήταν λίγος». «Έλλειψη υλικοτεχνικών μέσων». «Η στάση ορισμένων συναδέλφων που ισχυρίζονται ότι η δραματοποίηση είναι ανέφικτη για τη διδασκαλία μουσουλμάνων μαθητών». «Θεωρώ ότι η επιμόρφωση αφορούσε τάξεις και μαθητές με σχετικά καλό επίπεδο ελληνομάθειας». «Ο καταϊγισμός των στοιχείων από τις τρεις εισηγήτριες στην αρχή».

Από τις απαντήσεις σ' αυτή την ερώτηση αντιλαμβανόμαστε ότι έχει πλέον περιθωριοποιηθεί η άποψη ότι τέτοιες μέθοδοι δεν ταιριάζουν στους μουσουλμάνους μαθητές ενώ και η άποψη ότι οι θεωρίες δεν χρειάζονται εκπροσωπείται μόνον από έναν εκπαιδευτικό. Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι το επιμορφωτικό αυτό σεμινάριο σας έδωσε αρκετές ιδέες ώστε να χρησιμοποιήσετε τη δραματοποίηση στην τάξη σας;» οι 31 απάντησαν «ναι» και μόνον ένας «όχι».

Ας δούμε και το ερωτηματολόγιο που δόθηκε για να αξιολογηθούν οι δύο ειδικές επιμορφωτικές συναντήσεις για την στήριξη της ΕΔ. Δόθηκε στην τελευταία επιμόρφωση στην οποία, όπως σημειώθηκε, προσήλθαν λίγοι σχετικά εκπαιδευτικοί (19). Συγκεντρώσαμε 18 ερωτηματολόγια άρα καταγράφηκαν οι απόψεις του 58% των εκπαιδευτικών που δίδαξαν λογοτεχνία. Πρόκειται όμως για τους πιο ενεργητικούς και συνεπείς εκπαιδευτικούς. Στην ερώτηση «Σας βοήθησαν οι δύο επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην ΕΔ;» απάντησαν

πάρα πολύ	6
πολύ	10
μετρίως	1
λίγο	0
καθόλου	0
Σύνολο	17

Παρακάτω ζητούμε να αξιολογήσουν ειδικότερα τη βοήθεια που τους πρόσφεραν οι δύο ειδικές επιμορφώσεις:

	Πολύ	Αρκετά	Καθόλου
Ενημέρωση για το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ και άσκηση στη χρήση του	10	8	0
Ενημέρωση για νέες μεθόδους διδασκαλίας κατάλληλες για τους μουσουλμάνους μαθητές	12	5	1
Κριτήρια επιλογής κατάλληλων κειμένων για τους μαθητές	6	11	1
Επίλυση προβλημάτων λειτουργίας της ΕΔ	4	13	1

Στον παραπάνω πίνακα εκείνο που θα είχε να παρατηρήσει κανείς είναι πως οι περισσότεροι βοηθήθηκαν μόνον «αρκετά» στο ζήτημα των κριτηρίων επιλογής κατάλληλων κειμένων και στην επίλυση λειτουργικών προβλημάτων της ΕΔ. Το

δεύτερο εξηγείται με την έννοια ότι δεν είναι στο χέρι ούτε των επιμορφωτών ούτε των εκπαιδευτικών να λύσουν τα πάγια λειτουργικά προβλήματα της ΕΔ. Για τα κριτήρια επιλογής, πράγματι δεν έγινε πολύς λόγος στις επιμορφώσεις.

Στην ερώτηση «Τι σας άρεσε περισσότερο στις επιμορφώσεις» πέντε εκπαιδευτικοί αναφέρουν και εδώ, παρόλο που η αξιολόγηση αφορά τις δύο ειδικές επιμορφωτικές συναντήσεις για την ΕΔ, την θετική τους εμπειρία από την επιμόρφωση για τη δραματοποίηση, η οποία άφησε πολύ έντονα ίχνη. Επίσης πρέπει να σημειωθεί η λειτουργικότητα της μικρής σχετικά ομάδας επιμορφούμενων (το αναφέρουν 3 εκπαιδευτικοί), κάτι που είναι εφικτό στη λογοτεχνία λόγω του μικρού αριθμού των διδασκόντων στην ΕΔ.

Επισημάνσεις - δυσκολίες

Συμπερασματικά, το επιμορφωτικό έργο στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας ήταν ικανοποιητικό αυτή τη χρονιά. Σε απόλυτους αριθμούς μόνον 5-7 εκπαιδευτικοί που διδάσκουν λογοτεχνία δεν παρακολούθησαν το επιμορφωτικό πρόγραμμα. Οι υπόλοιποι το αξιολόγησαν πολύ θετικά. Επίσης, σε σχέση με προηγούμενες χρονιές, έχουν μειωθεί πολύ (2-3 εκπαιδευτικοί) εκείνοι οι οποίοι πιστεύουν ότι οι γλωσσικές δυσκολίες των μουσουλμάνων μαθητών είναι ανυπέρβλητες και τίποτε δεν μπορεί να γίνει στη Λογοτεχνία. Ελάχιστοι είναι και όσοι βρίσκουν επαναλήψεις με τις επιμορφώσεις των παλαιότερων ετών. Επαναλήψεις προφανώς υπάρχουν, καθώς κάθε χρόνο προσλαμβάνονται νέοι εκπαιδευτικοί για να διδάξουν στην ΕΔ. Ωστόσο, τα δύο επιμορφωτικά σεμινάρια που έγιναν φέτος ήταν από άποψη περιεχομένου και μεθόδου πρωτότυπα. Το μεγαλύτερο πρακτικό πρόβλημα των επιμορφώσεων είναι ότι άργησαν να ξεκινήσουν, για κάποιους τουλάχιστον. Όσοι δηλαδή ξεκίνησαν μαθήματα το Νοέμβριο, έμειναν τον πρώτο μήνα χωρίς επιμόρφωση. Αν επιπλέον έχασαν για κάποιο λόγο την πρώτη επιμόρφωση, έμειναν τρεις μήνες χωρίς επιμόρφωση δεδομένου ότι η δεύτερη έγινε τέλος Ιανουαρίου.

Στόχοι για την επόμενη χρονιά

Το μεγάλο στοίχημα είναι να επαναληφθεί (με κάποιο άλλο θέμα) η επιτυχία που είχε η επιμόρφωση για τη μέθοδο της δραματοποίησης και να επιτευχθεί περαιτέρω εμβάθυνση στις καλές διδακτικές πρακτικές που συζητιούνται στα ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια των εκπαιδευτικών της ΕΔ.

Σχολικό έτος 2012-13

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ δύο κύκλους επιμορφωτικών συναντήσεων 8-9/11/2012 και 21-22/2/2013
- ✓ δύο ειδικές σεμιναριακές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας 10-11/1/2013 και 10-11/4/2013

Στόχοι

Η πρώτη επιμόρφωση είχε θέμα «Εργαστήριο – προσομοίωση διδασκαλίας στο μάθημα της λογοτεχνίας» και στόχο οι εκπαιδευτικοί, σε ρόλο μαθητών, να βιώσουν ολόκληρη τη διδασκαλία μιας διδακτικής ενότητας η οποία διαρκεί κανονικά 15-20 ώρες, συνεπτυγμένη μέσα σε 3 ώρες. Η διδακτική ενότητα που

επιλέχθηκε ως παράδειγμα ήταν «Το παιχνίδι στη λογοτεχνία» από το υλικό του ΠΕΜ της Α΄ Γυμνασίου. Η δεύτερη επιμόρφωση είχε θέμα «Η περιπέτεια της ενηλικίωσης στη ζωή και στα βιβλία» και ο στόχος ήταν διττός: α) να δουλευτεί, σε εργαστήριο προσομοίωσης με τους εκπαιδευτικούς σε ρόλο μαθητών, η διδακτική ενότητα του υλικού για τη Β΄ Γυμνασίου «Η περιπέτεια της ενηλικίωσης». β) Να συζητηθούν, με τη συμβολή ψυχολόγου, τα προβλήματα της εφηβικής ηλικίας και οι τρόποι αντιμετώπισής τους με τη βοήθεια της λογοτεχνίας

Αναφορικά με τις δύο επιμορφωτικές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ΕΔ, ο στόχος της πρώτης επιμορφωτικής συνάντησης με τους καθηγητές που διδάσκουν λογοτεχνία στην ΕΔ ήταν να δοθούν οι κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο διδασκαλίας της λογοτεχνίας στην ΕΔ και την σωστή αξιοποίηση των υλικών του ΠΕΜ, να εντοπιστούν και να συζητηθούν προβλήματα που έχουν προκύψει ως τώρα, να ανταλλάξουν οι εκπαιδευτικοί απόψεις μεταξύ τους και να επεξεργαστούν τις εμπειρίες τους. Ο στόχος της δεύτερης επιμορφωτικής συνάντησης με τους καθηγητές της ΕΔ ήταν η επισκόπηση και αξιολόγηση της δουλειάς που έγινε στο μάθημα της λογοτεχνίας κατά την ΕΔ όλης της χρονιάς και η κατανόηση και αξιολόγηση της πορείας των μαθητών. Τι σημαίνει βελτίωση της επίδοσής τους στο μάθημα της λογοτεχνίας και από πού τεκμαίρεται.

Συμμετοχή

Οι φιλόλογοι που δίδαξαν λογοτεχνία κατά τη σχολική χρονιά 2012-13 στην ΕΔ ήταν 32 διότι το μάθημα δεν διδάσκεται σε όλα τα σχολεία της ΕΔ. Ωστόσο ο αριθμός αυτός δεν είχε αποκρυσταλλωθεί ακόμη τον Νοέμβριο διότι δεν είχαν ολοκληρώσει όλα τα σχολεία το πρόγραμμά τους. Έτσι, στην πρώτη επιμόρφωση με γενικό θέμα του Νοεμβρίου παρόντες ήταν 23 εκπαιδευτικοί. Στη δεύτερη επιμορφωτική συνάντηση του Ιανουαρίου η οποία αφορούσε την παρακολούθηση της ΕΔ παρόντες ήταν 28 εκπαιδευτικοί, ποσοστό 85%. Η μεγαλύτερη προσέλευση σημειώθηκε στην τρίτη επιμόρφωση (δεύτερη με γενικό θέμα) η οποία προσείλκυσε 31 άτομα ποσοστό που πλησιάζει το 100%. Πιθανόν βέβαια κάποιοι εκπαιδευτικοί από τους παρόντες να μην εργάζονται στην ΕΔ όπως θα δούμε παρακάτω. Τέλος, στην τελευταία επιμόρφωση του Απριλίου που αφορούσε αποκλειστικά την ΕΔ η προσέλευση μειώθηκε στους 23. Ο αριθμός θεωρείται μικρός και δικαιολογείται μόνον από το γεγονός ότι ήταν στο τέλος της σχολικής χρονιάς και δεν θεωρούσαν ότι είχαν να πάρουν κάτι επιπλέον.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Η πρώτη επιμόρφωση ήταν οργανωμένη ως ένα εργαστήριο – προσομοίωση διδασκαλίας στο μάθημα της λογοτεχνίας και γινόταν για πρώτη φορά. Σύμφωνα με την έκθεση των επιμορφωτριών, «οι εκπαιδευτικοί, μετά από τις πρώτες στιγμές αμηχανίας, ενστερνίστηκαν τη σύμβαση του εργαστηρίου και δούλεψαν πρόθυμα ως μαθητές τα κείμενα και τις εργασίες τους. Παρατηρήσαμε ότι, παρόλο που οι περισσότεροι έχουν διδάξει στο παρελθόν λογοτεχνία με το υλικό του προγράμματος, δυσκολεύονταν σε κάποιες εργασίες, πράγμα που σημαίνει ότι δεν έχουν εμπεδώσει τις δραστηριότητες που προτείνονται από το υλικό. Οπωσδήποτε χρειάζονται τέτοιου είδους επιμορφώσεις για καλύτερα αποτελέσματα στη διδασκαλία τους. Το εργαστήριο θεωρείται πετυχημένο καθώς οι εκπαιδευτικοί

ζήτησαν να επαναληφθεί παρόμοιο εργαστήριο και σε άλλη επιμορφωτική συνάντηση».

Η δεύτερη επιμόρφωση με γενικό θέμα ήταν πάλι ένα εργαστήριο-προσομοίωση τάξης, αυτή τη φορά με τη συνδρομή της ψυχολόγου Άννης Βασιλείου διότι αφορούσε τα προβλήματα της εφηβείας. Και αυτή η επιμόρφωση πήγε πολύ καλά, σύμφωνα με την έκθεση: «Οι εκπαιδευτικοί, όπως είχαν δηλώσει στο παρελθόν αλλά και σε τούτη την επιμόρφωση, είχαν μεγάλη ανάγκη να συζητήσουν τα προβλήματα της εφηβικής ηλικίας διότι αυτά επιδρούν στο μάθημα και ειδικότερα σε μαθήματα όπως της λογοτεχνίας όπου ζητείται έκφραση προσωπικών ανταποκρίσεων. Η διδακτική ενότητα «Η περιπέτεια της ενηλικίωσης» αποτελούσε το κατάλληλο πλαίσιο για να γίνει η σχετική συζήτηση ενώ η συμμετοχή ψυχολόγου-επιμορφώτριας κρίθηκε απαραίτητη. Η παρουσία της πραγματικά έκανε τη διαφορά, διότι διέθετε τις μεθόδους να προκαλέσει μία εκ βαθέων συζήτηση με τους εκπαιδευτικούς και να κάνει το εργαστήριο πραγματικά «βιωματικό». Σε ό,τι αφορά την εργασία τους σε ρόλο μαθητών, έδειξαν άμεση ανταπόκριση διότι το είχαν ξανακάνει στην προηγούμενη επιμόρφωση και ήταν εξοικειωμένοι. Το εργαστήριο θεωρείται πετυχημένο. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι η παρουσία της ψυχολόγου τους βοήθησε πολύ να κατανοήσουν την εφηβική ψυχολογία και να είναι περισσότερο ανοικτοί απέναντι στους μαθητές τους ενώ νιώθουν και περισσότερο ασφαλείς να δουλέψουν αυτή τη διδακτική ενότητα στις τάξεις τους».

Οι δύο επιμορφωτικές συναντήσεις για την παρακολούθηση της ΕΔ που έγιναν τον Ιανουάριο και τον Απρίλιο πραγματοποιήθηκαν σε πολύ φιλικό και συνεργατικό κλίμα. Πρόκειται για μια συνεργασία των επιμορφωτριών με τους εκπαιδευτικούς που διαρκεί τρία χρόνια και έχει κατακτήσει την εμπιστοσύνη τους. Οι εκπαιδευτικοί είναι έμπειροι πλέον, γνωρίζουν το υλικό του προγράμματος αρκετά καλά και επομένως σε αυτές τις επιμορφωτικές συναντήσεις συζητούνται ειδικά θέματα σε ατομικό επίπεδο της δουλειάς του καθενός. Για το λόγο αυτό θεωρήθηκε περιττό να δοθούν ερωτηματολόγια αξιολόγησης που να αφορούν τις συγκεκριμένες συναντήσεις.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Δόθηκαν δύο ερωτηματολόγια που αφορούν τις επιμορφώσεις με γενικά θέματα. Σε ό,τι αφορά την πρώτη επιμόρφωση, η σπουδαιότερη προσδοκία των εκπαιδευτικών ήταν να βιώσουν τη διδασκαλία μιας διδακτικής ενότητας. Από κει και πέρα ανέμεναν να εμβαθύνουν στη διδασκαλία των μειονοτικών μαθητών και λιγότερο στο υλικό του ΠΕΜ το οποίο θεωρούν ότι τα γνωρίζουν καθώς είναι και παλαιοί συνεργάτες οι περισσότεροι. Οι απαντήσεις στην ερώτηση «Η συνολική μου άποψη για την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας είναι» απέδειξαν ότι η επιμόρφωση ήταν πετυχημένη. Σε 21 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια είχαμε:

πολύ θετική	10
θετική	9
μέτρια	2
αρνητική	0
πολύ αρνητική	0

Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις στην ερώτηση «Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ», η συγκεκριμένη επιμόρφωση η οποία ήταν ένα εργαστήριο- προσομοίωση τάξης ανταποκρίθηκε σε κάτι που από καιρό ζητούσαν οι εκπαιδευτικοί, τη βιωματικότητα και την προσομοίωση σε συνθήκες πραγματικής τάξης. Μερικές από τις απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση:

«Πρώτη φορά μπήκα στη θέση των μαθητών και είδα τις δυσκολίες κάποιων εργασιών που τους ζητούμε». «Η βιωματικότητα». «Η δραματοποίηση». «Κατάλαβα πώς δουλεύει η ομάδα των μαθητών και τα προβλήματά της». «Το θετικό κλίμα που υπήρχε στην επιμόρφωση». «Η συνεργασία». «Ότι συνεδητοποίησα πώς διδάσκεται αυτή η ενότητα». «Το πόσο διασκεδαστική μπορεί να είναι η ενότητα για το παιχνίδι».

Ως προς τα αρνητικά σημεία της επιμόρφωσης δεν είχαν να πουν πολλά:

«Όλα γίνονταν γρήγορα». «Χρειαζόταν περισσότερος χρόνος για να δουλέψουν οι ομάδες». «Αργήσαμε να μπούμε στη δημιουργική δουλειά γιατί χάθηκε χρόνος με τα διαδικαστικά».

Τέλος στην ερώτηση «Παρακαλούμε προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη η οποία κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις» ελάχιστοι και πάλι σημείωσαν κάτι:

«Όλες οι επιμορφώσεις πρέπει να είναι έτσι». «Θα επιθυμούσα να διδαχθούν βιωματικά όλες οι διδακτικές ενότητες της Λογοτεχνίας». «Θα βοηθούσε να διδασκόταν με αυτό τον τρόπο από τις επιμορφώτριες η ενότητα σε μια πραγματική τάξη».

Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη επιμόρφωση η οποία είχε θέμα τα εφηβικά προβλήματα στα βιβλία και στη ζωή, οι απαντήσεις στην ερώτηση για τις προσδοκίες τους δείχνουν πως οι εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονταν περισσότερο να ενημερωθούν για τα προβλήματα της εφηβείας και να βοηθηθούν στην αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών, καθότι αντιμετωπίζουν πραγματικά πολλά τέτοια προβλήματα. Δεν θεωρούν μάλλον ότι οι μουσουλμάνοι μαθητές βιώνουν τα προβλήματα εφηβείας με κάποιο ιδιαίτερο τρόπο ενώ λιγότεροι ενδιαφέρονταν για τη διδασκαλία της σχετικής ενότητας από το υλικό της λογοτεχνίας. Το τελευταίο δεν πρέπει να θεωρηθεί αρνητικό καθόσον οι εκπαιδευτικοί είναι έμπειροι και θεωρούν ότι γνωρίζουν πώς να διδάξουν τις ενότητες του υλικού. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, σύμφωνα με τη γνώμη των εκπαιδευτικών, ήταν μια πολύ πετυχημένη επιμόρφωση με τη συντριπτική πλειοψηφία να δηλώνει «πολύ θετική», πράγμα σπάνιο σε επιμορφώσεις. Στα 28 ερωτηματολόγια:

πολύ θετική	20
θετική	8
μέτρια	0
αρνητική	0

Στην ανοικτή ερώτηση «Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ» σημείωσαν την εναλλακτική ματιά που τους πρόσφερε η παρουσία της ψυχολόγου, η κατανόηση ότι η λογοτεχνία δίνει ευκαιρία για προβληματισμό, η βιωματικότητα, η προσομοίωση τάξης, η σύνδεση με την καθημερινότητα των μαθητών. Π.χ.

«Η ενδεικτική διδασκαλία της ενότητας, οι ιδέες, οι δημιουργικές δραστηριότητες, εναλλακτικοί τρόποι διδασκαλίας, ομαδοσυνεργατική μέθοδος και η παρουσία ψυχολόγου που μας έδωσε μια άλλη ματιά». «Η ευκαιρία να καταλάβω πόσο η λογοτεχνία δίνει ευκαιρία για προβληματισμούς». «Μου άρεσε πάρα πολύ η προσέγγιση του θέματος της εφηβείας μέσα από την εξέταση των προσωπικών μας βιωμάτων. Βρήκα την κ. Βασιλείου εξαιρετική στον τρόπο που παρουσίασε το θέμα. Μας έκανε να προβληματιστούμε, να έρθουμε σε επαφή με τα συναισθήματά μας και μας έδωσε κουράγιο να συνεχίσουμε το έργο μας». «Η σύνδεση των παροτρύνσεων και των παρατηρήσεων της ψυχολόγου με τη διδακτική πρακτική και την καθημερινότητα μιας τάξης». «Η συζήτηση, οι εμπειρίες, το να δούμε τα πράγματα από την άλλη πλευρά (των μαθητών), η συμμετοχή. Το θετικό κλίμα». «Ότι κατανόησα τα προβλήματα της εφηβείας». «Η προσομοίωση της διδασκαλίας». «Οι διάφορες προσεγγίσεις κειμένων που έγιναν από τους καθηγητές». «Μου άρεσαν όλα». «Η συζήτηση με την ψυχολόγο».

Δεδομένου ότι δεν σημείωσαν κάτι αξιοσημείωτο στα αρνητικά, μπορούμε να συμπεράνουμε πως η συγκεκριμένη επιμόρφωση για τα προβλήματα της εφηβείας και τη διδασκαλία της σχετικής ενότητας της Λογοτεχνίας δε μπορούσε να πάει καλύτερα. Ανταποκρίθηκε σε ανάγκες των εκπαιδευτικών από καιρό εκφρασμένες. Η παρουσία της ψυχολόγου έκανε όλη τη διαφορά γιατί προσέδωσε την απαιτούμενη βιωματικότητα. Αλλά και για την ίδια τη διδασκαλία της λογοτεχνίας το όφελος ήταν μεγάλο αφού συνέδεσαν τα κείμενα με την εφηβική ζωή, αντιλήφθηκαν τη δύναμη της λογοτεχνίας και βίωσαν τις διδακτικές μεθόδους ως μαθητές.

Επισημάνσεις

Συμπερασματικά, το επιμορφωτικό έργο στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας κατά τη σχολική χρονιά 2012-13 πήγε εξαιρετικά καλά. Το ποσοστό των εκπαιδευτικών που μπορεί να θεωρηθεί καλά επιμορφωμένο είναι μεγάλο (70%) χωρίς αυτό να σημαίνει πως οι υπόλοιποι δεν είναι επαρκείς στη δουλειά τους. Όπως φάνηκε και από τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου που κατέθεσαν οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο των υποχρεώσεών τους στην ΕΔ, και οι οποίες μελετήθηκαν για την αξιολόγηση της ΕΔ, περιορίστηκαν στο ελάχιστο οι περιπτώσεις εκπαιδευτικών που εμμένουν σε παλαιές πρακτικές, δεν μελετούν το υλικό και δεν έρχονται στις επιμορφώσεις. Τούτο φαίνεται από το επίπεδο των εκθέσεών τους, τον προσεκτικό τρόπο με τον οποίο περιγράφουν την εξέλιξη των μαθητών τους, το γεγονός ότι δεν είχαν σοβαρό ποσοστό διαρροής και, βέβαια, από την ίδια τη βαθμολογική εξέλιξη των μαθητών. Σε κάποιες περιπτώσεις μαθητών, οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να

σημειώσουν πως έγιναν μέλη δανειστικών βιβλιοθηκών και διάβαζαν και άλλα βιβλία. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Εχίνου, όπου μαθητές ζήτησαν να δανειστούν βιβλίο το οποίο αναφέρθηκε στο μάθημα και ζήτησαν ακόμη να πάνε στο θέατρο. Οι λόγοι της επιτυχημένης διεξαγωγής της ΕΔ είναι βέβαια η εμπειρία των εκπαιδευτικών (δούλεψαν σε μεγάλο ποσοστό οι ίδιοι για τρίτη συνεχή χρονιά) οι βιωματικές επιμορφώσεις (αναφέρονται πάρα πολλές εκθέσεις σε αυτές) και η εξοικείωση και προσωπική πλέον επικοινωνία με τις υπεύθυνες του μαθήματος. Φέτος υπήρξε και αξιοσημείωτη αξιοποίηση ενός μέρους του υλικού της λογοτεχνίας που παλαιότερα παρέμενε ανενεργό και συγκεκριμένα της ενότητας της Β' Γυμνασίου «Λόγος και εικόνα: η οπτικοακουστική αφήγηση». Αρκετές τάξεις επεξεργάστηκαν ελληνικές κινηματογραφικές ταινίες, πράγμα πολλαπλώς ωφέλιμο για τη γλωσσική και πολιτισμική εξοικείωση των μαθητών με τον ελληνικό πολιτισμό.

Συμπεράσματα για την τριετία

Το επιμορφωτικό έργο στο μάθημα της Λογοτεχνίας, μετά την πρώτη χρονιά που ήταν κατά κάποιο τρόπο διερευνητική, οργανώθηκε καλά και ανταποκρίθηκε στην ανάγκη των εκπαιδευτικών για βιωματικότητα και εργαστηριακή άσκηση. Δημιουργήθηκε μια ομάδα εκπαιδευτικών που δίδασκαν λογοτεχνία με πάθος, σε στενή συνεργασία με τις υπεύθυνες. Την τρίτη χρονιά φάνηκαν πολύ καλά αποτελέσματα στους μαθητές της ΕΔ.

5.3 ΙΣΤΟΡΙΑ

Επιμορφώσεις για το μάθημα της Ιστορίας πραγματοποιήθηκαν μόνον την πρώτη χρονιά. Στη συνέχεια, όταν αποφασίστηκε ότι η επιμόρφωση θα στοχεύσει μόνον στους εκπαιδευτικούς της ΕΔ, έπαυσαν, καθώς η Ιστορία δε διδάσκεται στην ΕΔ. Πέρα από τη γενική επιμόρφωση, για το μάθημα της Ιστορίας έγιναν δύο επιμορφώσεις (27-28/1/2011 και 10-11/3/2011) με 84 και 70 αντίστοιχα εκπαιδευτικούς. Στο πλαίσιο της γενικής επιμόρφωσης παρουσιάστηκε το υλικό που παρήχθη από το ΠΕΜ για το μάθημα της ιστορίας με έμφαση στα βιβλία της Α΄ και της Β΄ Γυμνασίου, τα οποία και έχουν εκτυπωθεί. Σύμφωνα με τις εκθέσεις των επιμορφωτών οι εντυπώσεις από αυτήν την πρώτη συνάντηση με τους/τις εκπαιδευτικούς ήταν θετική καθώς διαπιστώθηκε διάθεση αποδοχής του υλικού και συνεργασίας/συμμετοχής στις επόμενες επιμορφώσεις. Στις επόμενες δύο επιμορφώσεις παρουσιάστηκαν ενδεικτικά εναλλακτικά σενάρια διδασκαλίας με υλικό από τα βιβλία της Α΄ και της Β΄ γυμνασίου, ώστε να καταδειχθεί ο πολυεπίπεδος και ευέλικτος χαρακτήρας του. Έμφαση δόθηκε στη μαθητοκεντρική διάσταση των βιβλίων και στις πολλαπλές διδακτικές επιλογές που προσφέρουν στους/στις εκπαιδευτικούς, ώστε να προσαρμόζουν κάθε φορά το μάθημα στις ιδιαίτερες συνθήκες και απαιτήσεις των τμημάτων στα οποία διδάσκουν. Ιδιαίτερη ήταν η μέριμνα για την παράλληλη χρήση των βιβλίων του προγράμματος με το σχολικό βιβλίο για όλους τους μαθητές της επικράτειας και την υπόδειξη τρόπων για το συστηματικό πέρασμα από το ένα βιβλίο στο άλλο. Έμφαση δόθηκε στις πηγές στο μάθημα της ιστορίας με παρουσίαση ενδεικτικών προτάσεων διδασκαλίας για την αξιοποίηση πηγών, κειμενικών και μη, από τα βιβλία της Α΄ και της Β΄ Γυμνασίου. Γενικά, το κλίμα ήταν τόσο καλό ώστε ξεπέρασε τις προσδοκίες μας όπως εξάλλου και η προσέλευση .

Κατά τη δεύτερη ειδική επιμόρφωση της ιστορίας δόθηκε σε όσους/ες εκπαιδευτικούς ήταν παρόντες/παρούσες ένα ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της επιμορφωτικής προσπάθειας. Συνολικά συμπληρώθηκαν 52 ερωτηματολόγια. Μια πρώτη ποσοτική ανάλυση των στοιχείων ανέδειξε τα εξής:

Από τις επιμορφώσεις της Ιστορίας ανέμεναν να ενημερωθούν γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Ιστορίας, να βοηθηθούν σχετικά με τη διδασκαλία της Ιστορίας σε μειονοτικούς μαθητές και να ενημερωθούν για τα βιβλία Ιστορίας του ΠΕΜ καθώς και να μάθουν να τα χρησιμοποιούν. Σε συντριπτικό ποσοστό η άποψή τους για τις επιμορφώσεις ήταν πολύ θετική και θετική (32,7% και 59,6% αντίστοιχα). Τους άρεσε πάρα πολύ ότι υπήρχαν πάντοτε περισσότεροι από ένας επιμορφωτές (90,4%), και ότι δεν υπήρχε μονόλογος (75%), θα επιθυμούσαν να παρακολουθήσουν ένα παρόμοιο επιμορφωτικό πρόγραμμα στο άμεσο μέλλον (75%), τους βοήθησαν οι επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της ιστορίας γενικά, ακόμα και εάν δε δίδασκαν το προτεινόμενο υλικό (73,1%), θεωρούν ότι η παρακολούθηση του επιμορφωτικού προγράμματος θα τους βοηθήσει στην εργασία τους στα σχολεία της Θράκης (69,2%), το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή τους σε ζητήματα διδακτικής της ιστορίας (65,4%), βρήκαν την εισαγωγική επιμόρφωση πολύ καλή και απαραίτητη (48,1%), το επιμορφωτικό πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες τους (44,2%), το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή τους σε γενικότερα διδακτικά ζητήματα και χρειάζονται περισσότερη επιμόρφωση για να

αισθανθούν έτοιμοι/ες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις σχολείων με μουσουλμάνους μαθητές και μαθήτριες (42,3%), είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της συμμετοχής σε σχολεία με μουσουλμάνους μαθητές (34,6%), πιστεύουν πως άλλαξαν κάποιες στάσεις τους για το μάθημα της ιστορίας (32,7%). Λίγοι εκπαιδευτικοί βρήκαν τις προϋποθέσεις υπερβολικά φιλόδοξες (9,6%). Ένα πολύ μικρό ποσοστό βρήκαν τις επιμορφωτικές συναντήσεις ανούσιες και άσχετες με τη δουλειά που είχαν να κάνουν στην τάξη τους (3,8%).

Ήταν η πρώτη χρονιά σε όλη την πορεία του προγράμματος που το διδακτικό υλικό της Ιστορίας βρήκε τόσο θερμή υποδοχή στο εκπαιδευτικό κοινό της Θράκης. Είναι κρίμα που η επιμορφωτική προσπάθεια στην ιστορία δεν είχε συνέχεια.

5.4 ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Σχολικό έτος 2010-11

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ γενική κοινή επιμόρφωση 13-14/1/2011¹⁰
- ✓ τρεις επιμορφωτικοί κύκλοι συναντήσεων 2,9/2/2011, 2,9/3/2011 και 5-6/4/2011.
- ✓ 60 επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία¹¹

Στόχοι

Οι τρεις επιμορφωτικοί κύκλοι περιελάμβαναν διαλέξεις, εργαστήρια, εργασία σε ομάδες και πραγματοποιήθηκαν από τα έξι μέλη της ομάδας επιμόρφωσης και εποπτείας των μαθηματικών. Τα θέματα ήταν:

1. Η τάξη ως πεδίο μύησης του μαθητή στη μαθηματική σκέψη: διαχείριση της μαθηματικής γνώσης και της μάθησης
2. Η τάξη ως πεδίο μύησης του μαθητή στη μαθηματική σκέψη: διαχείριση της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας.
3. Αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη: επιχειρώντας μια πρώτη αποτίμηση

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα μαθηματικά είχε ως στόχο, αρχικά, την ενημέρωσή τους σχετικά με τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη μάθηση και τη διδασκαλία των μαθηματικών, στη συνέχεια, σε συνεργασία με τους ίδιους, την επεξεργασία των συνεπειών αυτών των αντιλήψεων στη διδακτική πράξη και, τέλος, τη μύησή τους στη φιλοσοφία της διδακτικής προσέγγισης που ενθαρρύνεται μέσω του προγράμματος (αυτονομία στη μάθηση, ίσες ευκαιρίες μάθησης, αλληλεπίδραση και επικοινωνία στην τάξη, αξιοποίηση της άτυπης γνώσης των μαθητών) και την εκπαίδευσή τους στην αξιοποίηση, στην πράξη, του εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθηματικά που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος.

Συμμετοχή

Τους τρεις επιμορφωτικούς κύκλους παρακολούθησαν: τον πρώτο 42, τον δεύτερο 40 και τον τρίτο 34 εκπαιδευτικοί. Ο αριθμός αυτός κρίνεται ικανοποιητικός.

Αξιολόγηση

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των απαντήσεων των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα επιμόρφωσης σε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε για την αποτίμηση του προγράμματος μέσω της αξιολογικής κρίσης των εκπαιδευτικών για αυτό. Λαμβάνοντας υπόψη και τις εκθέσεις που συγγράφονταν από τους επιμορφωτές μετά το πέρας καθεμιάς από αυτές, γίνεται σύνθεση κάποιων γενικών συμπερασμάτων.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται, συνολικά, από 17 ερωτήσεις. Οι πρώτες 10 ερωτήσεις επιδιώκουν να αποτυπώσουν τις απόψεις των εκπαιδευτικών που παρακολούθησαν το πρόγραμμα της επιμόρφωσης στα μαθηματικά αναφορικά με

¹⁰ Τα στοιχεία για αυτή την επιμόρφωση βλ. παραπάνω σ. 11-12.

¹¹ Για τον μεγάλο αριθμό επισκέψεων βλ. παραπάνω σ. 13.

δύο άξονες: α) Γενικά, ως μορφωτική και ως διδακτική εμπειρία. β) Ειδικά, από άποψη οργάνωσης, χρησιμότητας, ενδιαφέροντος, συμμετοχής και συνεργασίας με τους επιμορφωτές και, τέλος, σε ό,τι αφορά τις διδακτικές προσεγγίσεις και το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιήθηκαν. Οι υπόλοιπες επτά ερωτήσεις είναι ανοικτού τύπου και στοχεύουν στην καταγραφή της κρίσης των εκπαιδευτικών σχετικά με:

- ✓ Τα θετικά στοιχεία και τις αδυναμίες του προγράμματος επιμόρφωσης
- ✓ Τις χρήσιμες γνώσεις που αποκόμισαν για το κανονικό πρόγραμμα, το πρόγραμμα της Ενισχυτικής Διδασκαλίας και ευρύτερα
- ✓ Τις αλλαγές που θα βελτίωναν την ποιότητα του προγράμματος επιμόρφωσης

Τέλος, υπάρχει μία ερώτηση όπου ζητείται η αποτίμηση του γενικού βαθμού ικανοποίησης των εκπαιδευτικών από το πρόγραμμα επιμόρφωσης για τα μαθηματικά και μία ακόμη ερώτηση στην οποία οι εκπαιδευτικοί καλούνται να σημειώσουν άλλες παρατηρήσεις, στην περίπτωση που αυτές υπάρχουν. Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε στην τελευταία επιμορφωτική συνάντηση και απαντήθηκε από 30 εκπαιδευτικούς.

Προκύπτει ότι όλες οι συνιστώσες του προγράμματος της επιμόρφωσης που θίγονται αποτιμούνται, γενικά, τουλάχιστον θετικά, με λίγους εκπαιδευτικούς να τις βαθμολογούν αρκετά θετικά (συνήθως 4- 6) και μόλις 1 στους 30 να τις κρίνουν «λίγο θετικά». Ακόμη, είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι η θετικότερη άποψη που εκφράζεται από το δείγμα αφορά τη χρησιμότητα, ενώ η λιγότερο θετική, όπως είναι αναμενόμενο, την ενεργή συμμετοχή στις συναντήσεις.

Αναφορικά με τα ποιοτικά δεδομένα (ανοικτές ερωτήσεις), η μελέτη των αντίστοιχων απαντήσεων των εκπαιδευτικών δείχνει ότι:

Τα στοιχεία του προγράμματος που αποτιμήθηκαν ως ιδιαιτέρως θετικά είναι η δυνατότητα που δόθηκε στο πλαίσιο των επιμορφωτικών συναντήσεων για την ανάπτυξη διαλόγου και την ανταλλαγή εμπειριών τάξης (14 εκπαιδευτικοί), οι εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις που συζητήθηκαν (7 εκπαιδευτικοί) και ο συνδυασμός τους (4 εκπαιδευτικοί).

Από την άλλη, τρία στοιχεία του προγράμματος εντοπίστηκαν ως, σχεδόν εξίσου, αρνητικά: ο περιορισμένος χρόνος υλοποίησης (6 εκπαιδευτικοί), η μη ενεργή συμμετοχή των επιμορφούμενων στις συναντήσεις (5 εκπαιδευτικοί) και η περιορισμένη 'πρακτική' πτυχή του προγράμματος επιμόρφωσης. Οι γνώσεις που υποστήριξαν ότι θα αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στο κανονικό πρόγραμμα συνδέονται με την αξιοποίηση εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων που επενδύουν στην αυτονομία των μαθητών, στην αξιοποίηση της άτυπης γνώσης τους και στην αλληλεπίδραση (7 εκπαιδευτικοί), αλλά και με τη χρησιμοποίηση δραστηριοτήτων από το υλικό ή ανάλογων με αυτές (5 εκπαιδευτικοί). Αναφορικά με τα μαθήματα της ΕΔ, αρκετοί εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι η επιμόρφωση τους βοήθησε να αποδώσουν μεγαλύτερη σημασία σε χαρακτηριστικά της μάθησης των μαθηματικών που δεν είχαν υπόψη τους (π.χ., αυτονομία) και να αποσαφηνίσουν τη στόχευση αυτών των μαθημάτων. Τέλος, οι 8 εκπαιδευτικοί που αναφέρθηκαν σε γνώσεις που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν ευρύτερα, υπέδειξαν και πάλι χαρακτηριστικά της μάθησης και της διδασκαλίας των μαθηματικών, στα οποία υποστήριξαν πως θα δώσουν περισσότερη σημασία στο μέλλον.

Οι αλλαγές που πρότειναν οι 11 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι απάντησαν στην αντίστοιχη ερώτηση, κινήθηκαν, κυρίως, στην κατεύθυνση του περισσότερου

επιμορφωτικού χρόνου, των περισσότερων εφαρμογών στην τάξη και της πιο ενεργής συμμετοχής των επιμορφούμενων στις συναντήσεις.

Συμπερασματικά

- ✓ Οι εκπαιδευτικοί, στην πλειονότητά τους, αξιολόγησαν θετικά το πρόγραμμα ως προς το σύνολο των οργανωτικών και των λειτουργικών του χαρακτηριστικών. Η συνιστώσα που αποτιμήθηκε θετικότερα είναι αυτή της χρησιμότητας του επιμορφωτικού προγράμματος στο εκπαιδευτικό έργο.
- ✓ Οι επιμορφωτικές συναντήσεις φαίνεται ότι διαμόρφωσαν ένα δυναμικό πλαίσιο ανάπτυξης ουσιαστικού διαλόγου ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και στους επιμορφωτές αναφορικά με μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα της εκπαιδευτικής πράξης στα μαθηματικά και προσέφεραν πολλαπλές ευκαιρίες ανάγνωσης αυτών των ζητημάτων μέσα από τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα.
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί υπέδειξαν την ανάγκη περισσότερου επιμορφωτικού χρόνου που, όμως, θα εστιαστεί, την επόμενη χρονιά, στη μύησή τους στην αποτελεσματική αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και, γενικότερα, της διδακτικής παρέμβασης που προτείνεται από το πρόγραμμα. Προς αυτήν την κατεύθυνση θεωρούν πρόσφορη τη μεγαλύτερη εστίαση σε πειραματικές εφαρμογές στην τάξη και τη διεύρυνση των μορφών επιμόρφωσης.

Σχολικό έτος 2011-12

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων 14-15/11/2011 και 7 και 15/2/2012
- ✓ 55 επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία

Στόχοι

Τα θέματα των δύο κύκλων ήταν:

1. Αξιοποίηση του εκπ/κού υλικού των μαθηματικών.
2. Όψεις αξιοποίησης του υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη.

Η επιμόρφωση είχε στόχο αφενός την επεξεργασία θεμάτων που αφορούν τη μάθηση και τη διδακτική πράξη στα μαθηματικά στην οπτική των σύγχρονων αντιλήψεων και αφετέρου την αποτελεσματική αξιοποίηση του υλικού στην τάξη. Στις συναντήσεις σε ολομέλεια ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε εστιάστηκε κυρίως στις συνέπειες των σύγχρονων αντιλήψεων στην καθημερινή διδακτική πράξη σε περιβάλλοντα όπως αυτά στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Στο πλαίσιο των σχετικών συζητήσεων τονίστηκαν ιδιαίτερα οι βασικές αρχές που ενθαρρύνονται μέσω του εκπαιδευτικού υλικού των μαθηματικών, με κυριότερες την αυτονομία κατά τη μαθησιακή διαδικασία, την ισότητα στις ευκαιρίες μάθησης και τη σημασία της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας στην κατασκευή του μαθηματικού νοήματος στην τάξη. Στην προσπάθεια να συνδεθούν η 'θεωρία' με την πράξη, οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε προσεγγίσεις εργαστηριακού τύπου με στόχο την εξοικείωσή τους με τη ρητή

αξιοποίηση των αρχών που πρεσβεύει το εκπαιδευτικό υλικό. Μερικά από αυτά τα εργαστήρια πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δύο επιμορφωτικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν σε ολομέλεια κατά νομό και εστίασαν σε αυθεντικό υλικό καθημερινής διδακτικής πρακτικής (π.χ., απομαγνητοφωνημένα ή βιντεοσκοπημένα επεισόδια).

Η εργαστηριακή προσέγγιση, ωστόσο, ήταν η βασική μορφή πραγματοποίησης των κατά σχολείο επιμορφωτικών συναντήσεων/ συνεργασιών, στις οποίες συμμετείχαν κατά κανόνα οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, ορισμένες φορές και κάποιοι από όμορα σχολεία και σε μία ή δύο περιπτώσεις αρκετοί από τους εκπαιδευτικούς που εργάζονταν στο Πρόγραμμα σε σχολεία του αντίστοιχου νομού. Στις επιμορφωτικές συναντήσεις, που, εκτός των εργαστηρίων, περιλάμβαναν εισηγήσεις και εργασία σε ομάδες, συμμετείχαν όλα τα μέλη της επιμόρφωσης και εποπτείας των μαθηματικών.

Συμμετοχή

Οι μαθηματικοί οι οποίοι δίδαξαν στην ΕΔ κατά τη σχολική χρονιά 2011-12 ήταν 57. Η πρώτη επιμόρφωση απευθυνόταν στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι θα εργάζονταν για πρώτη φορά στην ΕΔ, δηλαδή σε 28 εκπαιδευτικούς οι οποίοι ήταν παρόντες. Στη δεύτερη επιμόρφωση η οποία απευθυνόταν σε όλους τους μαθηματικούς της ΕΔ παρευρέθηκαν 45 εκπαιδευτικοί, ποσοστό 79%. Είναι ένα αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Σύμφωνα με τις εκθέσεις, στην πρώτη επιμόρφωση οι επιμορφούμενοι, καθόσον ήταν νέοι στο ΠΕΜ, έθεταν διευκρινιστικές ερωτήσεις. Είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τους ισχυρισμούς τους, να διατυπώσουν απορίες ή να τοποθετηθούν. Αναπτύχθηκε προβληματισμός γύρω από το διαφορετικό διδακτικό μοντέλο που προτάθηκε, σε σχέση με τις άμεσες ανάγκες των μαθητών. Σε κάποιες περιπτώσεις ήταν φανερή η αμηχανία τους λόγω της απουσίας ενός προκαθορισμένου Αναλυτικού Προγράμματος. Στη δεύτερη επιμόρφωση ήταν σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί ήθελαν να μιλήσουν για την εμπειρία τους. Αναπτύχθηκε διάλογος με τους εκπαιδευτικούς και πολλοί εξέφρασαν συγκεκριμένες ιδέες για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού και μετέφεραν την εμπειρία τους από την εφαρμογή στην τάξη. Οι επιμορφούμενοι διατύπωσαν διάφορες απόψεις και έθεσαν ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και η δομή του εκπαιδευτικού υλικού. Γενικά, έδειξαν ενδιαφέρον και συμμετείχαν θέτοντας ερωτήσεις και διατυπώνοντας απορίες. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι αρκετοί από τους παρόντες εκπαιδευτικούς φάνηκε να πιστεύουν σε ένα βαθμό ότι παρεμβάσεις με προσανατολισμό ανάλογο με αυτόν που προωθείται από το υλικό δεν έχουν μέλλον και διάρκεια και ότι τα πράγματα θα επανέλθουν σε αυτό που ισχύει στην «κανονική» διδασκαλία.

Με βάση τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται, συνολικά, από 13 ερωτήσεις (βλ. Παράρτημα σ. 113-114). Οι πρώτες 9 ερωτήσεις επιδιώκουν να αποτυπώσουν τις απόψεις των εκπαιδευτικών που παρακολούθησαν το πρόγραμμα της επιμόρφωσης

στα μαθηματικά αναφορικά με δύο άξονες: α) Ως μορφωτική και ως διδακτική εμπειρία (ερωτήσεις A1 & A2, κλειστού τύπου, με χρήση πεντάβαθμης κλίμακας)-γενικές ερωτήσεις. β) Από άποψη οργάνωσης, χρησιμότητας, επιλογής θεμάτων, συμμετοχής και συνεργασίας με τους επιμορφωτές και, τέλος, σε ότι αφορά τις διδακτικές προσεγγίσεις και το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιήθηκαν (ερωτήσεις B1-B7, κλειστού τύπου, με χρήση πεντάβαθμης κλίμακας)-ειδικές ερωτήσεις. Οι υπόλοιπες έξι ερωτήσεις είναι ανοικτού τύπου και στοχεύουν στην καταγραφή της κρίσης των εκπαιδευτικών σχετικά με (ερωτήσεις Γ8-Γ13):

- ✓ Τα θετικά στοιχεία και τις αδυναμίες του προγράμματος επιμόρφωσης
- ✓ Τις χρήσιμες γνώσεις που αποκόμισαν για το κανονικό πρόγραμμα, το πρόγραμμα της Ενισχυτικής Διδασκαλίας και ευρύτερα
- ✓ Τις αλλαγές που θα βελτίωναν την ποιότητα του προγράμματος επιμόρφωσης

Τέλος, υπάρχει μία ακόμη ερώτηση στην οποία οι εκπαιδευτικοί καλούνται να σημειώσουν άλλες παρατηρήσεις, στην περίπτωση που αυτές υπάρχουν.

Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε μετά από το τέλος των επιμορφωτικών συναντήσεων και απαντήθηκε από 33 εκπαιδευτικούς. Παρακάτω, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των απαντήσεων, πρώτα στις κλειστές ερωτήσεις και, στη συνέχεια, στις ανοικτές ερωτήσεις.

Προκύπτει ότι όλες οι συνιστώσες του προγράμματος της επιμόρφωσης που αναφέρονται, αποτιμούνται τουλάχιστον θετικά, με λίγους εκπαιδευτικούς να τις βαθμολογούν αρκετά θετικά (συνήθως 2- 9) και μόλις 2 στους 33 να τις κρίνουν «λίγο θετικά». Ακόμη, είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι η θετικότερη άποψη που εκφράζεται από το δείγμα αφορά στη χρησιμότητα των επιμορφωτικών συναντήσεων στο εκπαιδευτικό έργο και στη συνεργασία με τους επιμορφωτές, ενώ η λιγότερο θετική αφορά τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις συναντήσεις και στη γενικότερη ικανοποίησή τους από το επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Αναφορικά με τα ποιοτικά δεδομένα (ανοικτές ερωτήσεις), η μελέτη των αντίστοιχων απαντήσεων των εκπαιδευτικών δείχνει ότι τα στοιχεία της παρέμβασης που αποτιμήθηκαν ως θετικά μπορούν να διακριθούν σε πέντε κατηγορίες:

(α) Η δυνατότητα που δόθηκε στους εκπαιδευτικούς να συζητήσουν για θέματα που τους απασχολούν και να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες, ώστε να διαφανούν οι κυρίαρχες αντιλήψεις τους για τη μάθηση και τη διδασκαλία (10 εκπαιδευτικοί)

(β) οι εναλλακτικές πρακτικές μάθησης και διδασκαλίας που προτάθηκαν για την καλύτερη κατανόηση του μαθήματος από το μαθητή (6 εκπαιδευτικοί)

(γ) Η επαρκής ενημέρωση για τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να αξιοποιηθεί το εκπαιδευτικό υλικό στην τάξη (6 εκπαιδευτικοί)

(δ) Η συζήτηση και η επίλυση τυχόν προβλημάτων στην τάξη (4 εκπαιδευτικοί)

(ε) Η συνεργασία μεταξύ επιμορφούμενων και επιμορφωτών (4 εκπαιδευτικοί)

Επίσης, 2 εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στη σημασία της ανάδειξης ζητημάτων που αφορούν στη μειονοτική εκπαίδευση, τα οποία αγνοούσαν μέχρι τότε ή δεν είχαν κατανοήσει τη σύνδεσή τους με τη μάθηση των μαθηματικών.

Τα στοιχεία του προγράμματος που εντοπίστηκαν ως αρνητικά είναι οι περιορισμένες επισκέψεις στην τάξη (6 εκπαιδευτικοί), η μικρή ποικιλία θεμάτων (2 εκπαιδευτικοί), η συχνότητα των συναντήσεων (θεωρήθηκαν λίγες από 8 εκπαιδευτικούς), η σύνθεση της ομάδας των επιμορφούμενων (2 εκπαιδευτικοί), η σαφήνεια των οδηγιών και του στόχου της παρέμβασης (2 εκπαιδευτικοί), η καταλληλότητα του υλικού (2 εκπαιδευτικοί).

Στο ερώτημα σχετικά με τις γνώσεις που δήλωσαν ότι θα χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στο πρωινό πρόγραμμα, 4 από αυτούς απάντησαν ότι θα αξιοποιήσουν τις εναλλακτικές προσεγγίσεις που προτάθηκαν στις επιμορφώσεις, κυρίως προς την κατεύθυνση της αυτενέργειας των μαθητών και των ατομικών ρυθμών μάθησης, καθώς και τη χρήση ανάλογων δραστηριοτήτων. Επίσης, 4 εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στη χρησιμότητα της ενημέρωσής τους σε θέματα που αφορούν τη μειονοτική εκπαίδευση και την αντιμετώπιση μειονοτικών μαθητών, ενώ 6 εκπαιδευτικοί θεώρησαν ιδιαίτερα χρήσιμη την παιδαγωγική προσέγγιση που αναδείχθηκε μέσω των συζητήσεων και των προβληματισμών που αναπτύχθηκαν.

Στο ερώτημα σχετικά με τις γνώσεις που δήλωσαν ότι θα χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια της ενισχυτικής διδασκαλίας, τουλάχιστον 2 από το σύνολο των εκπαιδευτικών διατύπωσαν κάθε μία από τις παρακάτω απόψεις:

Να χρησιμοποιώ υλικά, παιχνίδια, σταυρόλεξα κ.λπ. για τις δύσκολες έννοιες των μαθηματικών. Να βεβαιώνομαι ότι έχουν κατανοήσει την ερώτηση.

Καταβάλω προσπάθεια να μεταφέρω όσο το δυνατόν περισσότερες γνώσεις στην τάξη. Δυστυχώς η διάχυτη επιφυλακτικότητα δεν επιτρέπει να φανούν τα αποτελέσματα.

Η χρησιμοποίηση των καρτελών για την καλύτερη κατανόηση των μαθηματικών εννοιών.

Να προσπαθώ να εμπλουτίζω περισσότερο το υλικό που δίνω στα παιδιά όχι με ασκήσεις, αλλά με δραστηριότητες που θα τα βοηθούν να αυτενεργούν και να συνεργάζονται.

Σίγουρα οι καρτέλες είχαν πολλά συν για τη διδασκαλία, δεν μπορώ να ξεχωρίσω κάτι από αυτές.

Να αφήνω τους μαθητές να συνεργάζονται χρησιμοποιώντας τη μητρική τους γλώσσα και να παρεμβαίνω όπου χρειάζεται βοηθητικά για να καταλάβουν τις μαθηματικές έννοιες και να μάθουν τη μαθηματική ορολογία και στα ελληνικά.

Στην ενισχυτική διδασκαλία, ο τρόπος προσέγγισης των μαθητών της μειονότητας, η κατανόηση των διαφορών ανάμεσα στις δύο γλώσσες και η «ορθή» χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

Τη λύση των ασκήσεων με τρόπους και μεθόδους που δεν αναπτύσσονται στα σχολικά βιβλία.

Διαφορετική αντιμετώπιση σε ομάδες πληθυσμών με μαθησιακές δυσκολίες που οφείλονται σε προβλήματα γλώσσας.

Στο ερώτημα σχετικά με τις γνώσεις που δήλωσαν ότι θα χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στο ευρύτερο περιβάλλον, τουλάχιστον 2 εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν σε καθένα από τα παρακάτω:

Μεγαλύτερη κατανόηση στις μαθησιακές και γλωσσικές ανάγκες των μουσουλμάνων συμπολιτών μου.

Να προσεγγίζω τον μαθητή διαφορετικά, να γίνεται κατανοητή η ερώτηση από όλους.

Συνεννοούμε καλύτερα με μουσουλμάνους μαθητές μου και απέκτησα άλλον «αέρα» στη διδασκαλία.

Πάλι καρτέλες με ενδιαφέροντα παραδείγματα για την καθημερινή ζωή.

Να επικοινωνώ καλύτερα με τον μουσουλμανικό πληθυσμό της πόλης.

Προσαρμογή της ύλης των μαθηματικών στις ανάγκες των παιδιών με εναλλακτικό υλικό όπως οι καρτέλες.

Οι διάφοροι τρόποι σκέψης, όπως αυτοί προκύπτουν, από την μελέτη των καρτελών.

Οι αλλαγές που προτάθηκαν από τους εκπαιδευτικούς αφορούσαν, κυρίως, την αύξηση του επιμορφωτικού χρόνου (8 εκπαιδευτικοί), τις εφαρμογές στην τάξη των μαθηματικών (6 εκπαιδευτικοί), τον εμπλουτισμό του εκπαιδευτικού υλικού με επιπλέον δραστηριότητες (4 εκπαιδευτικοί), τη σύνδεση με την καθημερινή πράξη (4 εκπαιδευτικοί) και την ενεργητική συμμετοχή των επιμορφούμενων στις συναντήσεις (3 εκπαιδευτικοί).

Συμπερασματικά, και με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου, φαίνεται ότι, γενικά, οι εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν θετικά το πρόγραμμα, κυρίως σε σχέση με τον τομέα της αξιοποίησης διδακτικών και μαθησιακών προσεγγίσεων στην τάξη των μαθηματικών. Οι επιμορφωτικές συναντήσεις, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, τους βοήθησαν να εξοικειωθούν με πρακτικές ανάπτυξης διαλόγου σε σημαντικά ζητήματα της εκπαιδευτικής πράξης και προχώρησαν, σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, στον επαναπροσδιορισμό πολλών από αυτά με τη χρήση σύγχρονων βιβλιογραφικών δεδομένων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γενικότερο αίτημα για περισσότερες επιμορφωτικές συναντήσεις και για εντατικότερη στήριξη στο διδακτικό έργο στην τάξη των μαθηματικών.

Σχολικό έτος 2012-13

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων 19,21,23/11/2012 και 19/3/2013¹²
- ✓ 61 επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία

Στόχοι

Τα θέματα των δυο κύκλων ήταν:

¹² Ο δεύτερος κύκλος δεν ήταν πλήρης με την έννοια ότι δεν πραγματοποιήθηκε σε όλες τις πόλεις αλλά μόνον στην Κομοτηνή για τους εκπαιδευτικούς του Νομού Ροδόπης διότι κρίθηκε από τον υπεύθυνο ότι μόνον οι εκπαιδευτικοί αυτού του Νομού τη χρειαζόνταν.

1. Αξιοποίηση του υλικού για τα μαθηματικά στην τάξη: δυνατότητες, περιορισμοί και αποτελέσματα της μέχρι σήμερα πορείας.

2. Μαθηματικά και Νέες Τεχνολογίες - Προβλήματα μη κατανόησης μαθηματικών εννοιών από τους μαθητές, λόγω των διαφορών της Ελληνικής με την Τουρκική γλώσσα.

Η πρώτη επιμόρφωση εστιαζόταν σε ζητήματα αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού και της αντίστοιχης διδακτικής προσέγγισης που διαμορφώθηκαν για τους σκοπούς του προγράμματος. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη μέχρι σήμερα πορεία αλλά και στην πληροφόρηση για τις βασικές παραμέτρους τις διδακτικής διαδικασίας.

Με βάση τις επιμορφωτικές ανάγκες που αποτυπώθηκαν κατά τις συνεργασίες των μελών της ομάδας που εποπτεύει τα μαθηματικά με τους εκπαιδευτικούς ΠΕ3 των σχολείων που συμμετείχαν στη δράση, η δεύτερη επιμορφωτική συνάντηση σε ολομέλεια οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε μόνο στο νομό Ροδόπης. Εστιάστηκε κυρίως στις παρακάτω θεματικές: Δυσκολίες της τουρκικής γλώσσας στο μορφολογικό και στο συντακτικό επίπεδο. Τουρκική Γλώσσα και Μαθηματικά. Αναφορά στις καρτέλες Smile 1538, 1540, 2137 και 2144. Γραφική επίλυση συστήματος δύο εξισώσεων με δύο αγνώστους με χρήση του προγράμματος *Sketchpad*. Τριγωνομετρικοί αριθμοί οξείας γωνίας και τριγωνομετρικοί αριθμοί παραπληρωματικών γωνιών με χρήση του προγράμματος *Sketchpad*. Η ταυτότητα $(+)^2$ με χρήση του προγράμματος *Sketchpad*. Διάφορα θέματα που τέθηκαν από τους επιμορφωτές και τους επιμορφούμενους.

Η εργαστηριακή προσέγγιση ήταν η βασική μορφή πραγματοποίησης των κατά σχολείο επιμορφωτικών συναντήσεων/ συνεργασιών, στις οποίες συμμετείχαν κατά κανόνα οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, ορισμένες φορές και κάποιοι από όμορα σχολεία και σε μία ή δύο περιπτώσεις αρκετοί από τους εκπαιδευτικούς που εργάζονταν στο πρόγραμμα σε σχολεία του αντίστοιχου νομού. Στις επιμορφωτικές συναντήσεις, που, εκτός των εργαστηρίων, περιλάμβαναν εισηγήσεις και εργασία σε ομάδες, συμμετείχαν όλα τα μέλη της επιμόρφωσης και εποπτείας των μαθηματικών.

Συμμετοχή

Οι μαθηματικοί οι οποίοι δίδαξαν στην ΕΔ κατά τη σχολική χρονιά 2012-13 ήταν 55. Από αυτούς οι 9 εργάζονται στην ΕΔ του Λυκείου και δεν είναι υποχρεωμένοι να έρχονται στις επιμορφώσεις ενώ οι 4 διδάσκουν σε εσπερινά Γυμνάσια και επομένως δεν μπορούν να συμμετάσχουν σε απογευματινές επιμορφώσεις. Άρα οι επιμορφώσεις σε ολομέλεια αφορούν 42 άτομα. Στην πρώτη επιμόρφωση πήραν μέρος 40 εκπαιδευτικοί, ποσοστό που αγγίζει το 100%. Η δεύτερη επιμόρφωση απευθύνθηκε μόνο στους εκπαιδευτικούς του νομού Ροδόπης (για λόγους που εξηγήθηκαν μόλις παραπάνω) οι οποίοι είναι 18 και πήραν μέρος 13. Και τούτο είναι ένα ικανοποιητικό ποσοστό.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Σχετικά με την πρώτη επιμόρφωση η έκθεση των επιμορφωτών αναφέρει ότι οι εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν με πολύ ενδιαφέρον τις εισηγήσεις και

συμμετείχαν ενεργά στις συζητήσεις που προέκυπταν σε κάθε φάση της επιμόρφωσης. Όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν σε ένα περιβάλλον αποδοχής των απόψεων που παρουσιάστηκαν και ειλικρινούς αναζήτησης νέων προτάσεων και ιδεών. Οι επιμορφούμενοι έδειξαν ενδιαφέρον για τις αδυναμίες και τα λάθη των μειονοτικών μαθητών στην ελληνική γλώσσα και τη σχέση τους με την τουρκική γλώσσα και ρωτούσαν επίμονα για περισσότερες μαθηματικές έννοιες που δεν μπορούν να κατανοήσουν σωστά οι μαθητές. Γενικά, οι επιμορφούμενοι ενεπλάκησαν με ενεργό τρόπο σε όλη τη διάρκεια της επιμορφωτικής συνάντησης, διατυπώνοντας ερωτήσεις και απορίες και ζητώντας διευκρινήσεις για διάφορες πτυχές της αξιοποίησης του υλικού στην τάξη. Συμμετείχαν στη συζήτηση που αναπτύχθηκε, έθεσαν ερωτήματα και ζήτησαν διευκρινίσεις για μια σειρά από θέματα σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό, τις δυνατότητες αξιοποίησης της τεχνολογίας για την ανάπτυξη ανάλογων προσεγγίσεων στην τάξη και γενικότερα ζητήματα μάθησης και διδασκαλίας των μαθηματικών σε πολύ-πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Όσον αφορά στη δεύτερη επιμόρφωση η οποία είχε ως θέμα «Μαθηματικά και Νέες Τεχνολογίες - Προβλήματα μη κατανόησης μαθηματικών εννοιών από τους μαθητές, λόγω των διαφορών της Ελληνικής με την Τουρκική γλώσσα», σύμφωνα με την έκθεση των επιμορφωτών, οι επιμορφούμενοι ενεπλάκησαν σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας επιμόρφωσης κάνοντας ερωτήσεις και διατυπώνοντας τις απορίες που είχαν. Οι επιμορφούμενοι άρχισαν να καταλαβαίνουν γιατί οι μαθητές τους δεν συντάσσουν καλά τις προτάσεις τους στην ελληνική γλώσσα και γιατί κάνουν κάποια λάθη που στους εκπαιδευτικούς φαίνονται παράξενα και ρωτούσαν επίμονα για περισσότερες μαθηματικές έννοιες που δεν μπορούν να κατανοήσουν σωστά οι μαθητές, εκφράζοντας την επιθυμία να μάθουν ακόμη περισσότερα για τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των δύο γλωσσών.

Όπως σημειώθηκε παραπάνω, έγιναν πολλές ενδοσχολικές επιμορφωτικές συναντήσεις. Η καθεμιά από αυτές είχε συγκεκριμένο θέμα, ενώ πολλές πραγματοποιήθηκαν σε σχολικές τάξεις ή σχολικά εργαστήρια υπολογιστών και είχαν το χαρακτήρα παραδειγματικής διδασκαλίας σε πραγματικούς μαθητές ενώ οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί παρακολουθούσαν. Από την συμμετοχή και τη διάθεση των μαθητών ήταν εμφανές ότι το περιβάλλον ήταν ελκυστικό και βοηθητικό, για να κατανοήσουν τις σχετικές έννοιες. Από τις απαντήσεις που έδιναν ήταν φανερό ότι η πλειοψηφία τους τις κατανόησε σε μεγάλο βαθμό. Οι εκπαιδευτικοί σχολίασαν θετικά τέτοιες επιμορφωτικές συναντήσεις.

Με βάση τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών της ΕΔ¹³

Τα αξιολογικά στοιχεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια για τις παραπάνω συναντήσεις βασίζονται αφενός σε μαρτυρίες των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε αυτές και αφετέρου στις σχετικές απόψεις που διατύπωσαν στις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου, τις οποίες υπέβαλαν το Φεβρουάριο του 2013 και τον Ιούνιο του 2013.

¹³ Για το τι είναι οι εκθέσεις αυτές βλ. σ. 19.

Γενικά, οι εκπαιδευτικοί εμφανίστηκαν, κατά μέσο όρο, πολύ ικανοποιημένοι από τις επιμορφωτικές συναντήσεις και αναφέρθηκαν στη χρησιμότητα της συνέχισης της επιμόρφωσης. Παράλληλα σημειώθηκε, σε πολλές περιπτώσεις, η ανάγκη να έχουν οι επιμορφώσεις περισσότερο βιωματικό χαρακτήρα και να πραγματοποιούνται πολλές από αυτές στις σχολικές μονάδες με μαθητές. Σε συζήτηση που έγινε μετά το πέρας της δεύτερης επιμορφωτικής συνάντησης στην Κομοτηνή επεσήμαναν ως θετικά τα ακόλουθα στοιχεία: α) τις εναλλακτικές τακτικές που αναπτύχθηκαν για την καλύτερη κατανόηση του μαθήματος από τον μαθητή, β) την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών πάνω στη διδασκαλία, γ) την επαρκή ενημέρωση για τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθεί το υποστηρικτικό υλικό, δ) την προθυμία των επιμορφωτών να συζητήσουν οποιοδήποτε θέμα αφορούσε τα μαθηματικά και τον τρόπο διδασκαλίας τους με όλους ε) το πολύ συνεργατικό κλίμα που επικρατούσε μεταξύ των συμμετεχόντων ε) την αμεσότητα των υπευθύνων, την επαρκή κάλυψη αποριών και την οργάνωση, στ) τη συμβολή των επιμορφώσεων στο να καταλάβουν οι εκπαιδευτικοί το πως αντιλαμβάνονται οι μαθητές τις διάφορες μαθηματικές έννοιες, με δεδομένο τα προβλήματα της γλώσσας που υπάρχουν και ζ) την εναλλακτική προσέγγιση μαθηματικών εννοιών με τη χρήση των νέων τεχνολογιών που προτάθηκε. Τέλος, εξέφρασαν την επιθυμία για περισσότερες επιμορφωτικές συναντήσεις και μεγαλύτερη ποικιλία θεμάτων προς συζήτηση.

Στις ετήσιες εκθέσεις τους και συγκεκριμένα στο πεδίο «Πεπραγμένα και παρατηρήσεις σχετικά με το υποστηρικτικό έργο» σημειώνεται υψηλός βαθμός ικανοποίησης, σε σχέση με τις επιμορφώσεις, ως προς τη στήριξη της διδακτικής πράξης. Επιπρόσθετα, πολλοί εκπαιδευτικοί επεσήμαναν τις ιδιαίτερες δυσκολίες στα Μαθηματικά, οι οποίες οφείλονται στη διγλωσσία των μαθητών κάνοντας μνεία στις σχετικές επιμορφώσεις αλλά και στην ανάγκη πολλαπλασιασμού των επιμορφώσεων.

Μία πιο αναλυτική κριτική αποτίμηση της επιμόρφωσης η οποία στηρίζεται τόσο σε προσωπικές μαρτυρίες των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο των επιμορφωτικών συναντήσεων όσο και στις σχετικές απόψεις που ανέπτυξαν στις δύο εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου που κατέθεσαν έχει ως εξής:

1. Οι επιμορφώσεις με δειγματικές διδασκαλίες αναγνωρίστηκε ως σημαντικός τρόπος κατανόησης μιας διδακτικής μεθόδου.
2. Οι συνδιδασκαλίες ενίσχυσαν τις συνεργατικές πρακτικές μεταξύ των εκπαιδευτικών αλλά και με τον επόπτη των μαθηματικών. Αυτό, μάλιστα, αντιμετωπίστηκε με ιδιαίτερο ενθουσιασμό και από τους μαθητές.
3. Οι εκπαιδευτικοί επεσήμαναν ως πολύ σημαντικό για την επαγγελματική τους ανάπτυξη το γεγονός ότι ασχολήθηκαν με νέο εκπαιδευτικό υλικό και ό,τι πιο επίκαιρο υλοποιείται αυτή τη στιγμή στη μαθηματική εκπαίδευση από τη μεριά της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως οι ψηφιακές δραστηριότητες στα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία και το νέο πρόγραμμα σπουδών. Οι περισσότεροι χρησιμοποίησαν αυτά τα υλικά και στο πρωινό πρόγραμμα.
4. Οι εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν πολύ θετικά την υποστήριξη που είχαν από τους υπευθύνους (η σχετική πρόταση βαθμολογήθηκε με 4,4 στην πεντάβαθμη κλίμακα που τους δόθηκε (2-5) στις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου.

Συμπεράσματα για την τριετία

Το επιμορφωτικό έργο στο μάθημα των Μαθηματικών για την τριετία εμφανίζεται ισορροπημένο, χωρίς μεγάλες διακυμάνσεις ούτε σε όγκο ούτε στην ποιότητα. Εκείνο που κάνει τη διαφορά στην επιμόρφωση των Μαθηματικών είναι η σταθερή παρουσία στη Θράκη τριών εποπτών (ένας για κάθε νομό) με μεγάλη πείρα και στη διδασκαλία των Μαθηματικών αλλά και στη λειτουργία της ΕΔ, καθόσον είναι επιφορτισμένοι με την εποπτεία των σχολείων της ΕΔ γενικά. Τούτο τους δίνει τη δυνατότητα να κάνουν πολλές επισκέψεις στα σχολεία, να αντιμετωπίζουν κάθε πρόβλημα στην εμφάνισή του και επομένως να στηρίζουν αποτελεσματικά τους μαθηματικούς.

5.5 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Σχολικό έτος 2010-11

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ Έξι κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων με γενικά θέματα διδακτικής των ΦΕ 18-20/01/2011, 1- 3/02/2011, 15- 17/02/2011, 15-17/03/2011, 29-31/03 & 06/04/2011, 12-14/4/2011
- ✓ Δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων ειδικά για τη λειτουργία της ΕΔ 16-17/02/2011 και 22-23/03/2011
- ✓ Έξι επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία

Στόχοι

Η κοινότητα των εκπαιδευτικών των Φυσικών Επιστημών στην οποία απευθυνόμαστε λειτουργεί κάτω από την πίεση μιας ιδιαίτερης εκπαιδευτικής παράδοσης (που διατρέχεται πέρα από την «ταυτότητα» του γνωστικού αντικείμενου και από απόψεις, πεποιθήσεις, στάσεις και πρακτικές συνδεδεμένες με την εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας), γι αυτό θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να διαχειριστούμε τις επιμορφώσεις και ερευνητικά. Να προσπαθήσουμε δηλαδή να καταγράψουμε τα προφίλ των εκπαιδευτικών με τα οποία ερχόμαστε αντιμέτωποι κατά τη διάρκεια των επιμορφώσεων.

Για τους παραπάνω λόγους, οργανώσαμε μια σειρά 6 επιμορφωτικών συναντήσεων, χωριστά στην κάθε μια από τις τρεις πρωτεύουσες των Νομών της Θράκης, που ακολουθούσαν μια ενιαία δομή αλλά προωθούσαν διαφορετική διδακτική προσέγγιση η κάθε μια.¹⁴ Έτσι, υποθέσαμε ότι, αφενός θα μπορούσαμε να προσφέρουμε εναλλακτικές διδακτικές προτάσεις που θα συναντούσαν (και ίσως θα «γεφύρωναν» με) τα διαφορετικά προφίλ των εκπαιδευτικών σε κάποια σημεία και αφετέρου, θα μπορούσαμε να διαγνώσουμε τα προφίλ αυτά. Ο βασικός σκοπός μας ήταν, μετά απ' αυτή τη διαδικασία, να είμαστε σε θέση να συγκροτήσουμε ένα «μίνι» πρόγραμμα σπουδών στη βάση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, όχι μόνο για τους μαθητές της μειονότητας (στο πλαίσιο του διευρυμένου ωραρίου) αλλά και για τους εκπαιδευτικούς της. Ένα πρόγραμμα σπουδών που, ενώ θα εξυπηρετούσε τους στόχους μας, θα πρότεινε εναλλακτικές δραστηριότητες «κατάλληλες» τόσο για τους «διαφορετικούς» μαθητές όσο και για τους «διαφορετικούς» εκπαιδευτικούς.

Συμμετοχή

Τους έξι κύκλους επιμόρφωση με γενικά θέματα παρακολούθησαν αντίστοιχα για κάθε κύκλο: 71, 77, 66, 72, 65, 66 εκπαιδευτικοί. Τις δύο εξειδικευμένες για αυτούς που διδάσκουν στην ΕΔ παρακολούθησαν 26 και 28 εκπαιδευτικοί αντίστοιχα. Η σταθερότητα στην προσέλευση (μικρές και όχι συστηματικές διακυμάνσεις) των εκπαιδευτικών στις επιμορφώσεις και οι μεγάλοι, σε σύγκριση με την προηγούμενη φάση του ΠΕΜ, αριθμοί προσέλευσης, υποδεικνύουν ότι τουλάχιστον οι

¹⁴ Για τα θέματα των έξι κύκλων βλ. παραπάνω σ. 14.

επιμορφώσεις δεν κούρασαν και μάλλον προκάλεσαν το ενδιαφέρον και στις τρεις πόλεις της Θράκης.

Αξιολόγηση

Τα δεδομένα συγκροτήθηκαν στη βάση ενός ερωτηματολογίου που περιλάμβανε 7 κλειστές (τύπου Likert) και τρεις ανοιχτές ερωτήσεις: Οι ερωτήσεις αυτές ήταν οργανωμένες σε τρεις άξονες: α) αν το μάθημα «άρεσε» (ήταν ενδιαφέρον και για τους ίδιους και για τους μαθητές, β) αν το μάθημα «ταίριαζε» (η προσέγγιση έμοιαζε με τις δικές τους, μπορούσε να προσαρμοστεί σ' αυτές και δεν ήταν «θεωρίες» και γ) αν η προτεινόμενη διδακτική προσέγγιση μπορούσε να γενικευτεί (στο αντικείμενο αλλά και ευρύτερα).

Οι ανοιχτές ερωτήσεις στόχευαν στη διευκρίνιση των θέσεων που θα έπαιρναν οι εκπαιδευτικοί στις κλειστές ερωτήσεις και ήταν:

A. Σημειώστε επιγραμματικά ένα-δύο σημεία του μαθήματος που σας έκαναν θετική εντύπωση.

B. Σημειώστε επιγραμματικά ένα-δύο σημεία του μαθήματος που σας έκαναν αρνητική εντύπωση.

Γ. Σημειώστε (σύντομα) κάποιο σχόλιο ή πρόταση που πιστεύετε ότι θα βελτίωνε το συγκεκριμένο μάθημα.

Πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση των κλειστών ερωτήσεων για να διαπιστωθούν τα επίπεδα αποδοχής της κάθε μιας διδακτικής πρότασης από τους εκπαιδευτικούς, στους τρεις άξονες ενδιαφέροντος («αρέσει», «ταίριαζει», γενικεύεται), καθώς και ποιοτική ανάλυση στη βάση ελεύθερων κατηγοριών (category based analysis) των απαντήσεων στις κλειστές ερωτήσεις, για να εντοπιστούν οι τρόποι με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με κάθε μια από τις διδακτικές προτάσεις των επιμορφώσεων.

Σε δεύτερο επίπεδο, πραγματοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση των απαντήσεων στις κλειστές ερωτήσεις, για να διαπιστωθεί η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου (στο επίπεδο της οργάνωσης στους τρεις άξονες) και η ποσοτικοποίηση των προφίλ σκέψης των εκπαιδευτικών, με αναφορά τις 6 επιμορφωτικές προτάσεις. Πραγματοποιήθηκε επίσης σύνδεση αυτών των προφίλ με τα επιμέρους χαρακτηριστικά της κάθε επιμόρφωσης και τις τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών στις ανοιχτές ερωτήσεις.

Συμπεράσματα: οι προτεινόμενες διδασκαλίες: «άρεσαν» όλες «ταίριαζουν» ή θα μπορούσαν να «ταιριάξουν» στις προσωπικές πρακτικές των εκπαιδευτικών· οι εκπαιδευτικοί δέχτηκαν ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν κάποιες από όλες τις ιδέες που παρουσιάστηκαν και ότι οι ιδέες αυτές είναι περισσότερο ή λιγότερο γενικεύσιμες. Από τη σύγκριση της αποδοχής των επιμορφωτικών συναντήσεων φαίνεται ότι τα υψηλότερα σκορ αποδοχής συγκεντρώνει η επιμόρφωση 2 και τις χαμηλότερες η επιμόρφωση 3. Για την τελευταία μάλιστα οι στατιστικά σημαντικές διαφορές εκτείνονται σχεδόν σε σχέση με όλες τις άλλες (κυρίως στην κατεύθυνση του «ταίριαζει»). Ένα αποτέλεσμα αναμενόμενο με βάση τη λογική της «γεφύρωσης», με δεδομένο ότι η επιμόρφωση 2 έχιζε πάνω στην ανακαλυπτική διδακτική προσέγγιση (εστίαζε στα ευαίσθητα χαρακτηριστικά της εφαρμογής μιας μεθόδου που την γνωρίζουν και την ακολουθούν σε μεγάλο βαθμό οι εκπαιδευτικοί), ενώ η επιμόρφωση 3 δεν είχε

κανένα από τα χαρακτηριστικά των διαδοσμένων στην εκπαίδευση διδακτικών προσεγγίσεων των ΦΕ: μόνο με διαδικαστικούς στόχους, έβαζε σε αμφισβήτηση το σχολικό περιεχόμενο.

Στις ανοιχτές ερωτήσεις οι απαντήσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως προς το αν αναφέρονται:

1. Σε *πειράματα* (που πραγματοποιήθηκαν ή θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν).
2. Σε χαρακτηριστικά του *περιεχομένου* (που έγιναν ή όχι σεβαστά)
3. Σε *παραδείγματα/εμπειρίες από την καθημερινή ζωή* (έγινε ή δεν έγινε χρήση)
4. Στην *ομαδικότητα* των μαθητών (μεταξύ τους σχέσεις στις ομάδες)
5. Στη *συμμετοχή* των μαθητών (ως αλληλεπίδραση με το δάσκαλο)
6. Στο *χρονισμό* του μαθήματος (πίεση από το περιθώριο της μιας διδακτικής ώρας)

Από τις κατηγορίες αυτές φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί αναπαριστούν κλασικές και μη διδακτικές προσεγγίσεις με κλασικούς (για τις ΦΕ) εμπειρικούς διδακτικούς όρους: πείραμα, περιεχόμενο, εμπειρίες από την καθημερινή ζωή, ομαδικότητα και συμμετοχή μαθητών, χρονισμός του μαθήματος. Ένα συμπέρασμα από αυτό το γεγονός θα μπορούσε να είναι ότι οι εκπαιδευτικοί δεν διαχειρίζονται ολοκληρωμένες θεωρίες για να κάνουν την κριτική τους. Χρησιμοποιούν με αθροιστική λογική μια σειρά από εμπειρικά τεκμήρια (τα οποία κυκλοφορούν στη βιβλιογραφία ως καλές πρακτικές). Μια κατάσταση που ενισχύεται από παραδοσιακές παιδαγωγικές/διδακτικές προσεγγίσεις που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τη μη γραμμικότητα και την αυτοποιητική διάσταση της τάξης.

Με βάση αυτή την προσέγγιση δημιουργούνται για κάθε επιμόρφωση (που είχε τα δικά της χαρακτηριστικά) τέσσερις τουλάχιστον κατηγορίες εκπαιδευτικών που καμιά δεν είναι ασήμαντη. Επιβεβαιώνεται δηλαδή η υπόθεση ότι στις επιμορφώσεις αντιμετωπίζουμε μια ποικιλία εκπαιδευτικών που δύσκολα θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε ενιαία.

Γενικότερα μοτίβα αντιμετώπισης των επιμορφωτικών προτάσεων

A. Οι εκπαιδευτικοί γενικά (πλην των «πειραματιστών») σχολιάζουν αρνητικά τη διαχείριση του περιεχομένου με έμφαση στα στοιχεία που εισάγει μια ιστορική προσέγγιση του περιεχομένου (π.χ. για τη θερμότητα: αποδοχή της έννοιας του ρευστού, πολύς χρόνος για να εξηγηθούν τα τρία μοντέλα, δεν παρουσιάστηκε η κινητική θεωρία, μπλέξιμο η αρχή των ελάχιστων υποθέσεων κ.ο.κ.). Πρόκειται για σύμπτωμα που σχετίζεται με την *κακή σχέση των εκπαιδευτικών με την επιστημονική γνώση* (θεωρούν ότι είναι επιστήμονες, κατέχουν το περιεχόμενο και εκνευρίζονται όταν διαπιστώνουν ότι διαθέτουν μια επιφανειακή γνώση, αντίστοιχη με αυτή που παρουσιάζεται στα σχολικά αλλά και στα πανεπιστημιακά βιβλία, αποσυνδεδεμένη από την ιστορία της και οργανωμένη άκριτα). Ένα σύμπτωμα που σχετίζεται και με τις πανεπιστημιακές σπουδές τους και που εμποδίζει τους εκπαιδευτικούς να αποδεχτούν ακόμη και τον σχεδιασμένο μετασχηματισμό του σχολικού περιεχομένου. Μόνο οι φανατικοί των πειραμάτων («πειραματιστές») έχουν οδηγηθεί από την προσωπική εμπειρία τους στη διαχείριση πειραματικών διατάξεων σε μια κριτική αντιμετώπιση του περιεχομένου.

B: Αγνοήθηκε ή σχολιάστηκε δυσμενώς το δυνατό σημείο αρκετών διδακτικών προτάσεων που χρησιμοποίησαν την ανεξάρτητη δουλειά των μαθητών σε ομάδες

(με ελάχιστη καθοδήγηση/ παρέμβαση του διδάσκοντα). Η ομαδική δουλειά φαίνεται να γίνεται αποδεκτή μόνο όταν καθοδηγείται/ ελέγχεται ισχυρά από τον διδάσκοντα. Μέσα σε αυτό το επιτηρούμενο ομαδικό περιβάλλον εκτιμούν οι εκπαιδευτικοί ότι οι μαθητές «επικοινωνούν» μεταξύ τους. Έτσι, η άσκηση στη δουλειά σε ομάδες πρέπει μάλλον να αποτελεί περιεχόμενο της επόμενης επιμόρφωσης.

Γ. Οι εκπαιδευτικοί γενικά δεν μπορούν να κατανοήσουν διδακτικούς στόχους που δεν συνδέονται ευθέως με μάθηση περιεχομένου. Ακόμη και την απόκτηση της διαδικαστικής γνώσης, την οποία και αναγνωρίζουν και σέβονται, την αντιλαμβάνονται μόνο ως μέρος της μάθησης κάποιου περιεχομένου. Εδώ, ένα καθοδηγητικό πρόγραμμα σπουδών που θα ήταν δομημένο στη μορφή: α) Στόχοι, β) Διδακτικές διαδικασίες & αξιολόγηση, γ) δυνατές επιλογές περιεχομένου, ίσως βοηθούσε στην οργάνωση στοχοκεντρικών μαθημάτων από τους εκπαιδευτικούς.

Δ. Οι εκπαιδευτικοί γενικά δεν αποδέχονται ως ολοκληρωμένα μαθήματα που δεν καταλήγουν σε κάποια δηλωτική ανακεφαλαίωση. Πολύ περισσότερο δεν αποδέχονται στο τέλος ενός μαθήματος να μένουν ανοιχτά ερωτήματα, άσχετα από το αν αναγνωρίζουν ότι τέτοια γεγονότα μπορούν να παρακινήσουν τους μαθητές και να έχουν καλά (αλλά μη ελεγχόμενα από τους εκπαιδευτικούς) μαθησιακά αποτελέσματα.

Ε. Οι εκπαιδευτικοί γενικά δεν αποδέχονται εντάσεις που δημιουργούνται μέσα στην τάξη με βάση διαφωνίες για τη σημασία του περιεχομένου, ακόμη και αν αναγνωρίζουν ότι τέτοια γεγονότα μπορούν να παρακινήσουν τους μαθητές και να έχουν καλά (αλλά μη ελεγχόμενα) μαθησιακά αποτελέσματα, ακόμη και αν αναγνωρίζουν ότι οι εντάσεις αυτές προτείνονται ως βάση για την εννοιολογική επικοδόμηση (στη γνωστική της διάσταση).

ΣΤ. Αρκετοί εκπαιδευτικοί γενικά δεν αποδέχονται απασχόληση εκτός διδακτικής ώρας για την προετοιμασία του μαθήματος, για τους ίδιους αλλά και για τους μαθητές τους.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις μπορούμε να πούμε ότι η κατά τεκμήριο επιτυχής επιμορφωτική μας παρέμβαση, κρύβει κάτω από την «κρούστα» της αποδοχής της (που μάλλον στηρίζεται στο γεγονός ότι προσέφερε ένα καλό «θήαμα» και με τον τρόπο αυτό επηρέασε τις στάσεις των εκπαιδευτικών) ένα σύνολο από εμπόδια που θα αδρανοποιήσουν με διάφορους τρόπους την εφαρμογή της στην πράξη (μιας και η εφαρμογή στην πράξη δεν εξαρτάται μόνο από τις στάσεις αλλά και από τις νόρμες της εκπαιδευτικής παράδοσης, την εκτίμηση ελέγχου της δράσης των εκπαιδευτικών κ.ο.κ.). Η αξιολογική έρευνα σε βάθος που έγινε στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς ΠΕ4 έφερε σημαντικά εξαγόμενα που αξιοποιήθηκαν, όπως θα δούμε, στην οργάνωση των επιμορφώσεων των επόμενων ετών.

Σχολικό έτος 2011-12

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ Ένας κύκλος επιμορφωτικών συναντήσεων 7-8/12/2011
- ✓ Έξι επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία

Στόχοι

Το θέμα του κύκλου ήταν: «Διαφοροποιημένη διδασκαλία και διδακτικά σενάρια». Ο στόχος των επιμορφώσεων που πραγματοποιήθηκαν τη σχολική χρονιά 2011-2012 ήταν συνδυασμένος με το στόχο των επιμορφώσεων που πραγματοποιήθηκαν την προηγούμενη σχολική χρονιά. Συγκεκριμένα, αρχικά επιχειρήθηκε με μια σειρά επιμορφώσεων (το 2010-11) να αναδειχθεί η δυνατότητα διαφοροποίησης της διδασκαλίας στη βάση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών και με τον τρόπο αυτό να απελευθερωθούν οι δημιουργικές τους ικανότητες (βλ. παραπάνω σ.55). Στόχος της επιμόρφωσης της επόμενης χρονιάς ήταν να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί για τη δυνατότητα διαφοροποίησης της διδασκαλίας στα μαθήματα των ΦΕ στη βάση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των μαθητών καθώς και για τα χαρακτηριστικά των διδακτικών σεναρίων που τη στηρίζουν.

Οι συναντήσεις που πραγματοποίησε ο επόπτης στα σχολεία στόχευαν είτε στο να διορθώσουν πράγματα σε σχολεία όπου η ενισχυτική διδασκαλία δεν έδειχνε να έχει κάποια αποτελέσματα, είτε στο να αντλήσει ιδέες και να καταγράψει πρακτικές συναδέλφων που εργάζονταν σε σχολεία όπου η ενισχυτική διδασκαλία έδειχνε να έχει καλά αποτελέσματα.

Συμμετοχή

Οι εκπαιδευτικοί ΠΕ04 που εργάστηκαν στην ΕΔ του Γυμνασίου ήταν 32. Στη μοναδική επιμόρφωση με γενικό θέμα που έγινε πήραν μέρος 49 εκπαιδευτικοί. Επομένως στην επιμόρφωση συμμετείχαν και άλλοι εκπαιδευτικοί, ενδεχομένως όσοι δίδασκαν στην ΕΔ του Λυκείου και κάποιοι που ήρθαν από δικό τους ενδιαφέρον.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Σύμφωνα με την έκθεση των επιμορφωτών: «Το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών κρατήθηκε σε υψηλά επίπεδα για δύο κυρίως λόγους. Α) Οι συγκεκριμένες προτάσεις διαφοροποίησης της διδασκαλίας δεν είναι πολλές στο χώρο των ΦΕ. Επιπλέον δεν υπάρχει ένα σαφές και λειτουργικό μοντέλο που να τη στηρίζει. Έτσι, η παρουσίαση με χρήση δεδομένων, συγκεκριμένης εφαρμογής και μοντέλου ανάπτυξης, προκάλεσε τόσο το ενδιαφέρον όσο και την κριτική ματιά των συναδέλφων. Β) Οι εκπαιδευτικοί έχουν εμπλακεί, στο πλαίσιο άλλων επιμορφώσεων, με την κατασκευή διδακτικών σεναρίων. Έτσι, η συμμετοχή τους στην επιμορφωτική συνάντηση συνδυάστηκε από αρκετούς με ζητήματα και υποχρεώσεις που είχαν ήδη αναλάβει σε άλλο πλαίσιο. Το υψηλό ενδιαφέρον φάνηκε από την έκταση και το βάθος που είχε η τελική συζήτηση (3^η φάση της επιμόρφωσης). Παρόλα αυτά η προσέλευση στην Κομοτηνή δεν ήταν η αναμενόμενη (για λόγους που αυτή τη στιγμή δεν μπορούμε να εντοπίσουμε)».

Με βάση τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ

Η αξιολόγηση που ακολουθεί βασίστηκε κυρίως στις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου των καθηγητών της ΕΔ και στις αναφορές/ σημειώσεις του συνεργάτη του προγράμματος που επισκέφτηκε τα σχολεία. Η αξιολόγηση εστίασε σε δύο μεταβλητές: α) οργανώνουν οι εκπαιδευτικοί τα μαθήματά τους δημιουργικά;

Παίρνουν δηλαδή πρωτοβουλίες αξιοποίησης των διδακτικών υλικών ή τα αντιμετωπίζουν ως ένα άλλο σχολικό βιβλίο; β) διαφοροποιούν οι εκπαιδευτικοί τη διδασκαλία τους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των μαθητών τους;

Τα αποτελέσματα, κυρίως από τις αναφορές των εκπαιδευτικών και λιγότερο από τις σημειώσεις του συνεργάτη (οι επισκέψεις του έγιναν κυρίως σε σχολεία όπου διαφαινόταν ότι υπήρχε πρόβλημα ή οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν επαρκή επιμόρφωση), δείχνουν μια αυξανόμενη τάση των εκπαιδευτικών να αξιοποιούν δημιουργικά τα διαθέσιμα υλικά και να καταστρώνουν σχετικά καινοτόμες διδασκαλίες (κονστρουκτιβιστικές και κονστρουκσιονιστικές προσεγγίσεις με παρεμβάσεις πάνω σε εργαστηριακά υλικά). Συγκεκριμένα, από 32 εκπαιδευτικούς ΠΕ04 που εργάστηκαν στην ΕΔ του Γυμνασίου και παρακολούθησαν τις επιμορφώσεις, οι 22 έχουν χρησιμοποιήσει στη διδασκαλία τους προσωπικά σχέδια διδασκαλίας με προσεγγίσεις που προτάθηκαν στις επιμορφώσεις. Εδώ, οι μαθητές φαίνεται να έχουν πετύχει βελτίωση της βαθμολογίας τους σε ποσοστά πάνω από 55% (δειγματοληπτικός έλεγχος από τις αναφορές των εκπαιδευτικών).

Η διαφοροποίηση των διδασκαλιών αυτών με βάση τα χαρακτηριστικά των μαθητών παρέμεινε χαμηλή. Οι διδάσκοντες θεωρούν γενικά ομοιογενή τον πληθυσμό των μαθητών τους με βάση το χαρακτηριστικό της γλωσσομάθειας και δεν λαμβάνουν υπόψη τους ότι και οι μειονοτικοί μαθητές διαφοροποιούνται μεταξύ τους με βάση τα μαθησιακά τους προφίλ. Έτσι, 2 μόνο από τους 32 εκπαιδευτικούς φαίνεται να χρησιμοποίησαν στη διδασκαλία τους και σε λίγα μαθήματα, διαφοροποιημένα σχέδια διδασκαλίας.

Σε ό,τι αφορά τις μεταβλητές της ΕΔ που αναμένουμε να επηρεάζονται από την επιμόρφωση και τη γενικότερη επαφή των εκπαιδευτικών με το επιστημονικό προσωπικό του προγράμματος, τα αποτελέσματα είναι ικανοποιητικά. Εμφανίζεται μεγάλη, σχετικά, τυπική απόκλιση στις απαντήσεις που αφορούν τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών για τη στήριξη της διδακτικής τους πράξης. Τούτο δικαιολογείται από το γεγονός της περιορισμένης παρουσίας των επιμορφωτών της επιστημονικής μας ομάδας φέτος, στη Θράκη. Ως αποτέλεσμα φαίνεται να ευνοήθηκαν στη διδακτική τους στήριξη οι περισσότερο «προσιτοί» σε συναντήσεις εκπαιδευτικοί από το μοναδικό μέλος της επιστημονικής ομάδας που εδρεύει στη Θράκη και στηρίζει την ΕΔ. Τούτο ήταν μια έλλειψη της χρονιάς αυτής.

Σχολικό έτος 2012-13

Οργάνωση της επιμόρφωσης

- ✓ Δύο κύκλοι επιμορφωτικών συναντήσεων 20/11, 5&11/12/2012 και 1-4/4/2013¹⁵
- ✓ Οκτώ επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία

Στόχοι

Τα θέματα των δύο κύκλων ήταν:

1. Κατασκευή δραστηριοτήτων στις ΦΕ φύλλα εργασίας: κλασικές γραπτές περιγραφές, hands-on δραστηριότητες και ψηφιακές αναπαραστάσεις.

¹⁵ Πραγματοποιήθηκε επιπλέον μια επιμορφωτική συνάντηση μόνον για τους εκπαιδευτικούς του Νομού Εβρου με θέμα: «Δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού για τις ΦΕ»

2. Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής: Επιλογή – Διδακτικός Σχεδιασμός – Υλοποίηση – Εμπόδια.

Στόχος του πρώτου κύκλου των σεμιναρίων ήταν να συζητηθούν οι βασικές κατευθύνσεις των διδακτικών παρεμβάσεων που θα πρέπει να γίνουν στα παιδιά που μετέχουν στο πρόγραμμα της ενισχυτικής διδασκαλίας και να προταθούν εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις. Με δεδομένη τη διαφοροποίηση που υπάρχει στο νομό Έβρου (περιορισμένη παράδοση στην εφαρμογή του Προγράμματος σε σχέση με τους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης), το πρώτο σεμινάριο είχε διαφορετικό σχεδιασμό. Ο νομός Έβρου έχει ενταχθεί σχετικά πρόσφατα στο πρόγραμμα και οι συνάδελφοι που μετέχουν στη δράση της ΕΔ δεν είναι επαρκώς εξοικειωμένοι με τη διδακτική προσέγγιση που προτείνεται από την επιστημονική ομάδα διδασκαλίας των ΦΕ.

Στόχος του δεύτερου κύκλου επιμορφωτικών σεμιναρίων ήταν η ενημέρωση των εκπαιδευτικών ΠΕ04 της Θράκης για μια καινοτόμο διδακτική προσέγγιση στις Φυσικές Επιστήμες. Προσέγγιση που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο και που αναπτύχθηκε, δοκιμάστηκε πιλοτικά και σταθεροποιήθηκε από την ομάδα επιστημονικής στήριξης της διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών του Προγράμματος σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς που μετέχουν στην Πιλοτική Εφαρμογή. Επικεφαλής αυτής της διαδικασίας ήταν ο Γ. Φασουλόπουλος ενώ η συμβολή των εκπαιδευτικών της Πιλοτικής Εφαρμογής ήταν αποφασιστικής σημασίας. Επειδή η επιστημονική ομάδα εκτίμησε ότι η συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση θα ενδιέφερε ευρύτερα τους εκπαιδευτικούς ΠΕ04 της περιοχής, οργάνωσε τα τέσσερα σεμινάρια σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Φυσικών Επιστημών της Θράκης, συμπεριέλαβε την πόλη της Ορεστιάδας και κάλεσε και τους εκπαιδευτικούς που δεν συμμετέχουν στη δράση της ΕΔ. Στους εκπαιδευτικούς παρουσιάστηκαν διάφορες κατηγορίες παραστάσεων-πειραμάτων που βρίσκονται υπό μορφή βίντεο στο Youtube, εναλλακτικούς κατά κατηγορία τρόπους διαχείρισης στην τάξη, καθώς και μαγνητοσκοπημένα στιγμιότυπα από την εφαρμογή τους σε τάξεις του Γυμνασίου

Στόχος των 8 επιλεγμένων επισκέψεων στα σχολεία από τον συνεργάτη που προγράμματος Χ. Γκοτζαρίδη ήταν να συζητηθούν οι βασικές κατευθύνσεις των διδακτικών παρεμβάσεων που θα πρέπει να γίνουν στα παιδιά που μετέχουν στο πρόγραμμα της ενισχυτικής διδασκαλίας, να προταθούν εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις αλλά και να συλλεχθούν διδακτικές προτάσεις που αναπτύσσονται από τους διδάσκοντες.

Συμμετοχή

Οι εκπαιδευτικοί ΠΕ04 που εργάστηκαν στην ΕΔ του Γυμνασίου ήταν 32. Από αυτούς, 5 διδάσκουν αποκλειστικά στην ΕΔ του Λυκείου και δεν υποχρεούνται να έρχονται στις επιμορφώσεις ενώ 2 διδάσκουν σε εσπερινό Γυμνάσιο και είναι πιθανόν να μη μπορούν. Με αυτά τα δεδομένα, οι εκπαιδευτικοί που πήραν μέρος στην πρώτη επιμόρφωση ήταν 21, αριθμός που αντιστοιχεί στο 84%. Στη δεύτερη επιμόρφωση η κατάσταση ήταν τελείως διαφορετική αφού η επιμόρφωση αυτή ήταν η μόνη σε όλο το φετινό επιμορφωτικό πρόγραμμα η οποία απευθύνθηκε σε όλους τους εκπαιδευτικούς ΠΕ4 της Θράκης και συγκέντρωσε 103 συμμετέχοντες.

Αξιολόγηση

Με βάση τις εκθέσεις των επιμορφωτών

Η πρώτη επιμόρφωση, σύμφωνα με την έκθεση των επιμορφωτών, εξελίχθηκε ομαλά. Οι εκπαιδευτικοί ανταποκρίθηκαν στις προτάσεις του διδακτικού υλικού του ΠΕΜ και ανέλαβαν να παραγάγουν δικά τους φύλλα εργασίας. Φάνηκε ωστόσο ότι το κοινό των εκπαιδευτικών ήταν κατά κανόνα ενημερωμένο για τις διδακτικές προτάσεις και τα υλικά του Προγράμματος. Έτσι, αποφασίστηκε να γίνει μια μεγάλης κλίμακας επιμόρφωση όταν εμφανιστεί κάποια καινοτόμα διδακτική πρόταση, κατάλληλη για τον πληθυσμό των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας. Έτσι λοιπόν, η δεύτερη επιμόρφωση είχε στόχο την ενημέρωση των εκπαιδευτικών ΠΕ04 της Θράκης για μια καινοτόμο διδακτική προσέγγιση στις Φυσικές Επιστήμες.

Τα αποτελέσματα των επιμορφώσεων αυτών δεν μπορούν να ανιχνευτούν ανεξάρτητα από τις επιμορφώσεις των προηγούμενων ετών, μιας και ο εκπαιδευτικός πληθυσμός στη Θράκη έχει σταθεροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό και οι φετινοί ακροατές μας ήταν οι περισσότεροι γνωστοί από παλιά. Με τη λογική αυτή, τα τεκμήρια που θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια προέρχονται από την αποτελεσματικότητα των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών στην ενισχυτική διδασκαλία και μπορούν να θεωρηθούν ως το συνολικό αποτέλεσμα των επιμορφωτικών παρεμβάσεων της τριετίας του προγράμματος.

Με βάση τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ

Τα δεδομένα μας προκύπτουν από τις αναφορές (59 τον αριθμό) των εκπαιδευτικών που επιμορφώθηκαν και δίδαξαν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (ένα ή περισσότερα ανά εκπαιδευτικό) στο Γυμνάσιο (46 αναφορές) και το Λύκειο (13 αναφορές), στους Νομούς Έβρου (10 από Γυμνάσια και 1 από Λύκεια), Ροδόπης (16 από Γυμνάσια και 8 από Λύκεια) και Ξάνθης (20 από Γυμνάσια και 4 από Λύκεια).

Οι μαθητές που εγγράφηκαν και παρακολούθησαν τις παραπάνω ενισχυτικές διδασκαλίες έδειξαν ένα υψηλό βαθμό συμμετοχής (μαθητές που παρακολούθησαν προς αυτούς που εγγράφηκαν), της τάξης του 92% που παρουσίαζε διακυμάνσεις ανά σχολείο, οι οποίες όμως δεν συσχετίζονται ούτε με Νομούς, ούτε με βαθμίδα εκπαίδευσης.

Οι μαθητές που εγγράφηκαν και παρακολούθησαν (856 μαθητές συνολικά) τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας έδειξαν γενικά σημαντική βελτίωση στις επίσημες βαθμολογίες τους σε ένα ποσοστό περίπου 74% με τις στατιστικά σημαντικότερες βελτιώσεις να παρουσιάζονται στους Νομούς Ροδόπης και Ξάνθης έναντι του Νομού Έβρου.

Θετικές ήταν επίσης και οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο εκπαιδευτικό έργο που παρήχθη (μέση τιμή: 3,8 και τυπική απόκλιση 0,87 σε κλίμακα 1 έως 5), στάση που ήταν γραμμικά συνδεδεμένη με την εκτίμησή τους για τη στήριξη που τους παρείχε το Πρόγραμμα (μέση τιμή: 3,9 και τυπική απόκλιση 0,55 σε κλίμακα επίσης 1 έως 5).

Τα ελεύθερα επίσης σχόλια των εκπαιδευτικών ήταν συνήθως επαινετικά αλλά κυρίως διαφωτιστικά για το τι πρέπει να κάνουμε σε ό,τι αφορά τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης, ενόψει του τέλους του Προγράμματος. Για παράδειγμα:

α. Η χρήση πειραμάτων και δραστηριοτήτων είναι η καλύτερη μορφή επαφής των παιδιών με τις δύσκολες και παράξενες έννοιες της Φυσικής και της Χημείας. Προτάσεις λοιπόν για περισσότερες δραστηριότητες με τους μαθητές θα με ενδιέφερε, καθώς και νέες πρακτικές διδασκαλίας πιο καινοτόμες και φιλικές στους μαθητές,

β. Η διδακτική μου πρακτική διαμορφώνεται, ανατροφοδοτείται από την αλληλεπίδραση με τους μαθητές, μετασχηματίζεται αλλά πάντα εστιάζει: - στην παρακίνηση του ενδιαφέροντος για τις φυσικές επιστήμες,- στην ανάπτυξη της συνεργασίας των μαθητών σε ομάδες,- στην παρότρυνση για διερεύνηση των φαινομένων και έκφραση άποψης,- στην πρόκληση παραγωγής λόγου προφορικού και γραπτού από πλευράς των μαθητών,

γ. Θα ήταν καλό να δημιουργηθεί εξειδικευμένο υποστηρικτικό υλικό, ώστε ο εκπαιδευτικός να μπορεί να επιλέγει θέματα κατάλληλα για το επίπεδο των μαθητών,

δ. Μετά από επτά χρόνια στο γυμνάσιο Εχίνου, η διδακτική μου πρακτική έχει τροποποιηθεί. Η συμμετοχή μου στο πρόγραμμα μου έδωσε τη δυνατότητα πειραματισμού και λήψης θετικών συμπερασμάτων,

ε. Οι επιμορφώσεις βοηθούν τους καθηγητές να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες μέσα στην τάξη,

στ. Τα διδακτικά υλικά της Βιολογίας και της Φυσικής είναι πολύ κατανοητά και ευχάριστα για τους μαθητές όπως και μέθοδοι προσέγγισης μαθητών ήταν πολύ αποτελεσματικές μέσα στην τάξη. Τα απλά πειράματα που υπάρχουν στο εκπαιδευτικό υλικό βοηθάνε πολύ τους μαθητές και κυρίως τους πιο αδύναμους όπου τους δίνει την ικανοποίηση και αυτοπεποίθηση να μπορούν και μόνοι τους να κάνουν τα πειράματα,

ζ. Πιστεύω ότι μέσα από τη συμμετοχή μου στο πρόγραμμα της ΕΔ, άλλαξα αρκετά και τη διδακτική μου πρακτική. Άφησα τους μαθητές να αυτενεργήσουν περισσότερο, να κατανοήσουν πολλά πράγματα μέσα από την παρατήρηση και ουσιαστικά να βιώσουν περισσότερο τη μάθηση. Έτσι πιστεύω ότι θα αποτυπωθούν μέσα τους περισσότερα πράγματα όσον αφορά τις Φυσικές Επιστήμες.

Συμπεράσματα για την τριετία

Από την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για περισσότερα από ένα χρόνια και κυρίως η προσαρμογή των επιμορφωτικών προσεγγίσεων στην εξέλιξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών (μετατόπιση από τη βασική διδακτική θεματολογία προς καινοτόμες προτάσεις) έχει θετικά αποτελέσματα. Το συμπέρασμα αυτό το επιβεβαιώνουν οι δείκτες επιτυχίας των εκπαιδευτικών από χρονιά σε χρονιά, καθώς και οι αυξανόμενες θετικές τους στάσεις έναντι του παραγόμενου απ' αυτούς διδακτικού έργου και των υποστηρικτικών υπηρεσιών του Προγράμματος. Το επιβεβαιώνει επίσης η συγκριτικά χαμηλότερη αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών που έχουν μικρότερους χρόνους επιμόρφωσης και εμπλοκής με το Πρόγραμμα, λ.χ. των εκπαιδευτικών στον Νομό Έβρου σε σχέση με αυτή στους Νομούς Ξάνθης και Ροδόπης).

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο σημείο αυτό θα γίνει προσπάθεια μιας σύνθεσης όλων των αξιολογικών παρατηρήσεων και των επιμέρους συμπερασμάτων που εκτέθηκαν παραπάνω. Δύο είναι κυρίως τα ερωτήματα που διέπουν αυτή τη σύνθεση:

α) αν το επιμορφωτικό έργο του ΠΕΜ εξελίχθηκε/ βελτιώθηκε κατά τη διάρκεια της τριετίας λαμβάνοντας υπόψη, χρόνο με το χρόνο, τις δυσκολίες που προέκυπταν και τις ανάγκες των εκπαιδευτικών και

β) αν, με βάση τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου που υποβάλλουν οι εκπαιδευτικοί της ΕΔ, σημειώνεται ορατή πρόοδος στις διδακτικές πρακτικές που ακολουθούν, διότι αυτή είναι η πιο σημαντική απόδειξη της επιτυχίας των επιμορφώσεων.

Το ΠΕΜ έχει μια μεγάλη παράδοση σε όλα τα χρόνια της παρουσίας του στη Θράκη στο πεδίο των επιμορφώσεων. Σε κάθε φάση του Προγράμματος, οι επιμορφώσεις έθεταν διαφορετικούς στόχους αλλά τα βασικά προβλήματα που πάντα αντιμετώπιζαν είναι δύο: α) Πώς θα συσπειρώσουν τους εκπαιδευτικούς που αποτελούν το target group της επιμόρφωσης έτσι ώστε να παρακολουθούν, όσο το δυνατόν, όλες τις επιμορφώσεις της ειδικότητάς τους. Μόνον εκείνοι οι εκπαιδευτικοί που παρακολουθούν συστηματικά όλες τις επιμορφώσεις μπορούν να θεωρηθούν καλά επιμορφωμένοι. Η συσπείρωση δεν είναι αυτονόητη, παρόλο ότι είναι υποχρεωτικές οι επιμορφώσεις για τους συνεργάτες του ΠΕΜ. Για να επιτευχθεί χρειάζεται ο συνδυασμός τριών παραγόντων: μικρός αριθμός γενικών επιμορφώσεων έτσι ώστε να μην κουράζονται οι εκπαιδευτικοί, εργαστηριακός, βιωματικός χαρακτήρας των επιμορφώσεων και συστηματική, εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση/στήριξη στα σχολεία που εργάζονται όχι τόσο για να γίνεται έλεγχος των διδακτικών πρακτικών τους (που και αυτό δεν είναι αμελητέο) αλλά για να δημιουργείται προσωπικός δεσμός με τους επιμορφωτές/επόπτες και να αισθάνονται ότι ανήκουν σε μια κοινότητα μάθησης. β) Το δεύτερο πρόβλημα είναι πώς θα διαπιστωθούν στην εκπαιδευτική πράξη τα οφέλη που αποκομίζουν οι εκπαιδευτικοί από την επιμόρφωση. Διότι, ακόμη και όταν αξιολογούν, μέσω ερωτηματολογίων, οι ίδιοι θετικά την επιμόρφωση, τίποτε δεν εγγυάται ότι εφαρμόζουν αυτά που μαθαίνουν ή τους προτείνονται στην πράξη, προς όφελος των μαθητών τους.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, το επιμορφωτικό έργο της τριετίας ξεκίνησε το εαρινό εξάμηνο του 2010- 2011. Ο πρώτος χρόνος, συρρικνωμένος ουσιαστικά σε ένα εξάμηνο, είχε το γενικό στόχο να επανεντάξει το ΠΕΜ στον εκπαιδευτικό ορίζοντα της Θράκης, να συνδέσει το κομμένο νήμα με την προηγούμενη φάση του Προγράμματος και να δημιουργήσει δεσμούς με τους νέους εκπαιδευτικούς που θα εργάζονταν για πρώτη φορά στο Πρόγραμμα. Ο πρώτος χρόνος ήταν σε μεγάλο βαθμό διερευνητικός και διαγνωστικός των αναγκών των εκπαιδευτικών αλλά και των δυνατοτήτων των επιμορφωτικών ομάδων του κάθε μαθήματος. Μάλιστα στο χρόνο αυτό δεν είχε ακόμη ξεκαθαρίσει το target group της επιμόρφωσης διότι υπήρχε η διαβεβαίωση ότι τα διδακτικά υλικά του ΠΕΜ θα μοιράζονταν στους μειονοτικούς μαθητές και αυτό έθετε αυξημένες ανάγκες για επιμόρφωση μεγάλων αριθμών εκπαιδευτικών. Καθώς το τελευταίο τελικά δεν έγινε, ο δεύτερος χρόνος 2011-12 ήταν περισσότερο εστιασμένος στους στόχους του (επιμόρφωση μόνον των εκπαιδευτικών – συνεργατών της ΕΔ) και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο χρόνος της

θεμελίωσης των διδακτικών προτάσεων του ΠΕΜ, μέσω της επιμόρφωσης, αλλά και της θεμελίωσης των κοινοτήτων μάθησης για το κάθε γνωστικό αντικείμενο. Ο τρίτος χρόνος 2012-13 ήταν αναμφισβήτητα ο χρόνος της ωριμότητας και των φανερών πλέον αποτελεσμάτων στη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών.

Το μάθημα της **Γλώσσας** έχει να αντιμετωπίσει μερικά προβλήματα που κανένα άλλο μάθημα δεν έχει. Το πρώτο είναι ο μεγαλύτερος από κάθε άλλο μάθημα αριθμός των εκπαιδευτικών που πρέπει να επιμορφωθούν. Το δεύτερο είναι το γεγονός ότι οι κακές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της Γλώσσας σε αλλόγλωσσους μαθητές είναι πολύ βαθιά ριζωμένες και γενικά οι φιλόλογοι δεν έχουν καμιά εκπαίδευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας ούτε στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που αποτελεί τη βάση της παρέμβασής μας. Το τρίτο πρόβλημα είναι ότι η επιμορφωτική ομάδα της Γλώσσας είναι ολιγομελής και δεν είχε από την αρχή δοκιμασμένους συνεργάτες που να εδρεύουν στη Θράκη και να μπορούν άμεσα να αναλάβουν το έργο της εποπτείας και της ενδοσχολικής στήριξης. Το πρόβλημα αυτό σχετίζεται προφανώς με το επίπεδο της ανάπτυξης που έχει στην ελληνική επιστημονική κοινότητα η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης.

Με βάση τα παραπάνω, το επιμορφωτικό έργο της Γλώσσας την πρώτη χρονιά ήταν μικρής εμβέλειας. Μία μαζική επιμόρφωση σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής ενώ οι επισκέψεις στα σχολεία, στις οποίες είχε αποφασιστεί από την υπεύθυνη του μαθήματος να δοθεί το βάρος, δεν έγινε κατορθωτό να είναι αρκετές. Θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν περισσότερο διερευνητικές των προβλημάτων και όχι υποστηρικτικές της διδακτικής πράξης. Μάλιστα η έκταση των κακών πρακτικών στη διδασκαλία της Γλώσσας που εντοπίστηκαν από αυτές τις επισκέψεις ήταν τόσο μεγάλη που οδήγησε στην απόφαση της αναζήτησης και πρόσληψης δύο εποπτών για την επόμενη χρονιά οι οποίες θα είχαν την ευθύνη της συνεχούς, εκ του σύνεγγυς, επιμορφωτικής στήριξης των εκπαιδευτικών της ΕΔ. Η πρώτη ομάδα των εποπτών (2011-12) παρ' όλο που είχε αυξημένα προσόντα (μεταπτυχιακές σπουδές) και πολυετή εμπειρία στο Πρόγραμμα, από τις εκθέσεις τους και από τις κατ' ιδίαν συνομιλίες εξάγεται το συμπέρασμα πως δεν κατόρθωσε να παραγάγει ουσιαστικό επιμορφωτικό έργο. Ταυτίζονταν με τους εκπαιδευτικούς και δεν ανελάμβαναν ρόλο καθοδηγητή και διορθωτή των αδύναμων διδακτικών πρακτικών. Στις συζητήσεις τους με τους εκπαιδευτικούς κυριάρχησαν πρακτικά θέματα, στα οποία πρόσφεραν αναμφισβήτητα λύσεις, και όχι θέματα ουσίας της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας. Η δεύτερη ομάδα των εποπτών όμως (2012-13) επιτέλεσε έργο πολύ ανώτερο από αυτό που είχε επιτευχθεί κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά. Οι εκθέσεις τους αντανακλούν τις ουσιώδεις συζητήσεις που έκαναν με τους εκπαιδευτικούς αλλά και τη δική τους παρέμβαση η οποία δεν ήταν μόνο στο επίπεδο να ακούν τις δυσκολίες και να δίνουν πρακτικές οδηγίες αλλά και στο επίπεδο της βαθύτερης γλωσσολογικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης. Το συμπέρασμα που εξάγουν οι τρεις επόπτες είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, την τρίτη χρονιά, είχε πολύ καλή πληροφόρηση γύρω από την ιδιαιτερότητα του μαθητικού τους κοινού και τη φιλοσοφία που θα πρέπει να έχουν κατά τη διδασκαλία. Ελάχιστοι ήταν αυτοί που επέμεναν σε μια πιο παραδοσιακή ή στερεοτυπική διδασκαλία. Εδώ θα πρέπει, για να είμαστε δίκαιοι, να σημειώσουμε πως είναι πιθανόν οι εκπαιδευτικοί, την τρίτη

χρονιά, να είχαν ωριμάσει ακριβώς λόγω των επιμορφώσεων που εν τω μεταξύ είχαν παρακολουθήσει και στις οποίες εντάσσεται ασφαλώς και η δουλειά που είχε γίνει από την πρώτη ομάδα εποπτών. Με άλλα λόγια, η δεύτερη ομάδα τα πήγε καλύτερα και λόγω του ότι οι εκπαιδευτικοί ήταν περισσότερο δεκτικοί και είχαν λύσει ήδη απορίες πρακτικής φύσεως.

Όμως και στη διεξαγωγή των επιμορφώσεων σε ολομέλεια η επιμόρφωση της Γλώσσας άργησε να βρει το σωστό βηματισμό. Τη δεύτερη χρονιά, από τις δύο επιμορφώσεις η δεύτερη δεν σχεδιάστηκε ικανοποιητικά διότι δεν εκτιμήθηκε σωστά η σχέση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ. Ο εργαστηριακός χαρακτήρας της δεν ήταν σαφής ενώ βγήκαν στην επιφάνεια οι μεγάλες διαφορές των επιμορφούμενων μεταξύ τους, σε ό,τι αφορά τη σχέση με τις ΤΠΕ και την διαθεσιμότητα να τις εντάξουν στην παιδαγωγική τους πρακτική. Η συνειδητοποίηση όλων αυτών των δυσκολιών οδήγησε την τελευταία χρονιά σε έναν σχεδιασμό ο οποίος αποδείχτηκε απόλυτα επιτυχής. Την τρίτη χρονιά, η στόχευση της επιμόρφωσης ακριβώς στην κατάδειξη των κακών διδακτικών πρακτικών έπιασε τόπο και, μαζί με την στενότερη και ουσιαστικότερη εποπτεία, κάλυψε σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Παρά τα προβλήματα που εντοπίστηκαν στην επιμόρφωση της Γλώσσας, σημειώθηκε μεγάλη πρόοδος από χρόνο σε χρόνο στη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών στην ΕΔ. Όπως φαίνεται από τις σχετικές εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ, ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί ακολούθησαν καλές πρακτικές όπως είναι η αναζήτηση κατάλληλων κειμένων και ασκήσεων για το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς και η πρωτοβουλία κάποιων φιλολόγων να οργανώσουν σχέδια εργασίας. Θετικό είναι ότι κάποιοι χρησιμοποίησαν το υλικό και στο κανονικό ωράριο, όπως και ότι υπήρξε συνεργασία με τους φιλολόγους του κανονικού ωραρίου για να εντοπίζονται τα προβλήματα των συγκεκριμένων μαθητών και να γίνεται δουλειά πάνω σ' αυτά στην ΕΔ.

Το μάθημα της **Λογοτεχνίας** έχει την ιδιοτυπία ότι δεν είναι υποχρεωτικό να διδάσκεται σε όλα τα σχολεία και τα τμήματα της ΕΔ αλλά αφήνεται στην εκλογή και στην εκτίμηση των αναγκών των μαθητών από τον συντονιστή της ΕΔ και τους εκπαιδευτικούς του κάθε σχολείου. Τούτο γίνεται διότι σε κάθε σχολείο ο αριθμός των ωρών αλλά και οι γενικότερες συνθήκες διεξαγωγής της ΕΔ διαφέρουν και ασφαλώς προτεραιότητα έχει η Γλώσσα. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν Λογοτεχνία είναι ένα υποσύνολο του συνόλου των φιλολόγων. Ο διαχειρίσιμος αριθμός τους και το γεγονός ότι διαλέγουν να διδάξουν Λογοτεχνία από ενδιαφέρον για το γνωστικό αντικείμενο δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης και την ανάπτυξη προσωπικών δεσμών μεταξύ επιμορφωτών και εκπαιδευτικών. Πράγματι, η πορεία της επιμόρφωσης σε αυτό το μάθημα μέσα στην τριετία δεν παρουσιάζει αξιοσημείωτα προβλήματα και ακολουθεί μια ανοδική πορεία, όπως και σε όλα τα μαθήματα άλλωστε. Την πρώτη χρονιά έγινε ένα καλό ξεκίνημα. Υπήρξε ανταπόκριση από τους εκπαιδευτικούς στη γνωριμία με τα διδακτικά υλικά του ΠΕΜ αλλά φάνηκε και το πόση δουλειά χρειάζεται για να εξοικειωθούν οι εκπαιδευτικοί με τις νέες διδακτικές πρακτικές καθώς και η ανάγκη για εργαστηριακής μορφής επιμόρφωση που θα δίνει περιθώριο για ενεργητικότερη συμμετοχή. Η μορφή που επιλέχτηκε για την επιμόρφωση στη Λογοτεχνία (δύο επιμορφώσεις – εργαστήρια για γενικά θέματα

διδασκαλίας και δύο συναντήσεις – συζητήσεις όπου ο κάθε εκπαιδευτικός παρουσίαζε την προσωπική διδακτική πορεία του) ήταν απόλυτα επιτυχής διότι έδινε ευκαιρίες για ανατροφοδότηση και ανταλλαγή εμπειριών ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, απαραίτητη για τη δημιουργία κοινότητας. Η επιμορφωτική παρέμβαση των εποπτιών της Γλώσσας στο μάθημα της Λογοτεχνίας είναι επικουρική ωστόσο έπαιξε και αυτή το ρόλο της. Τα θέματα που επιλέχθηκαν για τα εργαστήρια ανταποκρίθηκαν απολύτως στις ανάγκες των εκπαιδευτικών, όπως και ο βιωματικός χαρακτήρας τους. Δημιουργήθηκε μια ομάδα εκπαιδευτικών που δίδασκαν λογοτεχνία με πάθος, σε στενή συνεργασία με τις υπεύθυνες.

Όπως φαίνεται από τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ αλλά και από τις αναφορές των εκπαιδευτικών στα σεμινάρια της επιμόρφωσης, περιορίστηκαν στο ελάχιστο οι περιπτώσεις εκπαιδευτικών που εμμένουν σε παλαιές πρακτικές, δεν μελετούν το υλικό και δεν έρχονται στις επιμορφώσεις. Τούτο φαίνεται από το επίπεδο των εκθέσεων τους, τον προσεκτικό τρόπο με τον οποίο περιγράφουν την εξέλιξη των μαθητών τους, το γεγονός ότι δεν είχαν σοβαρό ποσοστό διαρροής και, βέβαια, από την ίδια τη βαθμολογική εξέλιξη των μαθητών. Σε κάποιες περιπτώσεις μαθητών, οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να σημειώσουν πως έγιναν μέλη δανειστικών βιβλιοθηκών και διάβαζαν και άλλα βιβλία. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Εχίνου, όπου μαθητές ζήτησαν να δανειστούν βιβλίο το οποίο αναφέρθηκε στο μάθημα και ζήτησαν ακόμη να πάνε στο θέατρο. Οι λόγοι της επιτυχημένης διεξαγωγής της ΕΔ είναι βέβαια η εμπειρία των εκπαιδευτικών (δούλεψαν σε μεγάλο ποσοστό οι ίδιοι για τρίτη συνεχή χρονιά) οι βιωματικές επιμορφώσεις (αναφέρονται πάρα πολλές εκθέσεις σε αυτές) και η εξοικείωση και προσωπική πλέον επικοινωνία με τις υπεύθυνες του μαθήματος. Μάλιστα, την τρίτη χρονιά υπήρξε και αξιοσημείωτη αξιοποίηση ενός μέρους του υλικού της λογοτεχνίας που παλαιότερα παρέμενε ανενεργό διότι θεωρούνταν φιλόδοξο, και συγκεκριμένα της ενότητας της Β' Γυμνασίου «Λόγος και εικόνα: η οπτικοακουστική αφήγηση». Αρκετές τάξεις επεξεργάστηκαν ελληνικές κινηματογραφικές ταινίες, πράγμα πολλαπλώς ωφέλιμο για τη γλωσσική και πολιτισμική εξοικείωση των μαθητών με τον ελληνικό πολιτισμό.

Στο μάθημα των **Μαθηματικών** το επιμορφωτικό έργο για την τριετία εμφανίζεται ισορροπημένο, με σταθερή εξέλιξη από έτος σε έτος. Εκείνο που κάνει τη διαφορά στην επιμόρφωση των Μαθηματικών είναι η σταθερή παρουσία στη Θράκη τριών εποπτιών (ένας για κάθε νομό) με μεγάλη πείρα και στη διδασκαλία των Μαθηματικών αλλά και στη λειτουργία της ΕΔ, καθόσον είναι επιφορτισμένοι με την εποπτεία των σχολείων της ΕΔ γενικά. Τούτο τους δίνει τη δυνατότητα να κάνουν πολλές επισκέψεις στα σχολεία, να αντιμετωπίζουν κάθε πρόβλημα στην εμφάνισή του και επομένως να στηρίζουν αποτελεσματικά τους μαθηματικούς. Και σ' αυτό το μάθημα διαπιστώνεται μια εξέλιξη μέσα στην τριετία. Από την πρώτη γνωριμία με το διδακτικό υλικό των Μαθηματικών και τη διαμόρφωση ενός δυναμικού πλαισίου ανάπτυξης ουσιαστικού διαλόγου ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και στους επιμορφωτές αναφορικά με μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα της εκπαιδευτικής πράξης στα Μαθηματικά που επιτεύχθηκε την πρώτη χρονιά, τη δεύτερη, αξιοποιώντας και τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης, η επιμόρφωση απέκτησε περισσότερο βιωματικό χαρακτήρα και επικεντρώθηκε στο πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τις διάφορες μαθηματικές έννοιες, με δεδομένο

τα προβλήματα της γλώσσας που υπάρχουν και στην εναλλακτική προσέγγιση μαθηματικών εννοιών με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Την τρίτη χρονιά, το επιμορφωτικό έργο συνεχίστηκε και εμπεδώθηκαν οι καλές πρακτικές ενώ η κοινότητα μάθησης ενίσχυσε τους δεσμούς της, με τη σημαντική συμβολή των εποπτών.

Όπως φαίνεται στις ετήσιες εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ της τελευταίας χρονιάς και συγκεκριμένα στο πεδίο «Πεπραγμένα και παρατηρήσεις σχετικά με το υποστηρικτικό έργο» σημειώνεται υψηλός βαθμός ικανοποίησης, σε σχέση με τις επιμορφώσεις, ως προς τη στήριξη της διδακτικής πράξης. Οι επιμορφώσεις με δειγματικές διδασκαλίες που πραγματοποίησαν οι επόπτες, όπως και οι συνδιδασκαλίες αναγνωρίστηκαν ως σημαντικοί τρόποι κατανόησης των καλών διδακτικών πρακτικών. Οι εκπαιδευτικοί επεσήμαναν ως πολύ σημαντικό για την επαγγελματική τους ανάπτυξη το γεγονός ότι ασχολήθηκαν με νέο εκπαιδευτικό υλικό και ότι πιο επίκαιρο υλοποιείται αυτή τη στιγμή στη μαθηματική εκπαίδευση από τη μεριά της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως οι ψηφιακές δραστηριότητες στα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία και το νέο πρόγραμμα σπουδών. Οι περισσότεροι χρησιμοποίησαν αυτά τα υλικά και στο πρωινό πρόγραμμα και τούτο είναι μια μεγάλη επιτυχία.

Η επιμόρφωση στο μάθημα των **Φυσικών Επιστημών** ακολούθησε μια ιδιαίτερη πορεία μέσα στην τριετία. Τον πρώτο χρόνο (στην ουσία το εαρινό εξάμηνο) οργανώθηκαν περισσότερες επιμορφώσεις από κάθε άλλο μάθημα διότι είχαν το σκοπό της διάγνωσης και της στάθμισης των αναγκών των εκπαιδευτικών και των στάσεων τους απέναντι σε διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Τα αποτελέσματα αυτής της διάγνωσης (η εμπειρία των επιμορφώσεων αλλά και οι απαντήσεις σε ένα σύνθετο ερωτηματολόγιο) αναλύθηκαν και αξιοποιήθηκαν για την οργάνωση των επιμορφώσεων τις επόμενες χρονιές.

Τη δεύτερη χρονιά το επιμορφωτικό έργο στις Φυσικές Επιστήμες δεν ήταν μεγάλο σε όγκο (μάλιστα ήταν το μικρότερο σε σχέση με τα άλλα μαθήματα) αλλά τα αποτελέσματα, όπως φαίνονται από τις εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της ΕΔ, δείχνουν μια αυξανόμενη τάση των εκπαιδευτικών να αξιοποιούν δημιουργικά τα διαθέσιμα υλικά και να καταστρώνουν σχετικά καινοτόμες διδασκαλίες (κονστρουκτιβιστικές και κονστρουκσιονιστικές προσεγγίσεις με παρεμβάσεις πάνω σε εργαστηριακά υλικά). Συγκεκριμένα, από 32 εκπαιδευτικούς ΠΕ04 που εργάστηκαν στην ΕΔ του Γυμνασίου και παρακολούθησαν τις επιμορφώσεις, οι 22 έχουν χρησιμοποιήσει στη διδασκαλία τους προσωπικά σχέδια διδασκαλίας με προσεγγίσεις που προτάθηκαν στις επιμορφώσεις ενώ οι μαθητές φαίνεται να έχουν πετύχει βελτίωση της βαθμολογίας τους σε ποσοστά πάνω από 55% (δειγματοληπτικός έλεγχος από τις αναφορές των εκπαιδευτικών). Η διαφοροποίηση των διδασκαλιών αυτών με βάση τα χαρακτηριστικά των μαθητών παρέμεινε ωστόσο χαμηλή. Οι διδάσκοντες θεωρούν γενικά ομοιογενή τον πληθυσμό των μαθητών τους με βάση το χαρακτηριστικό της γλωσσομάθειας και δεν λαμβάνουν υπόψη τους ότι και οι μειονοτικοί μαθητές διαφοροποιούνται μεταξύ τους με βάση τα μαθησιακά τους προφίλ. Έτσι, 2 μόνο από τους 32 εκπαιδευτικούς φαίνεται να χρησιμοποίησαν στη διδασκαλία τους και σε λίγα μαθήματα, διαφοροποιημένα σχέδια διδασκαλίας.

Την τρίτη χρονιά, φάνηκε από την πρώτη επιμόρφωση ότι το κοινό των εκπαιδευτικών ήταν κατά κανόνα ενημερωμένο για τις διδακτικές προτάσεις και τα υλικά του Προγράμματος, οπότε αποφασίστηκε η δεύτερη επιμόρφωση να απευθυνθεί σε όλους τους εκπαιδευτικούς ΠΕ4 της Θράκης προκειμένου να παρουσιαστεί μια καινοτόμος διδακτική προσέγγιση στις Φυσικές Επιστήμες που είχε αναπτυχθεί στο πλαίσιο μιας άλλης δράσης του ΠΕΜ, της πιλοτικής εφαρμογής των νέων διδακτικών υλικών. Με αυτόν τον τρόπο ολοκληρώθηκε το τριετές επιμορφωτικό έργο στις ΦΕ.

Οι εκθέσεις εκπαιδευτικού έργου της τρίτης χρονιάς αποτυπώνουν το αποτέλεσμα των επιμορφωτικών παρεμβάσεων της τριετίας του προγράμματος. Το συμπέρασμα που εξάγεται από αυτές είναι ότι η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για περισσότερα από ένα χρόνια και κυρίως η προσαρμογή των επιμορφωτικών προσεγγίσεων στην εξέλιξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών (μετατόπιση από τη βασική διδακτική θεματολογία προς καινοτόμες προτάσεις) έχει θετικά αποτελέσματα. Το συμπέρασμα αυτό το επιβεβαιώνουν οι δείκτες επιτυχίας των εκπαιδευτικών από χρονιά σε χρονιά, καθώς και οι αυξανόμενες θετικές τους στάσεις έναντι του παραγόμενου απ' αυτούς διδακτικού έργου και των υποστηρικτικών υπηρεσιών του Προγράμματος. Το επιβεβαιώνει επίσης η συγκριτικά χαμηλότερη αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών που έχουν μικρότερους χρόνους επιμόρφωσης και εμπλοκής με το Πρόγραμμα, λ.χ. των εκπαιδευτικών στον Νομό Έβρου σε σχέση με αυτή στους Νομούς Ξάνθης και Ροδόπης).

Με βάση τους άξονες που θέσαμε στην αρχή της ενότητας των συμπερασμάτων, το γενικό συμπέρασμα που εξάγεται είναι πως το επιμορφωτικό έργο του ΠΕΜ είχε μια αναμφισβήτητη εξέλιξη στην τριετία. Παρόλη τη συσσωρευμένη εμπειρία από προηγούμενες φάσεις του προγράμματος, οι ανάγκες και το προφίλ του εκπαιδευτικού πληθυσμού της Θράκης αλλάζουν διαρκώς (καθώς και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός πληθυσμός ανανεώνεται) και η σύναψη δεσμών εμπιστοσύνης και ουσιαστικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών είναι μια υπόθεση που παίρνει χρόνο. Η αλλαγή διδακτικών πρακτικών εκ μέρους των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών και η συνεπαγόμενη πρόοδος των μουσουλμάνων μαθητών έγινε οπωσδήποτε φανερό στο δεύτερο και πολύ περισσότερο στον τρίτο χρόνο αλλά η προσπάθεια αυτή πρέπει να είναι αδιάκοπη για να σταθεροποιηθούν τα αποτελέσματα.

Ένα μελλοντικό επιμορφωτικό πρόγραμμα για τους εκπαιδευτικούς της Β/θμιας εκπαίδευσης της Θράκης θα πρέπει να πάρει υπόψη του μερικούς παράγοντες που αναδείχθηκαν ως κρίσιμοι για την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων:

- Τη διαφοροποίηση του επιστημονικού και επαγγελματικού προφίλ της κάθε ειδικότητας εκπαιδευτικών και την αντίστοιχη διαφοροποίηση στους τρόπους προσέγγισής τους.
- Την έγκαιρη και σαφή οριοθέτηση της ομάδας στόχου της επιμόρφωσης και την προσεκτική καταγραφή των αναγκών της.
- Τη βιωματική – εργαστηριακή μορφή των επιμορφωτικών συναντήσεων.
- Τη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης η οποία θα αποτελείται από τους επιμορφωτές και τους επιμορφούμενους, θα θεσπίσει σταθερά

κανάλια επικοινωνίας και θα εμπεδώσει σταδιακά σχέσεις εμπιστοσύνης και ελεύθερης ανταλλαγής ιδεών.

- Την ύπαρξη επιμορφωτών /εποπτών της Ενισχυτικής διδασκαλίας οι οποίοι εδρεύουν στη Θράκη, επισκέπτονται τα σχολεία, συναντούν τους εκπαιδευτικούς σε μικρές ομάδες και γενικά λειτουργούν ως σταθεροί υποστηρικτές της διδακτικής πράξης και διάμεσοι ανάμεσα στους επιμορφωτές – υπευθύνους των μαθημάτων και τους εκπαιδευτικούς.
- Την ισορροπία ανάμεσα στην εμπέδωση των βασικών καλών διδακτικών πρακτικών και την ανανέωσή τους με καινοτόμες διδακτικές προτάσεις έτσι ώστε να επιτυγχάνεται σταθεροποίηση του θετικού αποτελέσματος αλλά και διαρκής πρόκληση για βελτίωση και εξέλιξη.

7. ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Ακριβώς επειδή θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα των επιμορφώσεων φαίνονται και πιστοποιούνται από την ποιότητα της δουλειάς των εκπαιδευτικών της ΕΔ, αποφασίστηκε στο Συμπόσιο «Καινοτόμες πρακτικές στην εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας στη Θράκη» που οργάνωσε το ΠΕΜ τον Οκτώβριο 2012 στην Κομοτηνή να μη γίνει ξεχωριστή παρουσίαση του επιμορφωτικού προγράμματος αλλά να παρουσιαστεί η δουλειά στην ΕΔ επιμορφωμένων εκπαιδευτικών. Οι συμμετοχές στο συνέδριο επομένως με σχετικό θέμα ήταν:

- Χ. Σακονίδης, «Τα μαθήματα της ΕΔ στη Β/θμια εκπαίδευση: επιτεύγματα και υποχωρήσεις μιας δεκαετούς διδακτικής παρέμβασης στην εκπαίδευση των μαθητών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης».
- Αντιγόνη Μασιάλα, «Τα Μαθηματικά στο Πρόγραμμα ΕΔ στο Γυμνάσιο»
- Ιωάννης Καλαϊτζής, «Η σύμβαση – σχέση μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτικού. Το πρόγραμμα ΕΔ σε αντιστοιχία με το ωρολόγιο πρόγραμμα με αφορμή το μάθημα της Λογοτεχνίας».
- Χρύσα Δούρου, «Μια φίλια - δύο γλώσσες. ΕΔ στο μάθημα της Γλώσσας».
- Ελεονώρα Κατσαντούρα, «Διδασκαλία των comics στην Α' Γυμνασίου της ΕΔ»
- Μπεγκιούλ Μπουρμπούν, «Ποίηση και τραγούδι στην Α' Γυμνασίου της ΕΔ».

Παρακάτω στο Παράρτημα επισυνάπτονται τρεις από τις παραπάνω δειγματοληπτικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2012

Η σύμβαση-σχέση μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτικού στο πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων σε αντιστοιχία με το πρωινό πρόγραμμα, με αφορμή το μάθημα της Λογοτεχνίας

Γιάννης Καλαϊτζής

Όπως προδίδει το θέμα της ομιλίας μου, θα εξετάσω συνοπτικά τη σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή στο μάθημα της λογοτεχνίας, σε διαφορετικά διδακτικά πλαίσια, δηλαδή στο πρωινό πρόγραμμα και στο πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων. Έπειτα, θα προσπαθήσω με βάση τα συγκριτικά δεδομένα, να εξάγω ορισμένα συμπεράσματα σε σχέση με την αξιολόγηση του μαθητή στη λογοτεχνία και το κατά πόσο αυτή είναι εφικτή στα πλαίσια που το πρωινό πρόγραμμα και το ελληνικό κράτος ορίζουν. Εδώ, η λέξη κλειδί για το δίπολο εκπαιδευτικού-μαθητή είναι η λέξη σχέση. Αυτό, γιατί σχέση σημαίνει (και μ' αυτήν την έννοια χρησιμοποιείται στην παρούσα εισήγηση) αλληλεξάρτηση και βέβαια προσδοκίες που συναντώνται.

Έτσι, λοιπόν, στο πρωινό ωρολόγιο πρόγραμμα ο μαθητής, στα πλαίσια του τρόπου λειτουργίας του σχολείου, αντιμετωπίζει το μάθημα συνήθως ως κάτι που λαμβάνει χώρα έξω από τον ίδιο και αυτό που αναμένεται από εκείνον, είναι ένα ισοδύναμο κατανόησης-απόδοσης και πολλές φορές, αφομοίωσης, το οποίο υφέρπει συνεχώς στη συμπεριφορά του εντός της τάξης. Επίσης, ιδιαίτερα οι μουσουλμάνοι μαθητές, έρχονται σε επαφή στη λογοτεχνία με κείμενα αυξημένης δυσκολίας, τα οποία εντείνουν την αδιαφορία τους από τη στιγμή που, ήδη γλωσσικά, αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες. Ταυτόχρονα ο τρόπος διδασκαλίας και κυρίως τα ζητούμενα από τον μαθητή, πολλές φορές αποτελούν τον πιο σύντομο δρόμο για να χάσει το παιδί το ενδιαφέρον του για το λογοτεχνικό κείμενο. Τα ζητούμενα αυτά κατευθύνουν τον μαθητή σε έτοιμες νόρμες απαντήσεων, σε κατάτμηση του λογοτεχνικού νοήματος και δυστυχώς στην πλήρη επικράτηση των γνωσιακών στόχων έναντι των συναισθηματικών.

Ο εκπαιδευτικός από την άλλη, με τις κατευθύνσεις ενός αναλυτικού προγράμματος να περιλαμβάνουν μεγαλεπήβολους στόχους, δύσκολα υλοποιήσιμους στην τάξη, αρκετή σε έκταση και διάσπαρτη ως προς τα θέματα ύλη και βέβαια περιορισμό χρόνου, αλλά και υλικότεχνικών μέσων πολλές φορές, καλείται να διατρέξει μεγάλο μέρος της ύλης και να ποσοτικοποιήσει την απόδοση των μαθητών του. Μιλάμε πάντα για αξιολόγηση κυρίως ποσοτικών δεικτών (βαθμός, τεστ, διαγώνισμα, εξετάσεις), ενώ ένα μάθημα όπως η λογοτεχνία δεν μπορεί κατά τη γνώμη του ομιλούντος να συμπυκνωθεί σε δείκτες και να ποσοτικοποιηθούν τα εξαγωγή συμπεράσματα, γιατί είναι ένα αντικείμενο που δεν σε εξειδικεύει σε κάτι, μπορεί όμως υπό προϋποθέσεις να σου διευρύνει τους ορίζοντες, μέσω των παραδειγματικών, αλλά και των αποτρεπτικών προτύπων των

κειμένων και βέβαια μέσω της αλληλεπίδρασης με ιδέες και ήρωες που κινητοποιούν την σκέψη.

Αλλά ας επανέρθουμε. Δουλεύοντας, επομένως, και οι δύο πόλοι (μαθητής-εκπαιδευτικός) σε προκάτ φόρμες και παίρνοντας υπόψη μας και τις συγκεκριμένες επιπλέον δυσκολίες, που, όπως προαναφέρθηκε, αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές, οδηγούμαστε σε μια σχέση στη βάση της ωφέλειας. Μιας ωφέλειας που για το μαθητή μεταφράζεται κατά πρώτο και κύριο λόγο σε βαθμούς και για τον καθηγητή σε βαθμούς επίσης, των μαθητών του φυσικά. Αυτή η σχέση καθορίζει κατά μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά και την κινητικότητα του μαθητή στην τάξη και αποτελεί, ενδεχομένως, και έναν βασικό λόγο μαζί με άλλους, που πολλές φορές η βελτίωση που παρατηρείται στην απόδοση, αλλά και στο ενδιαφέρον ενός παιδιού στο πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων δεν συνάδει με την αντίστοιχη παρουσία του στο πρωινό πρόγραμμα.

Περνώντας στην εκπαιδευτική συνθήκη του προγράμματος εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων, η διαφορά ανάμεσα στη σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή γίνεται πρόδηλη. Σαφώς, δεν παραγνωρίζονται τα δεδομένα που αλλάζουν ως προς τη λειτουργία και τη σύνθεση της τάξης, όπως ότι τα τμήματα είναι ολιγομελή, ότι ο μουσουλμάνος μαθητής αισθάνεται πιο οικεία σ' ένα περιβάλλον όπου όλοι αντιμετωπίζουν λίγο-πολύ τα ίδια προβλήματα με τον ίδιο και πως δεν αντιμετωπίζει το φόβο του λάθους σε παρόμοιο βαθμό απ' ότι στο πρωινό πρόγραμμα.

Παρόλα αυτά, όμως, η συμμετοχή του μαθητή δεν είναι εξασφαλισμένη λόγω των προαναφερθέντων παραγόντων. Γιατί ο μαθητής μπορεί να εξακολουθήσει να αισθάνεται το μάθημα ως ένα εξωτερικό ερέθισμα, που αναμένει αντίδραση από τον ίδιο και τον καθηγητή ως φορέα αυτού του δυσνόητου πολλές φορές ερεθίσματος. Η μεγάλη αλλαγή στη σύμβαση-σχέση μεταξύ των δύο πόλων ξεκινά, όταν το παιδί αντιλαμβάνεται δύο βασικούς αρχικούς παράγοντες να διαφοροποιούνται. Πρώτον ότι το μάθημα, όπως και οι εργασίες του, δεν βαθμολογείται κάτι που αφαιρεί από τη σύμβαση-σχέση τη βάση της ωφέλειας ως προς τον βαθμό και για τους δύο πόλους. Δεύτερον ότι το πρόγραμμα περιλαμβάνει δικό του διδακτικό υλικό, επομένως το μάθημα δεν λειτουργεί σαν παραλλαγή ενός φροντιστηρίου, όπου ο μαθητής προετοιμάζεται και εξασκείται πάνω στο διδακτικό υλικό του πρωινού προγράμματος. Οι δύο αυτοί παράγοντες, συνεπικουρούνται και από άλλους εξίσου σημαντικούς, οι οποίοι γίνονται πιο ξεκάθαροι καθώς ο μαθητής παρακολουθεί για κάποιο χρονικό διάστημα τα μαθήματα. Τέτοιοι παράγοντες είναι η συνοχή των θεματικών ενοτήτων του διδακτικού υλικού, αλλά και τα διαφορετικά ζητούμενα από τον καθηγητή του μαθήματος.

Ο εκπαιδευτικός της λογοτεχνίας στο πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων ξεκινά από μια εντελώς διαφορετική οπτική. Η οπτική αλλάζει, διότι πλέον δεν αποτελεί πυξίδα του το διαγώνισμα, το τεστ, ο βαθμός, αλλά η συνεχής τριβή και η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή του μαθητή σε κάτι το οποίο περιλαμβάνει και τον ίδιο. Οι στόχοι που θέτει το πρόγραμμα για το μάθημα, περιλαμβάνουν σαφέστατα στοιχεία ως προς τη συναισθηματική νοημοσύνη του μαθητή. Επίσης, το υλικό του μαθήματος, δίνει την ευχέρεια στον εκπαιδευτικό να ωθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν όχι μόνο δια του προφορικού ή γραπτού λόγου τους, αλλά και με τη ζωγραφική τους, το σχέδιο τους, το παιχνίδι τους (βιωματική προσέγγιση της λογοτεχνίας). Έτσι, το μάθημα, επαναλαμβάνω,

αρχίζει να γίνεται εσωτερικό ερέθισμα δημιουργικότητας, γιατί έχει διευρυνθεί το φάσμα των πιθανών διεξόδων έκφρασης που δίνει στο παιδί. Επιπλέον οι διδακτικές ενότητες, οι οποίες έχουν συγκεκριμένη θεματολογία, αποσύρουν το άγχος της πλήρους εξέτασης ενός φαινομένου σε ένα και μόνο λογοτεχνικό κείμενο. Συνάμα, επιτρέπουν στους μαθητές να υπερβούν τις γλωσσικές δυσκολίες, καθότι δεν επικεντρώνονται στην πλήρη κατανόηση των όρων ενός και μόνο κειμένου, κατορθώνοντας χωρίς πίεση χρόνου να αντιληφθούν την ουσία μιας θεματικής ενότητας.

Συγκρίνοντας τώρα τις δύο διδακτικές πράξεις, παρατηρούμε μια ουσιαστική όσο και αναγκαία αλλαγή στη σχέση των δύο πόλων. Ο μαθητής εφορμώντας από το διαφορετικό διδακτικό περιβάλλον, νιώθει απελευθερωμένος και έτοιμος να συνεισφέρει με τις δυνάμεις και τις δεξιότητες και τις προϋπάρχουσες γνώσεις που ο ίδιος έχει. Αυτό στη λογοτεχνία είναι πολύ έκδηλο, διότι παρατηρείται –και έχω και προσωπική πείρα επ’ αυτού– μαθητές οι οποίοι δεν έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το πρωινό μάθημα και η κινητικότητά τους ήταν περιορισμένη έως μηδενική, αντιδιαμετρικά στο πρόγραμμα να περιμένουν να ζωγραφίσουν τον δικό τους ήρωα στα κόμικς ή να διαβαστεί η δική τους μετάφραση από ένα τραγούδι σε τουρκικό στίχο. Συν τω χρόνω, η αξιολόγησή του παιδιού παίρνει τη μορφή του ενδιαφέροντος προς το μάθημα και της μεγαλύτερης συσχέτισης ερεθισμάτων και βιωμάτων που είχε στη διάρκεια του σχολικού έτους.

Ο έτερος πόλος, ο εκπαιδευτικός, δεν έχει ως μέτρο σύγκρισης τις βαθμολογίες, ούτε τον απασχολεί πρωτίστως η βελτίωση του μαθητή σε απαντήσεις που θα τον περιορίσουν. Αντίθετα, τον ενδιαφέρουν οι αντιδράσεις του μαθητή στα λογοτεχνικά ερεθίσματα, η δημιουργικότητα που επιδεικνύει ο τελευταίος και η σύνδεση κάθε θεματικής ενότητας με βιώματα από την ζωή και τα ενδιαφέροντα του παιδιού. Όλα τα παραπάνω συντείνουν στην προσπάθεια του εκπαιδευτικού να γίνει συμμετοχος ο μαθητής στην διδασκαλία του μαθήματος και να διευρύνει την κυρίαρχη στο μυαλό των παιδιών άποψη για το τι είναι λογοτεχνία, ειδικά σε σχέση με το πρωινό πρόγραμμα, μεταλαμπαδεύοντάς τους την ιδέα και αξία της ενσυναίσθησης.

Φτάνοντας σε αυτό το σημείο, πρέπει να διερωτηθούμε τι απέγινε η σχέση στη βάση της ωφέλειας (με αναφορά στους βαθμούς) μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή. Η σχέση υπόρρητα, αργά, αλλά σταθερά, μεταλλάσσεται σε σχέση στη βάση της δημιουργικότητας. Δεν πρέπει να μας κάνει να αντιδρούμε αυτό το συμπέρασμα. Όταν ένας μαθητής ενδιαφέρεται να έρθει στο μάθημα –μην ξεχνάμε πως εκλείπει και ο εξαναγκαστικός παράγοντας των απουσιών– γιατί έχει κάτι να προσφέρει σε αυτό, πέρα από αυτά που θα διδαχθεί, τότε μιλάμε για ένα εντελώς διαφορετικό δίπολο. Ένα δίπολο, όπου τα δύο μέρη από το ισοδύναμο κατανόησης-απόδοσης, έχουν περάσει σε μια λειτουργία ενός ισοσκελούς τριγώνου ενδιαφέροντος-συμμετοχής-δημιουργίας, όπου η βάση του τριγώνου είναι το ενδιαφέρον και η συμμετοχή και η κορυφή η δημιουργία. Το κέντρο σαφέστατα καταλαμβάνει η λογοτεχνία.

Συμπερασματικά, η αξιολόγηση του μαθήματος της λογοτεχνίας, όπως και κάθε μαθήματος, πρέπει όσο το δυνατόν λιγότερο να ακολουθεί ισοπεδωτικές και οριζόντιες πρακτικές, όπως είναι το διαγώνισμα, το τεστ και οι προκάτ απαντήσεις στις ερωτήσεις του βιβλίου. Γιατί πως είναι δυνατόν μία πρακτική αξιολόγησης (όπως π.χ το διαγώνισμα) να είναι εξίσου αποδοτική σε κάθε διδακτικό αντικείμενο;

Ο προβληματισμός είναι κάτι παραπάνω από υπαρκτός και η απάντηση δεν είναι εύκολη. Όμως, όσον αφορά τη λογοτεχνία, αναμφίβολα, το πως κάποια ερεθίσματα θα πάρουν θέση στο υποσυνείδητο του παιδιού και θα το συνεπάρουν ή σε ποιες σκέψεις θα το οδηγήσουν, δεν είναι κάτι που είναι μετρήσιμο άμεσα ποσοτικά. Μια αξιολόγηση που θα συμπεριελάμβανε αρκετούς (αν όχι, τους περισσότερους) στόχους στη βάση της συναισθηματικής νοημοσύνης, η οποία θα εξέταζε τη διεύρυνση του πεδίου προσέγγισης ερεθισμάτων (και κινήτρων) του μαθητή θα ήταν ίσως καταλληλότερη. Μια αξιολόγηση που δεν θα ξεχνούσε τις δυνατότητες που δίνει το παιχνίδι στα πλαίσια μιας διαλεκτικής παιχνιδιού – δημιουργίας. Μια αξιολόγηση που δεν θα αποσκοπούσε στο να περάσει ή όχι ο μαθητής την τάξη, αλλά στο να εξετάσει κατά πόσο ο μαθητής ξεδίπλωσε τις ικανότητες και τις δεξιότητές του.

Κλείνοντας θέλω να πω, πως αυτή η εισήγηση δεν γράφτηκε με σκοπό να υπερτονίσει την «καλή» διδακτική στη λογοτεχνία στο πλαίσιο του προγράμματος μουσουλμανοπαίδων σε σχέση με την «κακή» διδακτική της λογοτεχνίας στο πρωινό πρόγραμμα. Εντούτοις, το πρόγραμμα αποτελεί μια καλή αφετηρία να επανεξεταστούν κάποια πράγματα, όπως η αξιολόγηση των μαθητών και η σχέση τους με το μάθημα, ειδικά από τη στιγμή που κάποιες φορές γινόμαστε μάρτυρες των αλλαγών στη σχέση αυτή. Η λογοτεχνία είναι έκφραση και συναίσθημα και το μάθημα πρέπει να ξεκινά από αυτά. Εντέλει, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η λογοτεχνία είναι μορφή τέχνης και η τέχνη δεν μπορεί να διδαχθεί αν ταυτόχρονα δεν βιωθεί.

Διδασκαλία των comics στην Α' Γυμνασίου της ΕΔ

Ελεονώρα Κατσαντούρα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Κατά την περσινή σχολική χρονιά 2011-2012, στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, δίδαξα το μάθημα της Λογοτεχνίας στα δύο τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας της Α' τάξης του Γυμνασίου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Σαπών από το Νοέμβριο του '11 μέχρι το Μάιο του '12. Ο αριθμός των μαθητών που παρακολούθησαν τα μαθήματα ήταν 10 και 12 στα δυο τμήματα (Α1 και Α2) αντίστοιχα, ενώ οι θεματικές ενότητες στις οποίες επικεντρώθηκαν τα μαθήματα ήταν οι τρεις που προτείνονται από το Π.Ε.Μ. για το μάθημα της Λογοτεχνίας: α) Λόγος και Εικόνα: Τα κόμικς, β) Ποίηση και Τραγούδι και γ) Το Παιχνίδι στη Λογοτεχνία.

Η σύσταση των τμημάτων ως προς το γλωσσικό επίπεδο των μαθητών ήταν σχετικά ανομοιογενής. Σε κάθε τμήμα η πλειοψηφία των μαθητών βρισκόταν σε μέτριο επίπεδο, αντιμετωπίζοντας αρκετές από τις τυπικές δυσκολίες των μαθητών της μειονότητας είτε στην προφορική έκφραση είτε την κατανόηση εκτενούς πεζού κειμένου. Παράλληλα υπήρξε ένα μικρό ποσοστό μαθητών(της τάξης του ενός ή δυο μαθητών σε κάθε τμήμα) με αρκετά καλό γλωσσικό επίπεδο και με πολύ καλές επιδόσεις στα μαθήματα του κανονικού ωραρίου του σχολείου, ενώ αντίθετα υπήρξαν και ελάχιστοι μαθητές(1-2 συνολικά) το γλωσσικό επίπεδο των οποίων ήταν αρκετά αδύναμο, με σοβαρές δυσκολίες τόσο στην προφορική και γραπτή έκφρασή τους στα ελληνικά, όσο και στην κατανόηση κειμένου.

Ωστόσο παρά τις διαφορές τους ως προς το γλωσσικό επίπεδο, κοινό χαρακτηριστικό όλων των μαθητών υπήρξε το γεγονός ότι δεν είχαν παρακολουθήσει ξανά στο παρελθόν αυτού του είδους μαθήματα, γι' αυτό αρχικά επιχειρήθηκε η εισαγωγή τους στο πνεύμα, το ύφος και τη μορφή των μαθημάτων της Ε.Δ. στη Λογοτεχνία. Διευκρινίστηκε δηλαδή ο «παιγνιώδης» χαρακτήρας του μαθήματος και ο στόχος του να δημιουργήσει στην τάξη συνθήκες μιας «λέσχης ανάγνωσης» στην οποία τα βασικά χαρακτηριστικά θα ήταν η ανάγνωση κειμένων διαφόρων ειδών, η ανταλλαγή απόψεων, ο προβληματισμός και η δημιουργική έκφραση των μαθητών. Παράλληλα τονίστηκε ότι το μάθημα δεν επρόκειτο να έχει «φροντιστηριακό» χαρακτήρα και ότι θα ήταν απαλλαγμένο από το άγχος της βαθμολόγησής. Όλα αυτά λειτούργησαν σαν εσωτερικά κίνητρα στους μαθητές για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. Η ανταπόκρισή τους υπήρξε ιδιαιτέρως θετική, κάτι που φάνηκε τόσο από τη συχνότητα της παρουσίας τους στα μαθήματα, όσο και από τη συμμετοχή τους στις διάφορες δραστηριότητες.

Η ΕΝΟΤΗΤΑ «ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ: ΤΑ ΚΟΜΙΚΣ»

Παρακάτω θα παρουσιάσω τα βασικά σημεία της διδασκαλίας της πρώτης διδακτικής ενότητας «Λόγος και Εικόνα: τα Κόμικς», η οποία λόγω του χαρακτηριστικού της ότι συνδυάζει τη λογοτεχνική διδασκαλία με την επικοινωνία μέσω των εικόνων, είχε μεγάλη απήχηση στους μαθητές και προσφέρθηκε για την παραγωγή ποικίλων δραστηριοτήτων εκ μέρους όλων των μαθητών, ανεξάρτητα του γλωσσικού τους επιπέδου.

Η διδασκαλία της ολοκληρώθηκε σε 12 διδακτικές ώρες για το κάθε τμήμα. Οι μαθητές ήρθαν σε πρώτη φάση σε επαφή με κόμικς (εικονογραφηγήματα) σε φωτοτυπίες ή σε τεύχη που έμειναν στην τάξη προς δανεισμό και έγινε μια πρώτη προσέγγιση των χαρακτηριστικών του λογοτεχνικού αυτού είδους και των διαφορών τους από τα πεζά κείμενα, τα οποία διδάσκονται στο σχολείο στο πλαίσιο του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Δεδομένης της περιορισμένης ελληνομάθειας της πλειοψηφίας των μαθητών και των δυσκολιών τους στην ανάγνωση και την κατανόηση κειμένου, η διδασκαλία της ενότητας επικεντρώθηκε σε μικρής έκτασης κόμικς τα οποία ήταν απλά, προσιτά στο επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και μονοθεματικά. Ωστόσο, υπήρξαν και ορισμένοι μαθητές(5-6 συνολικά) που θέλησαν να έρθουν σε επαφή και με εκτενέστερα κόμικς κι έτσι δανείστηκαν τεύχη με δυσκολότερου επιπέδου κόμικς, η ανάγνωση των οποίων έγινε σε ώρες εκτός μαθήματος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι διάφορες δραστηριότητες με τις οποίες καταπιάστηκαν οι μαθητές στην ενότητα αυτή ήταν γραπτές και προφορικές, ατομικές και ομαδικές και ως επί το πλείστον προσαρμοσμένες στο επίπεδο και τα ενδιαφέροντά τους. Ο στόχος των δραστηριοτήτων ήταν αφενός να κατανοηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό οι συμβάσεις των κόμικς, αφετέρου να αποκτήσουν οι μαθητές μακροπρόθεσμα την ικανότητα να δημιουργούν και να εκφράζονται μέσα από τα δικά τους κόμικς.

Όσον αφορά τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν σε προφορικό επίπεδο, οι οποίες ήταν και οι συχνότερες, στόχος τους κυρίως ήταν η κατανόηση και η ερμηνεία του κεντρικού νοήματος σε κάθε κόμικς, καθώς και η ανάπτυξη γενικότερων συζητήσεων για το εκάστοτε θέμα (π.χ. η θέση και τα καθήκοντα του

παιδιού μέσα στην οικογένεια) και η σύνδεσή του με την καθημερινότητα και τις εμπειρίες των μαθητών. Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν θετικά σε προφορικού τύπου ερωτήσεις. Προσπάθησαν, παρά τις δυσκολίες τους στην έκφραση, να αναπτύξουν προφορικό λόγο και να εκφράσουν ο καθένας, ανάλογα με τις δυνατότητές του, τις ιδέες και τις απόψεις τους. Οι προφορικές δραστηριότητες βοήθησαν πολλούς από τους μαθητές να ξεπεράσουν ως ένα βαθμό το άγχος μιας πιθανής γελοιοποίησης τους από τους συμμαθητές τους, κάτι που αισθάνονται συχνά στο κανονικό ωράριο του σχολείου, και να συνηθίσουν να εκφράζονται με μεγαλύτερη άνεση στην ελληνική γλώσσα.

Πέρα όμως από το προφορικό, τα κόμικς προσέφεραν τη δυνατότητα έκφρασης των μαθητών και σε γραπτό επίπεδο. Οι βασικότερες γραπτές δραστηριότητες που ανέπτυξαν οι μαθητές ήταν οι εξής:

1) Τοποθέτηση των διαλόγων στη σωστή σειρά:

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων στις οποίες δόθηκαν διαφορετικά κόμικς, από τα μπαλονάκια των οποίων είχαν προηγουμένως αφαιρεθεί οι διάλογοι. Τα κομμάτια του διαλόγου δόθηκαν στις ομάδες ανακατεμένα, προκειμένου να τοποθετηθούν από τους μαθητές στην κατάλληλη σειρά, ώστε ο διάλογος να βγάζει νόημα. Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές ασκήθηκαν στην παρακολούθηση της εξέλιξης της ιστορίας χωρίς τη βοήθεια του λόγου, βασισμένοι μόνο στην εικόνα και στη συνέχεια στην αντιστοίχιση εικόνας και λόγου. Η δραστηριότητα αυτή δεν δυσκόλεψε ιδιαίτερα τους μαθητές.

2) Συμπλήρωση κενών 'μπαλονιών' και 'σύννεφων' με ιδέες των μαθητών:

Κατά τη δραστηριότητα αυτή δόθηκαν στους μαθητές, οι οποίοι δούλεψαν ατομικά ή σε δυάδες, κόμικς από τα οποία έλλειπαν όλοι ή μέρος των διαλόγων, τους οποίους κλήθηκαν να συμπληρώσουν οι μαθητές ελεύθερα, βασιζόμενοι στην εξέλιξη της ιστορίας βάσει της εικόνας που έβλεπαν. Η δραστηριότητα αυτή ήταν επίσης επιτυχής, αφού λίγο ή πολύ όλοι οι μαθητές κατάφεραν να φτιάξουν δικούς τους διαλόγους, από τους οποίους άλλοι ήταν αρκετά απλοϊκοί και άλλοι πιο πρωτότυποι.

3) Δημιουργία κόμικς από τους ίδιους τους μαθητές (εικονογράφηση και διάλογοι):

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές, έχοντας εμπειρία σε ικανοποιητικό βαθμό τους κώδικες και τις συμβάσεις της εικονογραφημένης, δημιούργησαν κυρίως σε ατομικό επίπεδο τα δικά τους κόμικς με ιστορίες εμπνευσμένες από τις τρεις θεματικές ενότητες, δείχνοντας μάλιστα ιδιαίτερη προτίμηση στη θεματική ενότητα «σχολική ζωή». Τα κόμικς που έφτιαξαν οι μαθητές ήταν είτε φανταστικά είτε εμπνευσμένα από την καθημερινή τους ζωή, ενώ κάποιοι αξιοποίησαν και διδακτικές ενότητες από μαθήματα του σχολείου (π.χ. το κεφάλαιο της εισαγωγής στην Ομήρου Οδύσεια). Η δραστηριότητα αυτή έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να εκφραστούν δημιουργικά, τόσο μέσω των διαλόγων όσο και μέσω της εικονογράφησης. Οι λιγότερο καλοί στη ζωγραφική δημιούργησαν τους ήρωές τους με τη μέθοδο του κολλάζ.

4) Δραματοποίηση σύντομης έκτασης κόμικς σε μορφή σκετς:

Η δραστηριότητα αυτή προέκυψε αυθόρμητα στην τάξη από κάποιους μαθητές που θέλησαν να δώσουν μια «θεατρική» πινελιά στη διδασκαλία των κόμικς. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιώντας κάποια καρτέ ή ολόκληρα κόμικς που τους έκαναν εντύπωση(κυρίως από τη θεματική ενότητα «χιούμορ»), χρησιμοποιώντας την

κεντρική τους ιδέα σαν βάση για αυτοσχεδιασμό, δημιούργησαν σκετς των δυο ή τριών ατόμων με δικούς τους διαλόγους παρουσιάζοντάς τα στο τέλος του μαθήματος. Αυτό βοήθησε τόσο στο να κατανοηθούν τα νοήματα των κόμικς αυτών καλύτερα, όσο και στο να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές δημιουργικά τη γλώσσα.

5) Επαναληπτικές εργασίες μαθητών και αξιολόγηση της ενότητας:

Μετά το τέλος της διδασκαλίας της ενότητας, με τη μορφή ατομικής εργασίας και με στόχο την επανάληψη των βασικών σημείων της ενότητας, όλοι οι μαθητές ανέλαβαν να ασχοληθούν στο σπίτι τους με ένα διαφορετικό κόμικ ο καθένας, βάσει των οποίων απάντησαν σε μια σειρά ερωτήσεων κατανόησης (σχετικά με τον τίτλο, τους ήρωες, το κεντρικό θέμα κλπ), ενώ παράλληλα απάντησαν και σε μια σειρά ερωτήσεων αξιολόγησης της ενότητας και αυτοαξιολόγησης της επίδοσής τους και των γνώσεων που αποκόμισαν. Από τις απαντήσεις των μαθητών προέκυψε ότι η ενότητα «Λόγος και εικόνα: Τα Κόμικς» άρεσε στην πλειοψηφία των μαθητών και τους βοήθησε, έστω και λίγο, στο να βελτιώσουν το γλωσσικό τους επίπεδο.

6) Ομαδικές δραστηριότητες με θέμα την Ε.Ε. και τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας της ενότητας για τα κόμικς, με αφορμή μια σειρά από καρέ από κόμικς σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Δικαιώματα του Παιδιού που είχαν δοθεί στους μαθητές, προέκυψε η ενασχόληση των μαθητών με ένα project με τα παραπάνω θέματα, η οποία αποτέλεσε επέκταση της ενότητας των κόμικς και εφαρμογή όσων τα παιδιά είχαν διδαχτεί. το οποίο αφιερώθηκαν 4 διδακτικές ώρες. Τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με ενημερωτικό υλικό για τα δυο αυτά θέματα και αξιοποιώντας το εικονογραφημένο κυρίως κομμάτι του υλικού καθώς και τις προσωπικές τους γνώσεις δημιούργησαν τις ομαδικές τους εργασίες βασισμένοι στην τεχνική των κόμικς.

7) Αξιοποίηση της τεχνικής των κόμικς στις επόμενες διδακτικές ενότητες:

Μια επιπλέον απόδειξη ότι οι γνώσεις και οι δεξιότητες που απέκτησαν οι μαθητές στην ενότητα «λόγος και εικόνα» ήταν ουσιαστικές και σταθερές είναι το γεγονός ότι αξιοποιήθηκαν και στις επόμενες διδακτικές ενότητες «Ποίηση και Τραγούδι» και «Το παιχνίδι στη Λογοτεχνία», κατά τις οποίες οι προσπάθειές τους για εικονογράφηση βασίστηκαν κυρίως στη μέθοδο των κόμικς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρά την αμφισβήτηση που κατά καιρούς έχει εκφραστεί ως προς τη λογοτεχνική αξία των κόμικς, η διδασκαλία τους στην Α' τάξη του Διαπολιτισμικού Γυμνασίου Σαπών απέδειξε ότι το λογοτεχνικό αυτό είδος όχι μόνο ενδείκνυται για τη γλωσσική διδασκαλία των μειονοτικών μαθητών αλλά βοηθάει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη δημιουργικής ανάγνωσης και στη βελτίωση του γενικού αναγνωστικού τους επιπέδου. Με τη διδασκαλία της διδακτικής αυτής ενότητας δόθηκαν κίνητρα για παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου από τους μαθητές, γεγονός που οδήγησε στη βελτίωση των αναγνωστικών και εκφραστικών δεξιοτήτων των μαθητών που συμμετείχαν συστηματικά στα μαθήματα της Ε.Δ., οι οποίοι αποτελούσαν και την πλειοψηφία. Οι μαθητές εκείνοι βέβαια που δεν παρακολουθούσαν τακτικά τα μαθήματα και η παρουσία τους ήταν σποραδική ωφελήθηκαν λιγότερο, εφόσον δεν ασκήθηκαν συστηματικά στη διδασκαλία αυτού του είδους. Πέρα όμως από τα παραπάνω, μια ακόμη βασική ωφέλεια των

μαθητών από τα μαθήματα αυτά ήταν ότι τα τελευταία βοηθούν μακροπρόθεσμα τους μαθητές να ενταχθούν ευκολότερα σε ομάδες των συνομηλίκων τους (ακόμα και σε αυτές στις οποίες δεν ομιλείται η μητρική τους γλώσσα) και να προσεγγίσουν το μάθημα της λογοτεχνίας απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και το αίσθημα διστακτικότητας απέναντι στο «άγνωστο» και ακατανόητο.

Ποίηση και τραγούδι στην Α΄ Γυμνασίου

στο Γυμνάσιο Γλαύκης

Μπουρμπούν Μπεγκιούλ

Στην περσινή σχολική χρονιά δίδαξα λογοτεχνία στην Α΄ και στην Γ΄ Γυμνασίου της Ενισχυτικής διδασκαλίας στο γυμνάσιο Γλαύκης. Θα μιλήσω για την εμπειρία μου από τη διδασκαλία των μαθητών δύο τμημάτων της Α΄ Γυμνασίου με γλωσσικό επίπεδο μέτριο έως καλό. Δίδαξα και τις τρεις ενότητες που προβλέπει για την τάξη αυτή το διδακτικό υλικό του Προγράμματος: Κόμικς, Το παιχνίδι στη λογοτεχνία, Ποίηση και τραγούδι. Από τις τρεις, εκείνη που είχε καλύτερα αποτελέσματα στους δικούς μου μαθητές ήταν η «Ποίηση και τραγούδι». Θα περιγράψω λοιπόν τη δουλειά που έγινε σ' αυτή την ενότητα και κυρίως τις αντιδράσεις των μαθητών και την πρόοδο που έκαναν.

Η ενότητα διδάχθηκε συνολικά 25 ώρες. Δουλέψαμε τα εξής ποιήματα-τραγούδια από το διδακτικό υλικό: «Η Μάγια», «Η Ποδηλάτισσα», «Το Κυκλάμινο», «Γεια σας τριαντάφυλλα», «Η ιστορία του Κεμάλ», «Έλληνες Τούρκοι Ιταλοί», «Μη μιλάς άλλο για αγάπη», «Ο μέρμηγκας», «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης», «Ο χορός των μπιζελιών», «Ο παπαγάλος», «Η μαύρη γάτα», «Μίλα μου για μήλα». Συμπεριέλαβα και ποιήματα από δικά μου βιβλία, συνολικά ασχοληθήκαμε με περίπου 15 ποιήματα – τραγούδια.

Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες, πρακτική που συνιστάται επίμονα από το διδακτικό υλικό και τις επιμορφώσεις. Αξίζει να σημειωθεί πως οι μαθητές επέλεξαν τα πρόσωπα της ομάδας τους, δηλαδή δεν αποφάσιζα εγώ ποια παιδιά θα απαρτίζουν την ομάδα. Πιστεύω πως αυτό είναι το καλύτερο για να αισθάνονται οι μαθητές άνετα με την υπόλοιπη ομάδα

Οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολήθηκαν οι μαθητές ήταν: α) συμπλήρωση κενών σε τραγούδι που έχουν ακούσει μερικές φορές με λέξεις ή φράσεις που να ταιριάζουν. β) ζωγραφική εικόνων εμπνευσμένων από το ποίημα / τραγούδι. Η δραστηριότητα αυτή είχε το χαρακτήρα παιχνιδιού διότι οι άλλες ομάδες προσπαθούσαν από την εικόνα να βρουν για ποιο ποίημα πρόκειται. γ) μελοποίηση ποιημάτων με όποιο τρόπο μπορούσαν ή περιέγραφαν με λόγια πώς φαντάζονται τη μουσική του ποιήματος.

Με την ενότητα αυτή οι μαθητές σταμάτησαν καταρχάς να παραπονιούνται πως θέλουν να φύγουν, πως είναι κουρασμένοι κ.τ.λ. Κατά την διάρκεια της εργασίας οι μαθητές συνεργάζονταν με την ομάδα τους και υπήρχε συναγωνισμός ποια ομάδα θα φτιάξει καλύτερο ποίημα με τη συμπλήρωση των κενών, ποια θα μαντέψει το ποίημα από τη ζωγραφιά της άλλης ομάδας. Γενικά το κλίμα μέσα στην τάξη ήταν πολύ ευχάριστο.

Επιπλέον, παρατήρησα πως συμμετείχαν περισσότερο οι μαθητές που σε άλλες ενότητες ήταν ντροπαλοί και δεν μιλούσαν εύκολα στην τάξη, όπως και το αντίθετο, συμμετείχαν στα μαθήματα και πολύ ζωηρά παιδιά που συνήθως δεν ενδιαφέρονταν και απλά ζητούσαν να φύγουν. Όταν διαβάζαμε τους στίχους του τραγουδιού, οι μαθητές είχαν αγωνία να ακούσουν τη μουσική του τραγουδιού. Μερικές φορές τα τραγουδούσαν με δικό τους τρόπο πριν να ακούσουν τις πραγματικές εκτελέσεις. Αφού συμπλήρωναν τα κενά με δικές τους λέξεις, ανυπομονούσαν να δουν ποιες λέξεις είχε χρησιμοποιήσει ο στιχουργός και πόσο κοντά είχαν πέσει. Πολλές φορές τα μάθαιναν απέξω και τα τραγουδούσαν σε μαθητές άλλων τάξεων. Με την ενότητα «ποίηση και τραγούδι» οι μαθητές έρχονται σε μια δημιουργική επαφή με τη γλώσσα καθώς αναζητούν τις λέξεις που ταιριάζουν στο περιεχόμενο, στο ρυθμό, στην ομοιοκαταληξία του ποιήματος. Πειραματίζονται με συνώνυμες ή ομόηχες λέξεις. Είναι μια ενότητα που περιλαμβάνει πολλές δραστηριότητες και δεν μοιάζει με μάθημα, δηλαδή ξεφεύγει από το παραδοσιακό μάθημα και αυτό ενθουσιάζει τους μαθητές.

Πολλές φορές η ενότητα αυτή «φοβίζει» τους εκπαιδευτικούς, ανησυχούν μήπως τα παιδιά χαλαρώσουν υπερβολικά και εντέλει δεν γίνει μάθημα. Πιστεύω όμως πως, αν εξηγήσουμε στα παιδιά με σαφήνεια τι πρέπει να κάνουν και αποδώσουμε εμείς οι ίδιοι σπουδαιότητα στις συγκεκριμένες δραστηριότητες, οι μαθητές θα συγκεντρωθούν στη δουλειά.

Εκτός από τα τραγούδια που περιέχονταν στο διδακτικό υλικό, ζήτησα από τους μαθητές να φέρουν στην τάξη τραγούδια που ακούνε στο σπίτι, τα οποία ακούσαμε και τα συγκρίναμε ως προς το περιεχόμενο και τη μελωδία με τα τραγούδια του υλικού. Συζητήσαμε πόσο διαφέρουν κάποια τραγούδια του σήμερα από κάποια άλλα κλασικά, όπως είναι η μελοποιημένη ποίηση. Κάποιοι μαθητές μάλιστα προσπάθησαν να αλλάξουν τη μελωδία των τραγουδιών που άκουγαν στο σπίτι, για παράδειγμα τραγούδια με αργό ρυθμό τα τραγουδούσαν με γρήγορο ρυθμό και τα έκαναν να δείχνουν πιο μοντέρνα.

Πιστεύω πως η λογοτεχνία γενικά και η ενότητα «ποίηση και τραγούδι» ειδικά, προσφέρει τη δυνατότητα να πραγματοποιηθούν πολλές δραστηριότητες στην τάξη όπως είναι η δραματοποίηση με την οποία μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο των κειμένων. Είναι μια δραστηριότητα την οποία θα ήθελα να πραγματοποιήσω την επόμενη σχολική χρονιά. Μια ακόμα δραστηριότητα που πιστεύω πως θα άρεσε στα παιδιά είναι, όταν ολοκληρωθεί η ενότητα, να παρουσιάσουμε όλα τα ποιήματα-τραγούδια σε μια εκδήλωση στους υπόλοιπους μαθητές και ίσως στους γονείς.. Η ενότητα αυτή μπορεί να βοηθήσει πολύ παιδιά με χαμηλό επίπεδο και με πολλές δυσκολίες στην ελληνική γλώσσα τα οποία υπάρχουν σε όλες τις τάξεις.

Γενικότερα, πιστεύω πως η επιτυχία της ενότητας οφείλεται στο ότι το μάθημα διαφέρει από το κανονικό μάθημα που κάνουν στο σχολείο. Οι δραστηριότητες δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν τις εντυπώσεις τους από τα ποιήματα με ζωγραφική, με μουσική, ενώ έχουν τη δυνατότητα να φέρουν τραγούδια της δικής τους κουλτούρας στην τάξη, να συγκρίνουν και ίσως να προβληματιστούν με τις διαφορές και τις ομοιότητες τραγουδιών διαφορετικών ειδών και εποχών.

Το σημαντικότερο από όλα όμως είναι πως συμμετέχουν στο μάθημα όλοι οι μαθητές που συνήθως ανήκουν στα δύο άκρα, οι πολύ ντροπαλοί και οι πολύ ζωηροί. Η ενότητα αυτή μέσα από την διδασκαλία με τις ομάδες μου άφησε μια πολύ ευχάριστη γεύση και σίγουρα θα την επαναλάβω και την ερχόμενη χρονιά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Εκθέσεις των επιμορφωτών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ”

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ της ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ημερομηνία: 27 και 28/1/2011

Επιμορφωτές: Έφη Αβδελά, Θεοδώρα Ρόμπου,
Τριαντάφυλλος Πετρίδης, Δήμητρα Βασιλειάδου
Επιμορφούμενοι (αριθμός σε κάθε πόλη)

Ξάνθη: 45

Αλεξανδρούπολη: 39

Σύντομο περιεχόμενο της επιμόρφωσης-τίτλος:

Η επιμόρφωση, με τίτλο «Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης του νέου εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της ιστορίας στο γυμνάσιο», ήταν πανομοιότυπη, ως προς τη δομή και το περιεχόμενο, και στις δύο πόλεις.

Στόχος της επιμόρφωσης:

Στόχος της επιμόρφωσης ήταν η παρουσίαση ενδεικτικών εναλλακτικών σεναρίων διδασκαλίας με υλικό τόσο από το βιβλίο της α΄ όσο και από αυτό της β΄ γυμνασίου, ώστε να καταδειχθεί ο πολυεπίπεδος και ευέλικτος χαρακτήρας των υλικών. Έμφαση δόθηκε στη μαθητοκεντρική διάσταση των βιβλίων και στις πολλαπλές διδακτικές επιλογές που προσφέρουν στους εκπαιδευτικούς, ώστε να προσαρμόζουν κάθε φορά το μάθημα στις ιδιαίτερες συνθήκες και απαιτήσεις των τμημάτων στα οποία διδάσκουν. Ιδιαίτερη ήταν η μέριμνα για την αντιμετώπιση της παράδοξης κατάστασης που θα προκληθεί στις τάξεις από τη συνύπαρξη των βιβλίων του προγράμματος με το βιβλίο του οργανισμού, με την υπόδειξη τρόπων για το συστηματικό πέρασμα από το ένα βιβλίο στο άλλο.

Περιγραφή της διαδικασίας:

Η επιμόρφωση διήρκεσε 4 ώρες με ενδιάμεσο διάλειμμα και απευθύνθηκε σε όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες μαζί, σε μία αίθουσα. Στους εκπαιδευτικούς μοιράστηκαν έγχρωμες φωτοτυπίες από τα δύο βιβλία του προγράμματος με τις σελίδες που θα δουλεύαμε στην επιμόρφωση και παράλληλα χρησιμοποιήθηκε βιντεοπρωτόζέκτορας για την προβολή σελίδων από το βιβλίο του οργανισμού. Στο πρώτο μέρος η Έφη Αβδελά παρουσίασε τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η παραγωγή του νέου υλικού για το μάθημα της ιστορίας

στο Γυμνάσιο και αναφέρθηκε με συντομία στα βασικά χαρακτηριστικά τους και στις νέες δυνατότητες που προσφέρουν για τη διδασκαλία της ιστορίας στο γυμνάσιο. Στο βαθμό που τα βιβλία δεν έχουν μοιραστεί ακόμα στις τάξεις προτάθηκαν εναλλακτικές προτάσεις πρόσβασης στο υλικό («κατέβασμα» από την ιστοσελίδα του προγράμματος και προβολή στην τάξη με προτζέκτορα, μοίρασμα φωτοτυπιών, κ.ά.). Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των πλειονοτικών μαθητών, οι οποίοι δεν δικαιούνται τα βιβλία του προγράμματος, προτάθηκε η λύση της δημιουργίας ομάδων, στις οποίες περισσότεροι μαθητές θα δουλεύουν με το ίδιο βιβλίο. Ακόμη, ενημερώθηκαν για τη μελλοντική πιλοτική διδασκαλία του υλικού και την πιθανότητα να χρησιμοποιηθεί στο διευρυμένο. Στη συνέχεια, η Θεοδώρα Ρόμπου παρουσίασε δύο διδακτικές προτάσεις από το βιβλίο της α γυμνασίου (υποκεφάλαια 2 Β. Ο μυκηναϊκός πολιτισμός και 2 Γ. Οι πολιτισμοί της ευρύτερης περιοχής). Η πρώτη διδακτική πρόταση αφορούσε την αναλυτική διδασκαλία των δύο υποκεφαλαίων, με τη μέγιστη αξιοποίηση του υλικού, ενώ η δεύτερη διδακτική πρόταση παρουσίασε ένα εναλλακτικό σενάριο «σύντομης» διδασκαλίας των δύο υποκεφαλαίων, επικεντρωμένη στα «κουτιά», τους χάρτες και τις εικόνες του βιβλίου. Στο β' μέρος της επιμόρφωσης ο Τριαντάφυλλος Πετρίδης παρουσίασε παρόμοιες διδακτικές προτάσεις (εκτενής και σύντομη διδασκαλία) με παραδείγματα από το βιβλίο της β γυμνασίου [Κεφάλαιο 1: Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία αλλάζει. Η αρχή μιας νέας εποχής (4ος -5ος αιώνας), Υποκεφάλαιο 1α: Από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. Η ίδρυση της νέας πρωτεύουσας και Κεφάλαιο 3, Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία ανάμεσα στον ισλαμικό και το δυτικοευρωπαϊκό κόσμο (8ος – 9ος αιώνας)]. Σε τακτά χρονικά διαστήματα η εισηγήσεις των επιμορφωτών διακόπτονταν για να διατυπωθούν απορίες, ερωτήσεις και τοποθετήσεις από τους επιμορφούμενους. Η Δήμητρα Βασιλειάδου ανέλαβε επικουρικό έργο στην επιμόρφωση, κρατώντας σημειώσεις από τις παρεμβάσεις των καθηγητριών και των καθηγητών.

Γενικά, το κλίμα ήταν τόσο καλό ώστε ξεπέρασε τις προσδοκίες μας το ίδιο και η προσέλευση. Αρκετές καθηγήτριες και οι καθηγητές μίλησαν με ιδιαίτερο ενθουσιασμό και θέρμη για τα βιβλία, φάνηκε καθαρά ότι αρκετές/οί τα χρησιμοποιούν ήδη στις τάξεις τους (σε κάποιες περιπτώσεις και σε σχολεία αμιγώς πλειονοτικά ή και εσπερινά) και δήλωσαν ότι αν καλούνταν να επιλέξουν ένα μόνο εγχειρίδιο για τη διδασκαλία της ιστορίας, αυτό θα ήταν οπωσδήποτε το δικό μας. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρχαν πολλές καθηγήτριες που δεν ήταν φιλόλογοι (είχαν προσληφθεί για να διδάξουν κυρίως αγγλική και γαλλική γλώσσα) και επειδή τους είχε ανατεθεί η διδασκαλία της ιστορίας είχαν έρθει για να βοηθηθούν.

Οι προβληματισμοί των καθηγητών και των καθηγητριών ήταν κοινοί και στις δύο πόλεις και περιστρέφονταν γύρω από δύο σημεία. Το πρώτο ήταν το ζήτημα της ταυτόχρονης χρήσης των δύο βιβλίων (προγράμματος και οργανισμού) στην τάξη και οι επιπλέον δυσκολίες που θα ανακύψουν από το μοίρασμα του υλικού μόνο στους μειονοτικούς μαθητές. Ακόμη, αναρωτήθηκαν αρκετές φορές αν νομιμοποιούνται να χρησιμοποιούν το υλικό μας σε όλους τους μαθητές. Το δεύτερο σημείο στο οποίο επανέρχονταν ήταν με ποιο τρόπο μπορεί να γίνει η αξιολόγηση με το δικό μας υλικό.

Συμπεράσματα-Προβλήματα-Προτάσεις για βελτίωση κάποιων σημείων

Τα βασικά προβλήματα, όπως σημειώθηκε παραπάνω, είναι δύο: η ταυτόχρονη χρήση δύο βιβλίων και η αξιολόγηση των μαθητών και των μαθητριών. Για το λόγο αυτό η επιμορφωτική ομάδα αποφάσισε στην επόμενη συνάντησή της με τους επιμορφούμενους το Μάρτιο, εκτός τις διδακτικές της προτάσεις για την αξιοποίηση των πηγών, να καταθέσει προτάσεις που θα βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς στην αξιολόγηση.

Τέλος μας ζητήθηκε να ενημερώνουμε την ιστοσελίδα του προγράμματος για το ημερολόγιο των επιμορφώσεων, ώστε να πληροφορούνται εγκαίρως για αυτές (κάποιοι το μαθαίνουν τελευταία στιγμή από συναδέλφους ή κατόπιν εορτής).

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ»
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

Ημερομηνία: Κομοτηνή 1/3/2012, 17.00 – 20.00, 3^ο Γυμνάσιο Κομοτηνής
Κομοτηνή 2/3/2012 ΚΕΣΠΕΜ (για τους καθηγητές των εσπερινών
Γυμνασίων Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης) 11.00 – 13.00
Ξάνθη 2/3/2012, 17.00 – 20.00, 1^ο Γυμνάσιο Ξάνθης

Επιμορφώτριες: Βενετία Αποστολίδου, Μάρθα Κατσαρίδου, Ελένη Χοντολίδου

Επιμορφούμενοι: **17 στην Κομοτηνή.** Από αυτούς οι 10 διδάσκουν λογοτεχνία. Απουσίαζαν 2 που διδάσκουν λογοτεχνία.

7 στο ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής. Από αυτούς οι 4 διδάσκουν λογοτεχνία. Απουσίαζαν δύο.

19 στην Ξάνθη. Από αυτούς οι 13 διδάσκουν λογοτεχνία. Απουσίαζαν δύο.

Σύντομο περιεχόμενο της επιμόρφωσης-τίτλος: «Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Παραδείγματα από το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ». Η επιμόρφωση απευθυνόταν στους φιλολόγους που διδάσκουν λογοτεχνία καταρχάς στην ΕΔ αλλά παρευρέθηκαν και αρκετοί που διδάσκουν μόνο Γλώσσα αλλά ενδιαφέρονται για το θέμα.

Στόχος: Ο στόχος ήταν να εξοικειωθούν οι εκπαιδευτικοί, μέσω βιωματικού εργαστηρίου, με τη μέθοδο της δραματοποίησης, για να την εφαρμόζουν στη διδασκαλία τους.

Οργάνωση – περιεχόμενο: Η Μάρθα Κατσαρίδου παρουσίασε αρχικά μερικές βασικές παιδαγωγικές αρχές για την αξιοποίηση της μεθόδου της δραματοποίησης στην ανάγνωση και κατανόηση λογοτεχνικών και άλλων κειμένων και έδωσε έμφαση στην χρησιμότητα της μεθόδου για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και τους μαθητές που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα ελληνικά. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευτικοί χωρίστηκαν σε ομάδες και κάθε ομάδα είχε ένα λογοτεχνικό κείμενο από το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ πάνω στο οποίο εφάρμοσε τεχνικές

δραματοποίησης. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα παρουσίασε τις δραματοποιήσεις της οι οποίες σχολιάζονταν από όλους (εδώ συνέβαλαν και οι άλλες δύο επιμορφώτριες) και δίνονταν επεξηγήσεις για την αξιοποίησή τους στην τάξη.

Συμπεράσματα: Οι εκπαιδευτικοί έδειξαν ενδιαφέρον για το θέμα και ήταν πολύ δεκτικοί και πρόθυμοι να δοκιμάσουν οι ίδιοι τις τεχνικές δραματοποίησης. Δούλεψαν εποικοδομητικά στις ομάδες τους και στα ερωτηματολόγια αξιολόγησης που συμπλήρωσαν στο τέλος δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι από το βιωματικό εργαστήριο και ότι θα εφαρμόσουν αυτές τις τεχνικές στους μαθητές τους. Αυτό μένει να ελεγχθεί στην επόμενη επιμορφωτική συνάντηση. Το θετικό γεγονός είναι ότι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν φέτος λογοτεχνία στην ΕΔ (30 περίπου) αποτελούν πλέον μια συμπαγή ομάδα η οποία έρχεται σύσσωμη στις επιμορφώσεις και μπορούμε να τους βοηθήσουμε έτσι αποτελεσματικότερα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ»

Πρώτη επιμόρφωση: Κομοτηνή 12/5/06, Ξάνθη 13/5/06

2η Επιμορφωτική συνάντηση στο μάθημα των μαθηματικών

Η 2^η επιμορφωτική συνάντηση σε ολομέλεια των εκπαιδευτικών που δίδασκαν μαθηματικά κατά νομό πραγματοποιήθηκε κατά το πρώτο δεκαπενθήμερο του Φεβρουαρίου 2012 και κεντρικός προσανατολισμός της ήταν η επεξεργασία θεμάτων που αφορούσαν τόσο το εκπαιδευτικό υλικό των μαθηματικών όσο και την αξιοποίησή του στην τάξη.

Η επιμορφωτική αυτή συνάντηση ήταν η τελευταία ομαδική της σχολικής χρονιάς, καθώς έμφαση δόθηκε σε επιμορφωτικές συναντήσεις μικρής κλίμακας, συνήθως κατά σχολική μονάδα, που περιελάμβαναν συζήτηση ενός συγκεκριμένου ζητήματος σχετικού με την αξιοποίηση του υλικού, επιτόπια διδακτική παρέμβαση, από κοινού διδακτικούς σχεδιασμούς (του εκπαιδευτικού και του υπευθύνου του αντικειμένου κατά νομό), κ.ά.

Παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν το περιεχόμενο και την οργάνωση της συνάντησης, καθώς και τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις εργασίες του κατά νομό.

N. Ξάνθης

Η Επιμορφωτική Συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα σεμιναρίων του Λαογραφικού Μουσείου Ξάνθης στις 7 Φεβρουαρίου 2012. Ο τίτλος του σεμιναρίου ήταν «Μαθηματικά σε περιβάλλον διαμορφωμένο για ατομική μάθηση» και απευθυνόταν σε όλους τους εκπαιδευτικούς ΠΕ 03 που συμμετέχουν στη δράση της ΕΔ του προγράμματος. Η παρακολούθηση ήταν υποχρεωτική για τους εκπ/κους του Γυμνασίου και προαιρετική για τους εκπ/κους του Λυκείου και είχε διάρκεια τρεις (3) ώρες. Συμμετείχαν είκοσι δύο (22) εκπαιδευτικοί. Επιμορφωτές στο σεμινάριο ήταν οι *Χ. Σακονίδης* και *Ν. Ανταμπούφης*.

Δεδομένου ότι ήταν η πρώτη συνάντηση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών σε ολομέλεια, η εισαγωγή περιελάμβανε μια ενημέρωση για την εφαρμογή της ΕΔ κατά το σχολικό έτος 2011-12, τα σχολεία της εφαρμογής και τη μέχρι σήμερα

χρήση του υλικού. Στο πρώτο μέρος, η εισήγηση εστιάστηκε στη επεξήγηση βασικών αρχών συγκρότησης και αξιοποίησης του υλικού, παρουσίαση στοιχείων αξιολόγησης και αναλύθηκαν όψεις της αξιοποίησης του υλικού στην τάξη. Αναπτύχθηκε διάλογος με τους εκπαιδευτικούς και στη συζήτηση που ακολούθησε πολλοί εκπαιδευτικοί εξέφρασαν συγκεκριμένες ιδέες για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού και μετέφεραν την εμπειρία τους από την εφαρμογή στην τάξη.

Το δεύτερο μέρος, που είχε εργαστηριακό χαρακτήρα, επικεντρώθηκε στην παρουσίαση και διδακτική αξιοποίηση συγκεκριμένων καρτών. Επιλέχθηκαν οι κάρτες 244, 1376, 1839 (Λογική και Σύνολα) για τη Γ' τάξη, 267, 268 (Γωνίες) για τη Β' τάξη και 1771, 2043 (Κλάσματα) για την Α' τάξη. Οι κάρτες ήταν διαφόρων επιπέδων δυσκολίας και η επιλογή τους είχε σκοπό να φανερώσει τον πλούτο θεμάτων του υλικού και τις ενότητες στις οποίες αναφέρεται. Ταυτόχρονα επισημάνθηκε η δυνατότητα επέκτασης της διδασκαλίας σε θέματα και περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου (πχ Ιστορία Μαθηματικών). Στο κλείσιμο δόθηκε ως βασική οδηγία ο προσδιορισμός από τους εκπαιδευτικούς ορισμένων περιοχών του Αναλυτικού Προγράμματος κάθε τάξης οι οποίες θα αποτελέσουν μόνιμη επιλογή στη διδασκαλία. Επισημάνθηκε ότι αυτό δε σημαίνει αποκλειστική εργασία των μαθητών πάνω σε αυτές αλλά επιδιώκεται η εστίαση σε λίγες περιοχές για να μπορούμε να αξιολογήσουμε καλύτερα την παρέμβασή μας. Επιπρόσθετα, έγινε αναφορά στο διαγνωστικό τεστ που πραγματοποιήθηκε με τους περσινούς μαθητές και στα πρώτα αποτελέσματα που προέκυψαν από την αρχική επεξεργασία.

Πέρα από τις ομαδικές επιμορφωτικές συναντήσεις, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε σχολεία και συνεργασία με τους εκεί εκπαιδευτικούς. Ιδιαίτερη μέριμνα υπήρξε για σχολεία που ξεκίνησαν την ΕΔ αργοπορημένα με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να μην έχουν παρακολουθήσει την αρχική επιμόρφωση, καθώς και για σχολεία με αυξημένες ανάγκες στήριξης της παρέμβασης στα μαθηματικά (π.χ., Γλαύκη).

N. Ροδόπης

Η δεύτερη επιμορφωτική συνάντηση των μαθηματικών στο νομό πραγματοποιήθηκε σε αίθουσα του ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής στις 7 Φεβρουαρίου 2012 και είχε διάρκεια τριών ωρών.

Στη συνάντηση συμμετείχαν 13 εκπαιδευτικοί που συνεργάζονται στο πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων σε Γυμνάσια και Λύκεια της Ροδόπης και επιμορφωτές ήταν οι *Χ. Μαργαρίτης*, *Α. Κλώθου* και *Α. Νιζάμ*. Η συνάντηση έγινε για όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, ενώ η συμμετοχή των εκπαιδευτικών των Λυκείων ήταν προαιρετική.

Το θέμα της επιμορφωτικής συνάντησης ήταν «Όψεις της αξιοποίησης του υλικού στην τάξη» και η ανάπτυξή του περιελάμβανε της παρακάτω ενότητες:

- α. Εισαγωγικά - Επεξήγηση βασικών αρχών συγκρότησης και αξιοποίησης του υλικού, παρουσίαση στοιχείων αξιολόγησης από τη μέχρι σήμερα χρήση του.
- β. Όψεις της αξιοποίησης του υλικού στην τάξη.

γ. Διάφορα θέματα πού τέθηκαν από τους επιμορφωτές και τους επιμορφούμενους.

α. *Εισαγωγικά-Επεξήγηση βασικών αρχών συγκρότησης και αξιοποίησης του υλικού, παρουσίαση στοιχείων αξιολόγησης από τη μέχρι σήμερα χρήση του:* Η δραστηριότητα στην τάξη των μαθηματικών χαρακτηρίζεται από την ενεργή δράση των μαθητών πάνω σε ένα έργο (πρόβλημα ή άσκηση). Τέτοιου είδους δραστηριότητα επιδιώκεται να προκληθεί, προτείνοντας καταστάσεις-προβλήματα που επιτρέπουν στο μαθητή να δράσει με κάποιο κίνητρο ατομικά και συλλογικά.

Ο στόχος των καταστάσεων αυτών είναι η εμπλοκή των μαθητών στην κατανόηση μαθηματικών εννοιών, στην απόκτηση και χρήση τεχνικών με ευελιξία, στην ανάπτυξη στρατηγικών επίλυσης προβλήματος, στη δημιουργία εννοιολογικών συνδέσεων, στη σύνδεση αναπαραστάσεων, στην ανάπτυξη μαθηματικού συλλογισμού καθώς και θετικής στάσης για τα μαθηματικά.

Είναι λοιπόν σαφές ότι βασικό στοιχείο μιας δραστηριότητας είναι η δράση των ίδιων των μαθητών και όχι η επίλυση του προβλήματος ή η παρουσίαση του μαθηματικού μοντέλου απευθείας από τον εκπαιδευτικό, αφού μια τέτοια πρακτική καταστρατηγεί την αρχή της ανακάλυψής από τους μαθητές και μετατρέπει τη μαθηματική δραστηριότητα των μαθητών απλώς στην επίλυση μιας άσκησης.

Η συνεργασία των μαθητών στην τάξη, η συζήτηση τόσο στο πλαίσιο μικρών ομάδων όσο και σε ολόκληρη την τάξη επιτρέπει στους μαθητές να διατυπώσουν, να επεξηγήσουν και να τεκμηριώσουν τις σκέψεις τους.

Με τη αξιοποίηση του υλικού των μαθηματικών οι μαθητές εξοικειώνονται με τη χρήση της Ελληνικής γλώσσας, ενισχύεται η αυτοπεποίθησή τους και, κατά συνέπεια, η συμμετοχή τους στα δρώμενα της τάξης και βελτιώνεται το επίπεδο κατανόησής τους της μαθηματικής γνώσης.

Στο τελευταίο μέρος της εισαγωγικής φάσης παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν τα αποτελέσματα του τεστ των μαθηματικών που δόθηκε σε όλους τους μαθητές των Γυμνασίων και Λυκείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα στο τέλος του προηγούμενου σχολικού έτους.

β. *Όψεις της αξιοποίησης του υλικού στην τάξη:* Συζητήθηκαν ζητήματα που συνδέονται με την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθηματικά στις τάξεις των μαθηματικών και συγκεκριμένα:

- ✓ Η διαχείριση των μαθηματικών νοημάτων στη σχολική τάξη (έμφαση στις έννοιες «μαθηματική νόρμα» και «κοινωνικο-πολιτισμική νόρμα»).
- ✓ Διαχείριση επιστημολογικών χαρακτηριστικών (εστίαση στην αλλοίωση του μαθηματικού νοήματος εξαιτίας προβληματικής διαχείρισης της γνώσης και της τάξης).
- ✓ Διαχείριση κοινωνικο-πολιτισμικών χαρακτηριστικών (επικέντρωση στην έννοια της εκχώρησης της ευθύνης συγκρότησης της μαθηματικής γνώσης στο μαθητή).
- ✓ Βασικά σχήματα αλληλεπίδρασης στην τάξη των μαθηματικών (ιδιαίτερη αναφορά στη διαχείριση ερωτήσεων και την αλληλεπίδρασης μεταξύ μαθητών).
- ✓ Δυναμική των διδακτικών παρεμβάσεων και δυνατότητα αλλαγής της διδακτικής πράξης (εστίαση σε ζητήματα, όπως «η επιμόρφωση δεν οδηγεί εύκολα και αβίαστα σε αλλαγή της διδακτικής πρακτικής» και «οι παρεμβάσεις χρειάζονται βάθος χρόνου και πορεία συνειδητοποίησης για να λειτουργήσουν,

αν λειτουργήσουν τελικά, καθώς από τη «φύση» τους προσπαθούν να «επιβάλλουν» μια «μειονοτική άποψη» περί διδασκαλίας και μάθησης στα μαθηματικά έναντι της κυρίαρχης»).

Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι αρκετοί από τους παρόντες εκπαιδευτικούς φάνηκε να πιστεύουν σε ένα βαθμό ότι παρεμβάσεις με προσανατολισμό ανάλογο με αυτόν που προωθείται από το υλικό δεν έχουν μέλλον και διάρκεια και ότι τα πράγματα θα επανέλθουν σε αυτό που ισχύει στην «κανονική» διδασκαλία.

γ. Διάφορα θέματα που τέθηκαν από τους επιμορφωτές και τους επιμορφούμενους:
Οι επιμορφωτές ζήτησαν από τους εκπαιδευτικούς να περιγράψουν το περιεχόμενο της εργασίας τους στο πρόγραμμα ΠΕΜ για την τρέχουσα περίοδο, δηλαδή, να αναφέρουν τις περιοχές των μαθηματικών στις οποίες εστιάστηκαν.

Μετά από μια σύντομη αναφορά στις μαθηματικές περιοχές με τις οποίες ασχολήθηκαν οι εκπαιδευτικοί στο διευρυμένο πρόγραμμα για την τρέχουσα περίοδο, ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευτικών και των επιμορφωτών σχετικά με τη χρησιμότητα των μαθηματικών στην καθημερινή ζωή.

Ένα ερώτημα που τέθηκε από τους επιμορφωτές για προβληματισμό ήταν το πώς αποφασίζει κανείς για τους τρόπους με τους οποίους θα διδάξει μαθηματικές έννοιες και ποιες θα είναι αυτές κάθε φορά; Υποστηρίχτηκε ότι βασικός παράγοντας είναι η εμπειρία, η γνώση και η καλλιέργεια της αυτονομίας του εκπαιδευτικού και του μαθητή.

Οι επιμορφούμενοι διατύπωσαν διάφορες απόψεις και έθεσαν ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και η δομή του εκπαιδευτικού υλικού. Γενικά, έδειξαν ενδιαφέρον και συμμετείχαν θέτοντας ερωτήσεις και διατυπώνοντας απορίες.

Μετά τη λήξη της επιμόρφωσης δόθηκε, σε όσους από τους εκπαιδευτικούς επιθυμούσαν, το ελληνοτουρκικό λεξικό μαθηματικών όρων σε ηλεκτρονική μορφή.

Εκτός της ανωτέρω συνάντησης, στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του σχολικού έτους 2011-12 υπήρξαν επισκέψεις του υπεύθυνου του μαθήματος των μαθηματικών σε συγκεκριμένες σχολικές μονάδες και συνεργασία με τους μαθηματικούς που εργάζονταν στην ΕΔ σε αυτά, αναφορικά με συγκεκριμένα ζητήματα αξιοποίησης του υλικού και της διδακτικής προσέγγισης στην πράξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο υπεύθυνος μοιράστηκε με τον εκπαιδευτικό τη διδασκαλία κάποιου υλικού.

N. Έβρου

Η δεύτερη ομαδική επιμορφωτική συνάντηση με τους μαθηματικούς που εργάζονται στο πρόγραμμα στο Ν. Έβρου προγραμματίστηκε αρχικά για τις 8/2 αλλά, λόγω κακικαιρίας, πραγματοποιήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου στις εγκαταστάσεις της Σχολής Επιστημών της Αγωγής του ΔΠΘ στην Αλεξανδρούπολη. Στη συνάντηση συμμετείχαν όλοι (10) μαθηματικοί της Ενισχυτική Διδασκαλίας (ΕΔ) του νομού και επιμορφωτές ήταν οι *Ε. Φακούδης* και *Α. Δραμαλίδης*.

Στόχος της συνάντησης ήταν (i) η επεξήγηση κάποιων βασικών αρχών συγκρότησης και αξιοποίησης του υλικού, (ii) η παρουσίαση στοιχείων αξιολόγησης από τη μέχρι τώρα χρήση του, (iii) εργαστήριο με εργασία σε ομάδες για την επιλογή καρτών σε μία συγκεκριμένη ενότητα, οργάνωση του πίνακα του μαθητή

και τέλος (iv) συζήτηση με τους εκπαιδευτικούς και μία πρώτη αποτίμηση της ΕΔ στα μαθηματικά από την μέχρι τώρα εμπειρία τους.

Αφού αναπτύχθηκαν οι δύο πρώτες ενότητες ήταν σαφές από τις ενδιάμεσες παρεμβάσεις ότι οι εκπαιδευτικοί ήθελαν να μιλήσουν για την εμπειρία τους κάτι που θεωρήσαμε και εμείς σημαντικό. Έτσι, πριν ξεκινήσει το εργαστήριο, δόθηκε ο λόγος στους εκπαιδευτικούς. Η συζήτηση ήταν πολύ ενδιαφέρουσα και απαιτήθηκε όλος ο υπόλοιπος χρόνος με αποτέλεσμα να μην γίνει το προγραμματισμένο εργαστήριο.

Δύο νέοι στο πρόγραμμα εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι έχουν επιφυλάξεις για τη χρήση του υλικού του προγράμματος, γιατί θεώρησαν ότι δεν έχουν δραστηριότητες σχετικές με την ύλη του σχολικού βιβλίου. Η απάντηση σε αυτό δόθηκε από τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς που είχαν εμπειρία και από τα προηγούμενα χρόνια, τις έχουν χρησιμοποιήσει πολλές φορές στην πράξη και ξέρουν ποιες δραστηριότητες θα επιλέξουν. Μία συνάδελφος μάλιστα που βρίσκεται πριν την σύνταξη, δήλωσε ότι πλέον ντρέπεται για τον τρόπο που δίδασκε τα μαθηματικά τόσα χρόνια και θεωρεί υπεύθυνο τον εαυτό της για το πόσοι μαθητές της μίσησαν τα μαθηματικά.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι στους μαθητές αρέσουν πολύ οι δραστηριότητες, αν και υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που οι μαθητές πιέζουν να γίνουν οι ασκήσεις της επόμενης μέρας. Η πίεση αυτή είναι μεγαλύτερη, όταν ο καθηγητής της ΕΔ είναι διαφορετικός του καθηγητή του σχολείου. Τα προβλήματα που εντόπισαν ήταν οι λίγες ώρες που έχουν για τα μαθηματικά (2 συνήθως) για να καλύψουν τις 4 ώρες του σχολείου και η διαφορετική ύλη που έχουν οι μαθητές, με δεδομένο ότι σε κάποια τμήματα οι μαθητές προέρχονται από διαφορετικά σχολεία. Η ισορροπία ανάμεσα σ' αυτό που θεωρούν διδακτικά σωστό (η χρήση δηλαδή του υλικού) και στην απαίτηση των μαθητών να λύνονται στην ΕΔ οι ασκήσεις του σχολείου γίνεται φέτος πιο δύσκολη λόγω των λιγότερων ωρών που διαθέτουν.

Τονίστηκε για άλλη μια φορά ότι θα πρέπει να χρησιμοποιούν το υλικό στα πλαίσια του προγράμματος αλλά και οτιδήποτε άλλο που θεωρούν ότι κινείται σε μια λογική διερευνητικής δραστηριότητας. Τους προτάθηκε να ασχολούνται θεματικά με ένα κεφάλαιο που θα μελετήσουν τον επόμενο καιρό στο σχολείο, ώστε να ανεβαίνει η συμμετοχή τους στο κανονικό μάθημα και ταυτόχρονα η αυτοπεποίθησή τους.

Προτάθηκε, επίσης, να εγγραφούν στο forum των μαθηματικών της πιλοτικής εφαρμογής του νέου ΠΣ. Για επιπλέον βοήθεια στην οργάνωση του υλικού συμφωνήθηκε και τους κοινοποιήθηκε πίνακας, όπου συνδέεται ο αριθμός της δραστηριότητας με το μαθηματικό περιεχόμενο.

Άλλες συναντήσεις και επαφές: Ο υπεύθυνος των μαθηματικών στο νομό επικοινωνεί με τη μαθηματικό που διδάσκει τα μαθήματα της ΕΔ στο Σουφλί καθημερινά (λόγω συν-υπηρέτησης). Η εκπαιδευτικός παρακολούθησε δικά του μαθήματα στην ΕΔ αλλά και στο κανονικό πρόγραμμα και χρησιμοποιεί τις κάρτες και στο κανονικό πρόγραμμα (σε τάξη υποδοχής).

Επίσης, επισκέφτηκε αρκετές φορές το Γυμνάσιο Λαβάρων και συζήτησε με τη συνάδελφο μίλησε και με τους μαθητές. Η συνάδελφος έχει εκτυπώσει όλες τις κάρτες (δεν είχε πάει ακόμα το υλικό) και τις χρησιμοποιεί σε κάθε μάθημα.

Με τις δύο μαθηματικούς του 1^{ου} Γυμνασίου Αλεξανδρούπολης υπήρξαν, επίσης, αρκετές συναντήσεις. Οι μαθητές ήταν αρκετά συνεπείς και προέρχονται από 4 διαφορετικά σχολεία. Τακτική επαφή υπήρξε και με τη συνάδελφο του 5^{ου} Γυμνασίου Αλεξανδρούπολης, της οποίας παρακολούθησε μαθήματα και με την οποία συνεργάστηκε σε θέματα σχετικά κυρίως με την πρόοδο των μαθητών (αριθμός των οποίων, σύμφωνα με την ίδια, παρακολουθούν σταθερά και παρουσιάζουν συνεχή βελτίωση).

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ»
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ
ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ**

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ημερομηνία: Κομοτηνή 1 Φεβρουαρίου 2013, 16.00-19.00

Ξάνθη 2 Φεβρουαρίου 2012, 10.00-13.00

Επιμορφωτές: Άννα Ιορδανίδου

Επιμορφούμενοι: 31 στην Κομοτηνή και 34 στην Ξάνθη

Σύντομο περιεχόμενο της επιμόρφωσης – τίτλος: «Καλές και κακές διδακτικές πρακτικές γλωσσικής διδασκαλίας – διόρθωση μαθητικών γραπτών». Η επιμόρφωση απευθυνόταν κυρίως στους φιλολόγους που διδάσκουν στην ΕΔ.

Εργαστήριο στη ΝΕ Γλώσσα

Στόχος: Ο στόχος ήταν α) μέσω της επεξεργασίας θεματικής ενότητας από το σχολικό βιβλίο της ΝΕ Γλώσσας Β' Γυμνασίου («Εργασία-επάγγελμα») και του αντίστοιχου υλικού του Προγράμματος, να επαναληφθούν τα βασικά στοιχεία της προηγούμενης επιμόρφωσης για καλές και κακές διδακτικές πρακτικές και β) να αναλυθούν ζητήματα διόρθωσης μαθητικών γραπτών με βάση αυθεντικό υλικό.

Οργάνωση του εργαστηρίου: Προβλήθηκε στην οθόνη παρουσίαση ppt (πρόταση της επόπτριας Ελένης Παπαδοπούλου, επιμέλεια Α. Ιορδανίδου) και δόθηκαν σε φωτοτυπία μαθητικά γραπτά για διόρθωση. Θέματα συζήτησης:

- Από τα γραμματικά φαινόμενα του σχολικού βιβλίου ο εκπαιδευτικός επιλέγει να κάνει απλή επανάληψη των επιθέτων, χωρίς να επιμείνει στη θεωρία της γραμματικής και στην ορολογία, αξιοποιώντας τα κείμενα της ενότητας
- Οι κατεξοχήν διδακτικοί στόχοι είναι οι κειμενικοί: ο εκπαιδευτικός επιλέγει σε ποια είδη και τύπους κειμένων θα εστιάσει, αξιοποιώντας και το σχολικό υλικό και το υλικό του Προγράμματος (συνέντευξη – βιογραφικό κτλ.)

- Η παραγωγή γραπτού λόγου από τους μαθητές πρέπει να συνδέεται με το θέμα και τους κειμενικούς στόχους της ενότητας και να έχει ενδιαφέρον για τους μαθητές
- Η διόρθωση των μαθητικών γραπτών πρέπει να εστιάζει στον σχεδιασμό του κειμένου και στη συνοχή των νοημάτων, ώστε ο μαθητής να οδηγείται στην αναδιαμόρφωση του γραπτού του
- Από τα συντακτικά, μορφολογικά και ορθογραφικά λάθη επιλέγονται (με βάση συγκεκριμένα κριτήρια) τα πλέον σημαντικά

Συμπεράσματα: Η συζήτηση για τους τρόπους διόρθωσης μαθητικών γραπτών με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητική και υπήρχε σημαντική συμμετοχή. Η παρουσία και η παρέμβαση των εποπτών ήταν θετικές – αρνητικό στοιχείο η απουσία αρκετών εκπαιδευτικών του Έβρου.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ”**

Πρώτη επιμόρφωση: Κομοτηνή 12/5/06, Ξάνθη 13/5/06

**2^η ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕ04 ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ
ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ**

Ημερομηνίες: 1, 2, 3 και 4 Απριλίου 2013

Επιμορφωτές: Β. Τσελφές, Χ. Γκοτζαρίδης

Τόπος, χρόνος και συμμετοχή:

Ορεστιάδα, 1-4-2013: 2ο Γυμνάσιο, 12.00’-15.00’, συμμετείχαν 21 εκπαιδευτικοί.
Αλεξανδρούπολη, ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης, 2-4-2013: 12.00’-15.00’, συμμετείχαν 21 εκπαιδευτικοί.

Κομοτηνή, 3-4-2013: 2ο Γυμνάσιο, 12.00’-15.00’, συμμετείχαν 27 εκπαιδευτικοί.

Ξάνθη, 4-4-2013: 1ο Γυμνάσιο, 12.00’-15.00’, συμμετείχαν 34 εκπαιδευτικοί.

Τίτλος επιμόρφωσης (υποχρεωτικής για τους εργαζόμενους στην ΕΔ):

**" Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων
στα μαθήματα Φυσικής: Επιλογή – Διδακτικός Σχεδιασμός – Υλοποίηση –
Εμπόδια"**

Κατά τους μήνες Ιανουάριο έως Μάιο του 2013 έγιναν τέσσερις επιμορφωτικές συναντήσεις/ σεμινάρια με τους εκπαιδευτικούς Φυσικών Επιστημών που μετέχουν στο πρόγραμμα, και που διδάσκουν στα Γυμνάσια και των τριών νομών της Θράκης. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν 4 επισκέψεις σε σχολεία κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.

Στόχος των σεμιναρίων ήταν η ενημέρωση των εκπαιδευτικών ΠΕ04 της Θράκης για μια καινοτόμο διδακτική προσέγγιση στις Φυσικές Επιστήμες. Προσέγγιση που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο και που αναπτύχθηκε, δοκιμάστηκε πιλοτικά και

σταθεροποιήθηκε από την ομάδα επιστημονικής στήριξης της διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών του Προγράμματος σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς που μετέχουν στην Πιλοτική Εφαρμογή. Επικεφαλής αυτής της διαδικασίας ήταν ο Γ. Φασουλόπουλος ενώ η συμβολή των εκπαιδευτικών της Πιλοτικής Εφαρμογής ήταν αποφασιστικής σημασίας. Επειδή η επιστημονική ομάδα εκτίμησε ότι η συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση θα ενδιέφερε ευρύτερα τους εκπαιδευτικούς ΠΕ04 της περιοχής, οργάνωσε τα τέσσερα σεμινάρια σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Φυσικών Επιστημών της Θράκης, συμπεριέλαβε την πόλη της Ορεστιάδας και κάλεσε και τους εκπαιδευτικούς που δεν συμμετέχουν στη δράση της ΕΔ.

Στόχος των επιλεγμένων επισκέψεων στα σχολεία από τον συνεργάτη που προγράμματος Χ. Γκοντζαρίδη ήταν να συζητηθούν οι βασικές κατευθύνσεις των διδακτικών παρεμβάσεων που θα πρέπει να γίνουν στα παιδιά που μετέχουν στο πρόγραμμα της ενισχυτικής διδασκαλίας, να προταθούν εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις αλλά και να συλλεχθούν διδακτικές προτάσεις που αναπτύσσονται από τους διδάσκοντες.

A. ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ/ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ 1-4-13

2ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας

Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής

Στη συνάντηση συμμετείχαν 21 εκπαιδευτικοί.

Ο νομός Έβρου έχει ενταχθεί σχετικά πρόσφατα στο πρόγραμμα και οι συνάδελφοι που μετέχουν στη δράση της ΕΔ δεν είναι επαρκώς εξοικειωμένοι με τη διδακτική προσέγγιση που προτείνεται από την επιστημονική ομάδα διδασκαλίας των ΦΕ. Επιπλέον η πόλη της Ορεστιάδας βρίσκεται αρκετά μακριά από την Αλεξανδρούπολη και οι εκπαιδευτικοί της ήρθαν ουσιαστικά, για πρώτη φορά σε επαφή με τους ανθρώπους και τις προτάσεις του Προγράμματος.

Η διδακτική πρόταση που παρουσιάστηκε στηρίζεται στο γεγονός ότι στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στη σελίδα του YouTube βρίσκονται αναρτημένα εκατοντάδες βίντεο που παρουσιάζουν με μορφή παράστασης φαινόμενα-πειράματα των Φυσικών Επιστημών. Τις παραστάσεις αυτές παράγουν και ανεβάζουν στην ιστοσελίδα, επίσημα κανάλια τηλεόρασης, εκπαιδευτικοί από όλες τις χώρες του κόσμου, διαφημιστές, εκκεντρικοί ερασιτέχνες "επιστήμονες" κ.ο.κ. Μια τέτοια παράσταση είχε παράγει και είχε βραβευθεί γι' αυτήν, η εκπαιδευτικός του Γυμνασίου Σμίνθης Αλεξάνδρα Κίτσου.

Με δεδομένη την έκταση που έχει πάρει αυτή η δραστηριότητα, είναι πρακτικά αδύνατο να βρεθεί προς διδασκαλία κεφάλαιο των σχολικών φυσικών επιστημών που να μην έχει ανεβασμένες στο YouTube περισσότερες από μία εναλλακτικές παραστάσεις των πειραμάτων του. Αυτό δίνει την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να επιλέξει κάποια ή κάποιες απ' αυτές, να τις παρουσιάσει στους μαθητές του και να τους ζητήσει να φτιάξουν τη δική τους σχετική παράσταση (να κάνουν το πείραμα,

να το μαγνητοσκοπήσουν και αν έχουν και τη σχετική άδεια να το ανεβάσουν στο δίκτυο του σχολείου τους ή και στο YouTube).

Με δεδομένο ότι μια τέτοια δραστηριότητα εμπλέκει ουσιαστικά και με μεγάλη ευκολία τους μαθητές και τις μαθήτριες με δράσεις από τις οποίες μαθαίνουν όλα (κυριολεκτικά) τα επιστημονικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά μιας εργαστηριακής διαδικασίας, εκτιμούμε ότι συγκροτεί μια καλή εναλλακτική πρόταση για τη διδασκαλία των ΦΕ. Μια πρόταση όπου λειτουργούν η συνεργατικότητα, η δημιουργικότητα και η ικανοποίηση από το αποτέλεσμα, μέσα σε ένα πλαίσιο όπου η χρήση του λόγου δεν είναι ιδιαίτερα απαιτητική, ακόμη και για μαθητές με χαμηλή γλωσσομάθεια.

Στους εκπαιδευτικούς παρουσιάσαμε διάφορες κατηγορίες τέτοιων παραστάσεων-πειραμάτων, εναλλακτικούς κατά κατηγορία τρόπους διαχείρισης στην τάξη, καθώς και μαγνητοσκοπημένα στιγμιότυπα από την εφαρμογή τους σε τάξεις του Γυμνασίου:

α. Πειράματα που προβλέπονται από τη θεωρία αλλά που κανείς δεν περιμένει ότι μπορούν να συμβούν και στην πράξη (π.χ. βάδισμα πάνω σε αυγά).

β. Πειράματα που προβλέπονται από τη θεωρία αλλά είναι σχεδόν αδύνατον να τα πραγματοποιήσει κάποιος στην πράξη (π.χ. το τράβηγμα του τραπεζομάντηλου που δεν θα ανατρέψει όσα αντικείμενα από σερβίτσια βρίσκονται πάνω του).

γ. Πειράματα που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν γιατί παραβιάζουν τη θεωρία αλλά σε επίπεδο παράστασης φαίνεται να συμβαίνουν (π.χ. ταχυδακτυλουργικά τρικ) κ.ο.κ.

Με τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στο σεμινάριο συζητήσαμε ποια από τα παραδείγματα θα διάλεγαν να πραγματοποιήσουν στην τάξη τους και γιατί, με στόχο να ανατρέψουμε πεποιθήσεις και φόβους που θα μπορούσαν να αδρανοποιήσουν και αυτή τη διδακτική πρόταση.

Η ανταπόκριση των εκπαιδευτικών ήταν στο πρώτο αυτό επίπεδο επαφής εξαιρετικά θετική.

ΤΡΙΤΗ 2-4-13

ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης

Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής

Στη συνάντηση συμμετείχαν 21 εκπαιδευτικοί.

Το σεμινάριο και εδώ είχε το ίδιο περιεχόμενο, καθώς και την ίδια θετική ανταπόκριση.

Με τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν γνωριζόμασταν κατά κανόνα και από προηγούμενες συναντήσεις. Έτσι, η συζήτηση προσανατολίστηκε στα πλεονεκτήματα της διδακτικής προσέγγισης για τους μουσουλμάνους μαθητές, όπου και έγινε αποδεκτή η αποτελεσματικότητα σε ότι αφορά μαθητές με περιορισμένη γλωσσομάθεια.

Συζητήθηκαν επίσης τεχνολογικά ζητήματα σχετικά με την παραγωγή (κυρίως λήψη και μοντάζ) ενός βίντεο.

ΤΕΤΑΡΤΗ 3-4-13

2ο Γυμνάσιο Κομοτηνής

Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής

Στη συνάντηση συμμετείχαν 27 εκπαιδευτικοί

Και εδώ παρουσιάστηκε και συζητήθηκε το ίδιο θέμα. Το κοινό των εκπαιδευτικών όμως στην Κομοτηνή μοιράστηκε σε δύο ισοδύναμα περίπου "στρατόπεδα", το ένα εκ των οποίων αντιδρούσε θετικά ενώ το άλλο παρουσίασε σειρά επιχειρημάτων κατά της διδακτικής πρότασης.

Τα αρνητικά επιχειρήματα στηρίζονταν στην προσέγγιση της διδασκαλίας και μάθησης ως δραστηριότητας που το αποκορύφωμά της είναι οι εξετάσεις, στις οποίες η συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση φαινόταν ότι (κάτω από τη θεωρία της μεταφοράς της γνώσης) δεν προσφέρει κάτι.

Τέθηκαν επίσης ζητήματα σχετικά με την τεχνολογία της παραγωγής των βίντεο, ζητήματα για τους "κινδύνους" που μπορούν να αναδυθούν από την ανεξέλεγκτη χρήση τους (σχολικός εκφοβισμός), καθώς και ζητήματα σχετικά με την αδυναμία των παιδιών με περιορισμένη γλωσσομάθεια να ανταποκριθούν σε κάθε είδους δραστηριότητα (παραπομπή της λύσης των προβλημάτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια).

Οι εισηγητές άφησαν τη συζήτηση να εξελιχθεί κυρίως μεταξύ των εκπαιδευτικών, επιχείρησαν ένα κλείσιμο που στήριζε την πρότασή τους αλλά δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι ανέτρεψαν τις πανίσχυρες λογικές του "κρυφού προγράμματος σπουδών", που υιοθετούσε σημαντικό μέρος των ακροατών και που καταφέρνουν διαχρονικά να ακυρώνουν τις όποιες καινοτομίες.

Από την άλλη μεριά, οι συνάδελφοι εκπαιδευτικοί που διέκριναν τα πλεονεκτήματα της πρότασης, μπορούμε να πούμε ότι επιχειρηματολόγησαν ικανοποιητικά, δείχνοντας ότι ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών της Κομοτηνής έχει μνηθεί στη λογική του Προγράμματος και έχει δουλέψει με βάση αυτή (και εντός και εκτός της δράσης της ΕΔ).

ΠΕΜΠΤΗ 4-4-13

1ο Γυμνάσιο Ξάνθης

Χρήση πηγών του διαδικτύου στην ανάπτυξη εργαστηριακών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικής

Στη συνάντηση συμμετείχαν 34 εκπαιδευτικοί

Η συνάντηση αυτή φάνηκε να είναι η αποδοτικότερη.

Αυτό μπορεί να οφείλεται και στο γεγονός ότι ήταν η τελευταία (οι εισηγητές είχαν αποκτήσει εμπειρία και πληροφορία σχετική με την κοινοποίηση της διδακτικής πρότασης στο πεδίο) αλλά σίγουρα στο γεγονός ότι στον εκπαιδευτικό πληθυσμό της Ξάνθης το Πρόγραμμα έχει τον υψηλότερο βαθμό ωρίμανσης.

Εδώ, οι παρατηρήσεις-αντιρρήσεις των εκπαιδευτικών ήταν εξαιρετικά εποικοδομητικές και μπορούμε να πούμε ότι από τη συζήτηση της πρότασης αυτοί που βγήκαν ωφελημένοι ήταν οι εισηγητές και η επιστημονική ομάδα στήριξης της διδασκαλίας των ΦΕ του Προγράμματος.

Β. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Οι επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν από τον συνεργάτη του προγράμματος και Σύμβουλο των ΦΕ στη Θράκη, Χ. Γκοντζαρίδη.

ΠΕΜΠΤΗ 17-1-13

Λύκειο Γλαύκης, ώρα 13.05 έως 13.45, διδάσκων Αφουξενίδης Δημήτρης
Τάξη Β' λυκείου κατεύθυνσης, άτομα 2.

Στο τμήμα είναι γραμμένα 10 άτομα και φοιτούν τακτικά 6 άτομα. Την ημέρα της επίσκεψης, για κάποιο λόγο, παρακολουθούσαν μόνο δύο άτομα. Το μάθημα ήταν σε πολύ υψηλό φροντιστηριακό επίπεδο. Οι μαθητές με τις ασκήσεις που διαπραγματεύονταν με άνεση θα μπορούσαν να επιτύχουν στις εξετάσεις επίδοσης πάνω από 16. Πέρα από το επίπεδο του μαθήματος, έκανε εντύπωση η πολύ καλή χρήση της γλώσσας και της ορολογίας από τους μαθητές και με τη σωστή προφορά.

Τεχνικό Λύκειο Γλαύκης ώρα 13.50 έως 14.25, διδάσκουσα Τζεμπραηλίδου Γεωργία.

Τάξη Α' Λυκείου, άτομα 16

Στο μάθημα συμμετείχαν όλοι οι μαθητές εργαζόμενοι σε ομάδες κατά θρανίο και συμπλήρωναν ερωτήσεις σε φύλλο εργασίας. Πολύ καλή η διαχείριση της τάξης από την διδάσκουσα η οποία συζητούσε με την κάθε ομάδα τις ερωτήσεις και τις πιθανές δυσκολίες των μαθητών, χωρίς να χάνει τον έλεγχο της συνολικής τάξης. Οι μαθητές σε πολλές περιπτώσεις ρώτησαν και συνεργάστηκαν και με άλλες ομάδες-θρανία χωρίς αντίδραση ή απόρριψη από τους συμμαθητές τους. Πολύ θετική εντύπωση έκανε η εικόνα της τάξης. Η εξέλιξη της συναδέλφου σε θέματα διδακτικής είναι αξιοσημείωτη και έχει ενσωματώσει στο μάθημά της όλα όσα συζητάμε και προτείνουμε στη διάρκεια των σεμιναρίων μας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15-2-1013

Γυμνάσιο Πολυσίτου, ώρα 13.20 έως 14.05, διδάσκουσα Μείτανίδου Εριφύλη
Τάξη Β' Γυμνασίου, άτομα 18.

Το σχολείο αυτό είχε μπει πρόσφατα στο πρόγραμμα, αν και ο μαθητικός πληθυσμός αποτελείται κατά 90% από μουσουλμανόπαιδες, και η συμμετοχή των μαθητών είναι μεγάλη. Η όλη προσπάθεια στηρίζεται ένθερμα από τη διεύθυνση του σχολείου και διαμορφώθηκε το πρόγραμμα ώστε να μπορούν οι μαθητές να εξυπηρετούνται από τη συγκοινωνία.

Η συνάδελφος που διδάσκει τα μαθήματα ΠΕ04 δεν είχε εμπειρία στις απαιτήσεις του προγράμματος και πολλές φορές κατά το παρελθόν ζήτησε τη βοήθειά του υπεύθυνου Χ. Γκοντζαρίδη για να οργανώσει το μάθημά της.

Το συγκεκριμένο μάθημα ήταν οργανωμένο με φύλλο εργασίας και γινόταν προσπάθεια από την πλευρά της εκπαιδευτικού για διατύπωση προτάσεων-απόψεων από τους μαθητές. Οι μαθητές δούλευαν σε ομάδες και η συμμετοχή τους στο μάθημα ήταν μεγάλη. Το επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών ήταν περισσότερο από το μέσο όρο των αντίστοιχων σχολείων της περιοχής.

ΤΕΤΑΡΤΗ 10-4-13

Γυμνάσιο Σμίνθης, ώρα 13.15 έως 14.40, διδάσκουσα Κίτσου Αλεξάνδρα

Τάξη Β' Γυμνασίου, Α' τμήμα άτομα 10 και Β' τμήμα άτομα 8.

Από τα τμήματα απουσίαζαν μερικοί μαθητές, λόγω συμμετοχής του σχολείου σε πρόγραμμα Comenius. Η συνάδελφος εφάρμοσε στα δύο τμήματα ένα φύλλο εργασίας που δημιούργησε στα πλαίσια της δράσης του προγράμματος "πilotική εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών στο μάθημα της Φυσικής". Το φύλλο αναφερόταν σε μία δύσκολη έννοια της Φυσικής (έργο) και δεδομένης της κόπωσης από την πλευρά των μαθητών, η εφαρμογή του παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στο πρώτο τμήμα όπου είχε αρκετούς "ανήσυχους" μαθητές η συμμετοχή αυτών των μαθητών στις δραστηριότητες μέσα στην τάξη λειτούργησε θετικά για την εξέλιξη του μαθήματος. Στο δεύτερο τμήμα η εφαρμογή του φύλλου εργασίας προχώρησε άνετα και αναδείχθηκαν όλα τα "δυνατά" σημεία του φύλλου εργασίας. Η συνάδελφος είναι πολύ έμπειρη, με καινοτόμες ιδέες και πολύ καλή επικοινωνία-σχέση με τους μαθητές του σχολείου.

ΤΕΤΑΡΤΗ 17-4-13

Γυμνάσιο Οργάνης, ώρα 14.00 έως 16.00, διδάσκουσα Όλγα Ζελεπού

Τάξη Β' Γυμνασίου 5 άτομα και Τάξη Γ' Γυμνασίου 8 άτομα.

Τα τμήματα αποτελούνται μόνο από μαθητές του οικοτροφείου Οργάνης δηλαδή έχει περιοριστεί δραστικά ο αριθμός τους μετά την αλλαγή των δρομολογίων του ΚΤΕΛ στα τέλη Φεβρουαρίου. Στα τμήματα άρχισαν τα επαναληπτικά μαθήματα Φυσικής με στόχο τις εξετάσεις. Και στα δύο τμήματα το μάθημα αφορούσε τον συμβολισμό των φυσικών μεγεθών και τις μονάδες μέτρησής τους.

Πολύ στενή σχέση μαθητών καθηγήτριας και συνεχής προσπάθεια από τα παιδιά να μιλήσουν και να εκφραστούν για κάθε θέμα. Παρά την κούραση υπήρξε καλή διάθεση και προσπάθεια να ανακληθούν ση μνήμη σύμβολα και μονάδες. Στη διάρκεια του μαθήματος καθώς αναφέρονταν μεγέθη και σύμβολα γινόταν και αναφορά σε κανόνες και φαινόμενα από τους μαθητές με ικανοποιητική, για το επίπεδό τους, ανταπόκριση.

Η αίσθηση είναι ότι στο σχολείο αυτό γίνεται κάτι περισσότερο από ένα απλό μάθημα ενισχυτικό της γλωσσικής επάρκειας των μαθητών, το οποίο σχετίζεται με την πολιτιστική και πολιτισμική ιδιαιτερότητα των μαθητών.

Ιούνιος 2013

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Ερωτηματολόγια αξιολόγησης των επιμορφώσεων

2010-11

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε.

Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- εργάζομαι σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
εργάζομαι σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ
διδάσκω λογοτεχνία στην Α' τάξη
διδάσκω λογοτεχνία στην Β' τάξη
διδάσκω λογοτεχνία στην Γ' τάξη

3. Εκτός από μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας υπάρχουν μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, αλλοδαποί στο σχολείο σας;

- ΝΑΙ
ΟΧΙ

4. Παρακαλούμε να καταγράψετε ποιες γλώσσες μιλούν συνολικά οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο σας:

5. Παρακολούθησα:

- τη γενική επιμόρφωση
την πρώτη επιμόρφωση της Λογοτεχνίας
τη δεύτερη επιμόρφωση της Λογοτεχνίας
τη συνάντηση-επιμόρφωση ειδικά για όσους διδάσκουν στην ενισχυτική λογοτεχνία
(μπορείτε να σημειώσετε και τα τρία)

6. Παρακολούθησα και άλλες επιμορφώσεις:

- ιστορίας
γλώσσας

7. Τι περίμενα από τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας:

Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Λογοτεχνίας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για τα βιβλία Λογοτεχνίας του ΠΕΜ και να μάθω να τα χρησιμοποιώ

κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

8. Η συνολική μου άποψη για τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας είναι:

- πολύ θετική
- θετική
- μέτρια
- αρνητική
- πολύ αρνητική

9. Σημειώστε μ' ένα (✓) τις προτάσεις με τις οποίες συμφωνείτε για τις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας.

- ✓ Μου άρεσε ότι υπήρχαν πάντοτε περισσότεροι από ένας επιμορφωτές
- ✓ Μου άρεσε το ότι δεν υπήρχε μονόλογος από τους επιμορφωτές
- ✓ Με βοήθησαν οι επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας γενικά, ακόμη και εάν δε δίδασκα το προτεινόμενο υλικό
- ✓ Βρήκα τις επιμορφωτικές συναντήσεις πολύ ανούσιες και άσχετες με τη δουλειά που είχα να κάνω στην τάξη μου
- ✓ Βρήκα την εισαγωγική επιμόρφωση πολύ καλή και απαραίτητη
- ✓ Βρήκα την εισαγωγική επιμόρφωση αδιάφορη και άσχετη με τη δουλειά μου στο σχολείο
- ✓ Πιστεύω πως άλλαξαν κάποιες στάσεις μου για το μάθημα της Λογοτεχνίας
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις χωρίς άμεση σύνδεση με τις ανάγκες της τάξης
- ✓ Το επιμορφωτικό πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου
- ✓ Θα επιθυμούσα να παρακολουθήσω ένα παρόμοιο επιμορφωτικό πρόγραμμα στο άμεσο μέλλον
- ✓ Το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή μου σε ζητήματα διδακτικής της Λογοτεχνίας
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις υπερβολικά φιλόδοξες
- ✓ Το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή μου σε γενικότερα διδακτικά ζητήματα
- ✓ Θεωρώ ότι η παρακολούθηση του επιμορφωτικού προγράμματος θα με βοηθήσει στην εργασία μου στα σχολεία της Θράκης
- ✓ Είμαι σε θέση να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της συμμετοχής σε σχολεία με μουσουλμάνους μαθητές
- ✓ Χρειάζομαι περισσότερη επιμόρφωση για να αισθανθώ έτοιμος/η να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις σχολείων με μουσουλμάνους μαθητές και μαθήτριες
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις ενδιαφέρουσες, αλλά μη εφαρμόσιμες
- ✓ Άκουσα ξανά τα ίδια πράγματα που ήξερα
- ✓ Παρακολούθησα με ενδιαφέρον καινούρια πράγματα

10. Η ιδέα της λίστας ηλεκτρονικής επικοινωνίας μου φάνηκε:

πολύ θετική
θετική
μέτρια
αδιάφορη/αρνητική
πολύ αρνητική/αδιάφορη

11. Στις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ:

12. Στις επιμορφώσεις της Λογοτεχνίας μου άρεσε λιγότερο:

13. Μία σημαντική αδυναμία των επιμορφώσεων της Λογοτεχνίας ήταν:

14. Μέχρι τώρα δίδαξα τις ενότητες:

στην Α΄τάξη

στην Β΄τάξη

στην Γ΄τάξη

15. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτιώνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε τις επιμορφώσεις της ιστορίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- εργάζομαι σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
εργάζομαι σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

3. Εκτός από μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας υπάρχουν μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, αλλοδαποί στο σχολείο σας;

- ΝΑΙ
ΟΧΙ

4. Παρακαλούμε να καταγράψετε ποιες γλώσσες μιλούν συνολικά οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο σας;

5. Παρακολούθησα:

- τη γενική επιμόρφωση
την πρώτη επιμόρφωση Ιστορίας
τη δεύτερη επιμόρφωση Ιστορίας

(μπορείτε να σημειώσετε και τα τρία)

6. Παρακολούθησα και άλλες επιμορφώσεις:

- γλώσσας
λογοτεχνίας

7. Τι περίμενα από τις επιμορφώσεις της Ιστορίας

Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Ιστορίας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Ιστορίας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για τα βιβλία Ιστορίας του ΠΕΜ και να μάθω να τα χρησιμοποιώ
κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

8. Η συνολική μου άποψη για τις επιμορφώσεις της ιστορίας είναι:

πολύ θετική
θετική
μέτρια
αρνητική
πολύ αρνητική

9. Σημειώστε μ' ένα (✓) τις προτάσεις με τις οποίες συμφωνείτε για τις επιμορφώσεις της ιστορίας.

- ✓ Μου άρεσε ότι υπήρχαν πάντοτε περισσότεροι από ένας επιμορφωτές
- ✓ Μου άρεσε το ότι δεν υπήρχε μονόλογος από τους επιμορφωτές
- ✓ Με βοήθησαν οι επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της ιστορίας γενικά, ακόμη και εάν δε δίδασκα το προτεινόμενο υλικό
- ✓ Βρήκα τις επιμορφωτικές συναντήσεις πολύ ανούσιες και άσχετες με τη δουλειά που είχα να κάνω στην τάξη μου
- ✓ Βρήκα την εισαγωγική επιμόρφωση πολύ καλή και απαραίτητη
- ✓ Βρήκα την εισαγωγική επιμόρφωση αδιάφορη και άσχετη με τη δουλειά μου στο σχολείο
- ✓ Πιστεύω πως άλλαξαν κάποιες στάσεις μου για το μάθημα της ιστορίας
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις χωρίς άμεση σύνδεση με τις ανάγκες της τάξης
- ✓ Το επιμορφωτικό πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου
- ✓ Θα επιθυμούσα να παρακολουθήσω ένα παρόμοιο επιμορφωτικό πρόγραμμα στο άμεσο μέλλον
- ✓ Το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή μου σε ζητήματα διδακτικής της ιστορίας
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις υπερβολικά φιλόδοξες
- ✓ Το πιο θετικό στοιχείο του επιμορφωτικού προγράμματος είναι η ενημέρωσή μου σε γενικότερα διδακτικά ζητήματα
- ✓ Θεωρώ ότι η παρακολούθηση του επιμορφωτικού προγράμματος θα με βοηθήσει στην εργασία μου στα σχολεία της Θράκης
- ✓ Είμαι σε θέση να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της συμμετοχής σε σχολεία με μουσουλμάνους μαθητές
- ✓ Χρειάζομαι περισσότερη επιμόρφωση για να αισθανθώ έτοιμος/η να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις σχολείων με μουσουλμάνους μαθητές και μαθήτριες
- ✓ Βρήκα τις προτάσεις ενδιαφέρουσες, αλλά μη εφαρμόσιμες

10. Στις επιμορφώσεις της ιστορίας μου άρεσε πιο πολύ:

11. Στις επιμορφώσεις της ιστορίας μου άρεσε λιγότερο:

12. Μία σημαντική αδυναμία των επιμορφώσεων της ιστορίας ήταν:

13. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.
ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ

3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΦΥΛΟ Άνδρας Γυναίκα **ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ**

A. Παρακαλούμε να αξιολογήσετε το πρόγραμμα ως:

	Εξαιρετικό	Πολύ Καλό	Καλό	Μέτριο	Κακό
• <i>μορφωτική εμπειρία</i>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
□					
• <i>διδασκτική εμπειρία</i>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
□					

B. Παρακαλούμε να αξιολογήσετε (με κλίμακα από το 1 - 5) το πρόγραμμα ως προς:

1. Την οργάνωση

1	2	3	4	5
Άριστη				Ελλιπής

2. Τη χρησιμότητά του στο εκπαιδευτικό έργο

1	2	3	4	5
Εξαιρετικά	Χρήσιμο			
Καθόλου	Χρήσιμο			

3. Τη χρησιμότητά του πέρα από το εκπαιδευτικό έργο

1	2	3	4	5
Εξαιρετικά				Καθόλου
Χρήσιμο				Χρήσιμο

4. Την επιλογή των μαθημάτων

1	2	3	4	5
Επιτυχής				Ανεπιτυχής

5. Την επιλογή του περιεχομένου των μαθημάτων

1	2	3	4	5
Επιτυχής				Ανεπιτυχής
1	2	3	4	5
Εξαιρετικά				Καθόλου
Ενδιαφέρουσα				Ενδιαφέρουσα

6. Τις διδακτικές προσεγγίσεις

1	2	3	4	5
Επαρκείς				Ανεπαρκείς

7. Τη συμμετοχή σας κατά τη διάρκεια του μαθήματος

- | | | | | | |
|------------|--|---|---|---|---------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| | Ενεργητική | | | | Παθητική |
| 8. | <i>Τη συνεργασία με τους επιμορφωτές</i> | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| | Άριστη | | | | Κακή |
| 9. | <i>Το υποστηρικτικό υλικό</i> | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| | Επαρκές | | | | Ανεπαρκές |
| 10. | <i>Τις μεθόδους αξιολόγησης</i> | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| | Αντικειμενικές | | | | Υποκειμενικές |

Γ. Παρακαλούμε να διατυπώσετε αναλυτικά τις απόψεις σας.

- 11.** Ποια νομίζετε ότι ήταν τα δυνατά/ θετικά σημεία του προγράμματος;

- 12.** Ποια νομίζετε ότι ήταν τα αδύνατα σημεία του προγράμματος;

- 13.** Τελικά, πόσο ικανοποιημένοι/ες είστε από τα επιμορφωτικά μαθήματα;

1	2	3	4	5
Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
- 14.** Ποιες είναι οι γνώσεις που θα χρησιμοποιήσετε στο περιβάλλον σας;
 Στο κανονικό πρόγραμμα του σχολείου:

 Στα πλαίσια του προγράμματος της Ενισχυτικής Διδασκαλίας:

Στο

ευρύτερο

περιβάλλον:

.....
15. Ποιες αλλαγές νομίζετε ότι θα βελτίωναν το πρόγραμμα;

.....
....
.....
....
.....
....
.....
....

16. Άλλες παρατηρήσεις

.....
....
.....
..
.....
....

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία

4. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ

Σημειώστε την απάντησή σας στα άδεια κελιά για να δηλώσετε με το 4, την ισχυρή συμφωνία σας με κάθε μια από τις ακόλουθες επτά θέσεις-ερωτήσεις, ως το 1, για να δηλώσετε την ισχυρή διαφωνία σας.

A/A		4	3	2	1	Δεν απάντησαν
1	Αξιολογήστε το μάθημα που παρακολουθήσατε χρησιμοποιώντας τη διπλανή αξιολογική κλίμακα					
2	Πόσο κοντά βρίσκεται η συγκεκριμένη μέθοδος διδασκαλίας σε ένα συνηθισμένο καθημερινό μάθημα σας;					
3	Πόσα εύκολα θεωρείτε ότι μπορείτε να ενσωματώσετε μέρος ή στοιχεία της διδακτικής μεθόδου που προτάθηκε, στο καθημερινό σας μάθημα;					
4	Πόσο συμφωνείτε ότι η άποψη: «Αυτά είναι μόνο θεωρίες και δεν γίνονται κάθε μέρα στο σχολείο» εκφράζει την διδακτική πρόταση που παρακολουθήσατε;					
5	Πόσο πιστεύετε ότι θα μπορούσε να έχει εφαρμογή η διδακτική μέθοδος που παρακολουθήσατε σε κάθε ωριαίο μάθημα;					
6	Πόσο πιστεύετε ότι θα μπορούσε να έχει εφαρμογή η διδακτική μέθοδος που παρακολουθήσατε σε κάθε διδακτικό αντικείμενο;					
7	Πόσο εκτιμάτε ότι η μέθοδος διδασκαλίας που παρακολουθήσατε, βοήθησε να δυναμώσει το ενδιαφέρον των μαθητών για συγκεκριμένο μάθημα;					

Σημειώστε επιγραμματικά ένα-δύο σημεία του μαθήματος που σας έκαναν θετική εντύπωση

Σημειώστε επιγραμματικά ένα-δύο σημεία του μαθήματος που σας έκαναν αρνητική εντύπωση

Σημειώστε (σύντομα) κάποιο σχόλιο ή πρόταση που πιστεύετε ότι θα βελτίωνε το συγκεκριμένο μάθημα

2011-12

Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη

Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα

Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513

Φαξ: 201-3688506

Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr



5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Παρακαλούμε πολύ να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

εργάζομαι σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό

εργάζομαι σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό

είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός

εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

διδάσκω στην Α' τάξη

Γλώσσα

Λογοτεχνία

διδάσκω στη Β' τάξη

Γλώσσα

Λογοτεχνία

διδάσκω στην Γ' τάξη

Γλώσσα

Λογοτεχνία

3. Εκτός από μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας υπάρχουν μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, αλλοδαποί στο σχολείο σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. Παρακαλούμε να καταγράψετε ποιες γλώσσες μιλούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο σας:

5. Τι περιμένατε από την επιμόρφωση της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας σχετικά με το πρόβλημα της κατανόησης κειμένου:

Να καταλάβω γιατί οι μαθητές μου δυσκολεύονται τόσο πολύ στην κατανόηση κειμένων

Να ενημερωθώ για νέες μεθόδους διδασκαλίας που θα βοηθήσουν τους μαθητές στην κατανόηση κειμένων

Να μάθω με ποια κριτήρια πρέπει να διαλέγουμε κείμενα για τους μαθητές

Να ενημερωθώ για το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ και να μάθω να το χρησιμοποιώ

κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

6. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μού άρεσε πιο πολύ:

7. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μού άρεσε λιγότερο:

8. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μού άρεσε πιο πολύ:

9. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μού άρεσε λιγότερο:

10. Μία σημαντική αδυναμία της επιμόρφωσης ήταν:

11. Παρακαλούμε, αναφέρετε ένα θέμα, πρόβλημα (ή μια μέθοδο) διδασκαλίας με το οποίο θα θέλατε να ασχοληθεί η επόμενη επιμόρφωση. Προσθέστε ακόμη όποιες παρατηρήσεις ή υποδείξεις θέλετε.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τλφ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ 2^{ης} ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (2-3/3/2012)

Παρακαλούμε πολύ να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Γλώσσας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- εργάζομαι σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
- εργάζομαι σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό
- είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
- εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ
- διδάσκω λογοτεχνία στην Α' τάξη
- διδάσκω λογοτεχνία στη Β' τάξη
- διδάσκω λογοτεχνία στην Γ' τάξη
- συμμετέχω στην πιλοτική εφαρμογή

3. Εκτός από μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας υπάρχουν μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, αλλοδαποί στο σχολείο σας;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

4. Παρακαλούμε να καταγράψετε ποιες γλώσσες μιλούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο σας:

5. Παρακολούθησα την πρώτη επιμόρφωση της Γλώσσας & Λογοτεχνίας
ΝΑΙ ΟΧΙ

6. Τι περιμένα από την επιμόρφωση της Γλώσσας:

Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Γλώσσας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Γλώσσας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για το υλικό της Γλώσσας του ΠΕΜ και να μάθω να το χρησιμοποιώ

Να ενημερωθώ για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Γλώσσας

Κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

7. Η συνολική μου άποψη για την επιμόρφωση της Γλώσσας είναι:

πολύ θετική

θετική

μέτρια

αρνητική

πολύ αρνητική

8. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μού άρεσε πιο πολύ:

9. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μού άρεσε λιγότερο:

10. Μία σημαντική αδυναμία της επιμόρφωσης της Γλώσσας ήταν:

11. Πιστεύετε ότι το επιμορφωτικό αυτό σεμινάριο σας έδωσε αρκετές ιδέες ώστε να χρησιμοποιήσετε τις ΤΠΕ στην τάξη σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

12. Εάν ΟΧΙ, γιατί;

13. Χρησιμοποιώ στη διδασκαλία μου το υλικό του ΠΕΜ για τη Γλώσσα:

ΝΑΙ ΟΧΙ

14. Εάν ΟΧΙ, γιατί;

Μου φαίνεται πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί

Δεν μου αρέσουν τα κείμενα

Δεν μπορώ να φτιάξω ομάδες

Δεν είμαι σίγουρος/η ότι είναι νόμιμο να το χρησιμοποιήσω

Άλλο, τι:

15. Παρακαλούμε να προσθέσετε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη η οποία, κατά τη γνώμη σας, θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ 2^{ης} ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (1-2/3/2012)

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

εργάζομαι σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό

εργάζομαι σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό

είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός

εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

διδάσκω λογοτεχνία στην Α' τάξη

διδάσκω λογοτεχνία στην Β' τάξη

διδάσκω λογοτεχνία στην Γ' τάξη

συμμετέχω στην πιλοτική εφαρμογή

3. Εκτός από μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας υπάρχουν μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, αλλοδαποί στο σχολείο σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. Παρακαλούμε να καταγράψετε ποιες γλώσσες μιλούν συνολικά οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο σας:

5. Παρακολούθησα την πρώτη επιμόρφωση της Γλώσσας & Λογοτεχνίας

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6. Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας:

Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Λογοτεχνίας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για τα βιβλία Λογοτεχνίας του ΠΕΜ και να μάθω να τα χρησιμοποιώ

να ενημερωθώ για τη μέθοδο της δραματοποίησης κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

7. Η συνολική μου άποψη για την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας είναι:

πολύ θετική

θετική

μέτρια

αρνητική

πολύ αρνητική

8. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ:

9. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε λιγότερο:

10. Μία σημαντική αδυναμία της επιμόρφωσης της Λογοτεχνίας ήταν:

11. Πιστεύετε ότι το επιμορφωτικό αυτό σεμινάριο σας έδωσε αρκετές ιδέες ώστε να χρησιμοποιήσετε τη δραματοποίηση στην τάξη σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

12. Εάν ΟΧΙ γιατί;

13. Χρησιμοποιώ στη διδασκαλία μου στο πρωινό πρόγραμμα το υλικό του ΠΕΜ για τη λογοτεχνία

ΝΑΙ ΟΧΙ

14. Εάν ΟΧΙ γιατί;
- μου φαίνεται πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί
- δεν μου αρέσουν τα κείμενα
- δεν μπορώ να φτιάξω ομάδες
- δεν είμαι σίγουρος/η ότι είναι νόμιμο να το χρησιμοποιήσω
- άλλο, τι;

15. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτιώνει τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΔ

Παρακαλούμε πολύ να αξιολογήσετε τις δύο επιμορφωτικές συναντήσεις για τους καθηγητές που διδάσκουν Λογοτεχνία στην ΕΔ, απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- Είμαι διορισμένος σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
- Είμαι διορισμένος σε σχολείο με μεικτό πληθυσμό
- Είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός

3. Διδάσκω Λογοτεχνία στην ενισχυτική
στην Α' τάξη
- στην Β' τάξη
- στην Γ' τάξη

4. Διδάσκω τους ίδιους μαθητές και στο κανονικό πρόγραμμα:

- στην Α΄ τάξη
- στην Β΄ τάξη
- στην Γ΄ τάξη

5. Σας βοήθησαν οι δύο επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην ενισχυτική διδασκαλία;

- Πολύ
- Αρκετά
- Καθόλου

6. Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

7. Αξιολογήστε τη βοήθεια που σας πρόσφεραν οι επιμορφωτικές συναντήσεις στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην ΕΔ ειδικότερα:

	Πολύ	Αρκετά	Καθόλου
Ενημέρωση για το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ και άσκηση στη χρήση του			
Ενημέρωση για νέες μεθόδους διδασκαλίας, κατάλληλες για τους μουσουλμάνους μαθητές			
Κριτήρια επιλογής κατάλληλων κειμένων για τους μαθητές			
Επίλυση προβλημάτων λειτουργίας της ΕΔ			

8. Θα θέλατε του χρόνου περισσότερες επιμορφωτικές συναντήσεις - παρακολούθησης της ΕΔ;

9. Τι νομίζετε ότι έλειπε από τις επιμορφωτικές συναντήσεις;

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Εκπαίδευση των παιδιών
 της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
 Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
 Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513
 Φαξ: 210-3688506
 Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

2012

(2011-2012)

□ □

· μ μ μ) : μ (μ

• μ μ □ □ □ □ □
 • μ μ □ □ □ □ □

· μ μ μ μ) (μ μ 1 - 5) μ (

1. 1 2 3 4 5
2. μ 1 2 3 4 5
μ μ
3. μ 1 μ 2 3 4 5
4. 1 2 3 4 5
5. μμ 1 2 μ 3 4 5
6. μ μ 1 2 3 4 5
7. 1 2 3 4 5

. μ .

8. μ / μ μ
.....
.....
.....

9. μ μ μ ;
.....
.....

10. , μ / μ ;
1 2 3 4 5

11. μ ;
μμ :
.....
μμ :
.....
:
.....

12. μ μμ μ ;
.....
.....
.....

13.
.....
.....
.....

μ



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

**10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
2 & 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2012**

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Γλώσσας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- Είμαι διορισμένος:
σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

3. Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Γλώσσας:

Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Γλώσσας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Γλώσσας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για τα βιβλία Γλώσσας του ΠΕΜ και να μάθω να τα χρησιμοποιώ

Να μάθω πώς να αποφεύγω τις κακές διδακτικές πρακτικές

Κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

4. Η άποψή μου για την επιμόρφωση της Γλώσσας είναι:

πολύ θετική

θετική

μέτρια

αρνητική

πολύ αρνητική

5. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε πιο πολύ:

6. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε λιγότερο:

7. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
*Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη*
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τλφ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

**11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
1 & 2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2013**

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Γλώσσας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

Είμαι διορισμένος:
σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

3. Έχετε παρακολουθήσει την πρώτη επιμόρφωση της Γλώσσας που έγινε φέτος;
ΝΑΙ ΟΧΙ

4. Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Γλώσσας;
Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Γλώσσας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Γλώσσας σε μειονοτικούς μαθητές

Να μάθω πώς να αποφεύγω τις κακές διδακτικές πρακτικές

Να μάθω πώς να διορθώνω τα γραπτά των μαθητών

Κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

5. Η άποψή μου για την επιμόρφωση της Γλώσσας είναι:

πολύ θετική
θετική
μέτρια
αρνητική
πολύ αρνητική

6. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε πιο πολύ:

7. Στην επιμόρφωση της Γλώσσας μου άρεσε λιγότερο:

8. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

**12. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
8 & 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2012**

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- Είμαι διορισμένος:
σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

3. Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας:

- Να ενημερωθώ γενικά για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας της Λογοτεχνίας

Να βοηθηθώ σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας σε μειονοτικούς μαθητές

Να ενημερωθώ για το διδακτικό υλικό του ΠΕΜ και να μάθω να το χρησιμοποιώ

Να κατανοήσω τι είναι η διδακτική ενότητα και πώς διδάσκεται

Κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):

4. Η άποψή μου για την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας είναι:

πολύ θετική
θετική

μέτρια
αρνητική
πολύ αρνητική

5. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ:

6. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε λιγότερο:

7. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ



Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα
Τλφ: 210-3688508, 3688536, 3688513
Φαξ: 201-3688506
Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

13. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 21 & 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2013

Παρακαλούμε πολύ, να αξιολογήσετε την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας, εάν όμως η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να το συμπληρώσετε στο τέλος του ερωτηματολογίου. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον κόπο που κάνετε. Δεν χρειάζεται να σημειώσουμε ότι η βοήθειά σας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των προσπαθειών μας και για τυχόν βελτιώσεις που είναι δυνατόν να γίνουν στο μέλλον. Φυσικά, τα ερωτηματολόγια αυτά αξιολογούν τη δική μας δουλειά και σας διαβεβαιώνουμε ότι θα τηρηθούν απολύτως οι αρχές προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο άνδρας
 γυναίκα

2. Υπηρεσιακά στοιχεία

- Είμαι διορισμένος:
σε σχολείο με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό
με μεικτό πληθυσμό
είμαι αδιόριστος/η εκπαιδευτικός
εργάζομαι στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας του ΠΕΜ

3. Εχω παρακολουθήσει την πρώτη επιμόρφωση της Λογοτεχνίας
με θέμα το παιχνίδι
ΝΑΙ ΟΧΙ

4. Τι περίμενα από την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας:
Να μάθω πώς να διδάξω την ενότητα «η περιπέτεια της ενηλικίωσης»

- Να ενημερωθώ σχετικά με τα προβλήματα της εφηβείας από την ψυχολόγο
- Να βοηθηθώ στην αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών
- Να κατανοήσω πώς βιώνουν τα προβλήματα της εφηβείας οι μουσουλμάνοι μαθητές
- Κάτι άλλο (αναφέρετε συγκεκριμένα):
-

5. Η άποψή μου για την επιμόρφωση της Λογοτεχνίας είναι:

- πολύ θετική
- θετική
- μέτρια
- αρνητική
- πολύ αρνητική

5. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε πιο πολύ:

6. Στην επιμόρφωση της Λογοτεχνίας μου άρεσε λιγότερο:

7. Παρακαλούμε, προσθέστε κάποια παρατήρηση ή υπόδειξη, η οποία, κατά τη γνώμη σας θα βελτίωνε τις επιμορφώσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΑΣ